

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**PANDEMİYLE BAŞA ÇIKMA VE HİJYEN EĞİTİMİNİN 60-72 AYLIK
ÇOCUKLARIN COVID-19 ALGILARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN
METAFORLAR ARACILIĞIYLA İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Fatma AKTAŞGİL

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ali Yiğit KUTLUCA

Mart, 2022

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**PANDEMİYLE BAŞA ÇIKMA VE HİJYEN EĞİTİMİNİN 60-72 AYLIK
ÇOCUKLARIN COVID-19 ALGILARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN
METAFORLAR ARACILIĞIYLA İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Fatma AKTAŞGİL
(Y1912.410007)

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ali Yiğit KUTLUCA

Mart, 2022

ONAY BELGESİ

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Pandemiyle Başa Çıkma ve Hijyen Eğitiminin 60-72 Aylık Çocukların COVID-19 Algıları Üzerindeki Etkisinin Metaforlar Aracılığıyla İncelenmesi” adlı çalışmamın, tezin araştırma kısmından sonuçlanmasına kadarki tüm süreçlerde bilimsel ahlak, geleneklere aykırı olacak bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlanılan eserlerin Kaynakça’ da gösterildiğini ve bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.
(11/02/2022)

Fatma AKTAŞGİL

ÖNSÖZ

Tezime başladığım ilk andan son ana kadar bilgi birikimi ve deneyimi ile bana yol gösteren, ilk defa çıktığım bu yolda beni yalnız bırakmayan, her soruma sabırla ve ilgiyle cevap veren, öneri ve eleştirileriyle beni destekleyen ve cesaretlendiren değerli danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ali Yiğit KUTLUCA 'ya sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimimin bütün aşamalarında ve araştırma sürecimde her zaman destekçim olan Sayın Fatma ALTUNEL KUŞKAYA'a ve çalışmama katkı sunarak veri toplamamda bana yardımcı olan öğretmen arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Bugünlere gelmemde maddi manevi desteğini esirgemeyen annem, babam ve kardeşim size minnettarım. İyi ki varsınız ve benim ailemsiniz.

Son olarak beni her anımda destekleyen, her konuda benim yükümü hafifleten, tezimin her aşamasında benimle her zorluğa göğüs geren, benimle yorulan ve beni cesaretlendiren canım eşim Kürşad AKTAŞGİL'e ve varlığıyla ve gülüşüyle beni güçlendiren canım kızım İpek Almila AKTAŞGİL'e teşekkürlerimi borç bilirim iyi ki varsınız.

Mart 2022

Fatma AKTAŞGİL

PANDEMİYLE BAŞA ÇIKMA VE HİJYEN EĞİTİMİNİN 60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN COVID 19 ALGILARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN METAFORLAR ARACILIĞIYLA İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, Pandemiyle Başa Çıkma ve Hijyen Eğitimi 60-72 aylık çocuklarının COVID-19 algıları üzerindeki etkisinin metaforlar aracılığıyla incelenmesidir. Bu çalışma nitel bir araştırmadır ve çalışmada durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim öğretim yılı, Kocaeli ili Gebze ilçesinde MEB'e bağlı bir ilkokulun anasınıfında öğrenim gören 60-72 aylık 39 çocuk oluşturmaktadır. Araştırma verileri, çocukların *Koronavirüs benzer. Çünkü....* sorusunu yanıtlamasıyla ve cevaplarını resmetmesiyle elde edilmiştir. Veriler, verilen eğitimden önce ve sonra olmak üzere iki aşamada toplanmıştır. İlk veriler elde edildikten sonra, dördü pandemiyle başa çıkma eğitimi, dördü hijyen eğitimi ile ilgili sekiz etkinliği içeren dört haftalık eğitim uygulanmış ve sonrasında tekrar veri toplanmıştır. Her bir etkinlik araştırmacı tarafından geliştirilmiştir ve uzman görüşü alınmıştır. Araştırma verilerinin analizinde ve yorumlanmasında içerik analizi tekniğine başvurulmuştur. Metaforlar bir araştırmacı ve bir uzman desteği ile analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre çalışma grubu ön verilerde toplam 31 metafor geliştirmiş. Bu metaforlar tek bir kategoride toplanmıştır. Ön verilerde katılımcıların koronavirüsün biçimsel özelliklerine odaklandıkları ve metaforların gerekçelerinin ise genellikle dijital medyanın etkisi olduğu görülmüştür. Ön verilerin ardından verilen eğitim sonrası son veriler toplanmış ve bu verilerde ise toplam 34 metafor geliştirilmiştir. Bu metaforlar da iki alt kategoride toplanmıştır. Katılımcıların eğitim sonrası koronavirüse ait metaforlarının artık sadece biçimsel özelliklerine değil karakteristik özelliklerine de odaklandığı görülmüştür. Metaforların gerekçelerinde ise genellikle virüsün etkisinden ve yayılımından bahsetmişlerdir. Fakat bazı katılımcıların hem ön veride hem son veride ürettiği metaforların değişmediği görülmüştür. Katılımcıların metaforlarına ilişkin çizdikleri resimler incelendiğinde ise ön verilerde genellikle sadece virüsü çizdikleri gözlenmiştir. Son verilerdeki

Çizimlerde virüsün etrafına başka resimler de çizdiği ve bu resimlerde virüsün etkisinden bahsettiği görölmüşür. Araştırma bulgularına göre eğitim sonrası çalışma grubunun hem metaforlarında hem çizimlerinde koronavirüs algılarının değıştiği görölmüşür. Bazı katılımcıların iki veri toplama sürecinde de metaforlarının değışmediği COVID-19 algılarının değışime dirençli olduğu görölmüşür. Ayrıca ön verilerde metafor üretmeyen katılımcıların son verilerde metafor ürettiği tespit edilmiştir. Ulaşılan bulgular mevcut literatür doğrultusunda tartışılarak eğitsel yansımaları üzerine gerekli öneriler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, COVID 19, Koronavirüs, Metafor, Okul Öncesi Eğitimi

INVESTIGATING THE EFFECTS OF COPING WITH THE PANDEMIC AND HYGIENE EDUCATION ON THE PERCEPTIONS OF COVID 19 OF 60-72 MONTHS CHILDREN THROUGH METAPHORS

ABSTRACT

The main purpose of this research is to examine the effect of Coping with Pandemic and Hygiene Education on the perceptions of COVID-19 of 60–72-month-old children through metaphors. This study is a qualitative research and case study method was used in the study. The study group of the research consists of 39 children aged 60-72 months who are studying in the kindergarten of a primary school affiliated to the Ministry of National Education in Gebze district of Kocaeli province in the 2021-2022 academic year. Research data, children's *The Coronavirus is a similar, because.....* is obtained by answering the question and picturing the answers. The data were collected in two stages, before and after the training. After the initial data were obtained, a four-week training including eight activities, four of which was about coping with the pandemic and four of which was about hygiene education, was implemented, and then data were collected again. Each activity was developed by the researcher and expert opinion was taken. Content analysis technique was used in the analysis and interpretation of the research data and metaphors were analyzed with a researcher and an expert. According to the findings of the research, the study group developed a total of 31 metaphors in the preliminary data. These metaphors were collected in a single category. In the preliminary data, it was seen that the participants focused on the formal features of the coronavirus and the reasons for the metaphors were generally the effect of digital media. After the training given after the preliminary data, the second data were collected and a total of 34 metaphors were developed in these data. These metaphors are also grouped into two sub-categories. It has been observed that the metaphors of the participants regarding the coronavirus after the training now focus not only on their formal features but also on their characteristic features. In the justifications of the metaphors, they generally mentioned the effect and

spread of the virus. However, it was observed that the metaphors produced by some participants both in the preliminary data and in the final data did not change. When the pictures drawn by the participants regarding their metaphors were examined, only those who drew the virus were observed in the preliminary data. In the drawings in the second data, it was seen that he drew other pictures around the virus and talked about the effect of the virus in these pictures. According to the research findings, it was observed that the perceptions of coronavirus changed in both metaphors and drawings of the post-training study group. It was observed that some participants' perceptions of COVID-19, whose metaphors did not change during the two data collection processes, were resistant to change. In addition, it was determined that the participants who could not produce metaphors in the preliminary data produced metaphors in the final data. The findings were discussed in line with the existing literature and necessary suggestions were given on their educational reflections.

Keywords: Pandemic, COVID-19, Coronavirus, Metaphor, Preschool Education

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ONUR SÖZÜ	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
KISALTMALAR	x
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
I. GİRİŞ.....	1
A. Problem Cümlesi ve Alt Problemler	6
B. Araştırmanın Amacı	6
C. Araştırmanın Önemi	6
D. Varsayımlar	12
E. Sınırlılıklar.....	12
F. Tanımlar.....	13
II. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	14
A. COVID-19 ve Pandemi Süreci.....	14
B. COVID-19 ve Temizlik-Hijyen İlişkisi.....	17
C. COVID-19 Pandemisinde Erken Çocukluk Eğitimi.....	20
D. Erken Çocuklukta Pandemiyle Başa Çıkma.....	22
E. Okul Öncesi Eğitimde Temizlik ve Hijyenin Önemi	25
F. Metafor ve Metaforik Algılar.....	27
G. Literatürdeki Çalışmalar.....	30
1. Ulusal Araştırmalar	30

2. Uluslararası Araştırmalar	38
III. YÖNTEM	44
A. Araştırmanın Deseni.....	44
B. Çalışma Grubu.....	46
C. Veri Toplama Araçları.....	47
1. Metafor Oluşturma Taslağı	48
D. Uygulama ve Veri Toplama Süreci	49
E. Verilerin Analizi	51
IV. BULGULAR.....	54
A. Birinci Alt Problemin Yanıtlanmasına İlişkin Bulgular.....	54
B. İkinci Alt Problemin Yanıtlanmasına İlişkin Bulgular.....	56
C. Üçüncü Alt Problemin Yanıtlanmasına İlişkin Bulgular.....	60
V. SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER	64
A. Tartışma.....	64
B. Sonuçlar.....	67
C. Öneriler.....	68
VI. KAYNAKLAR	70
EKLER.....	84
ÖZGEÇMİŞ.....	91

KISALTMALAR

CDC : Centers for Disease Control and Prevention

COVID-19 : Koronavirüs

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

TCSB : Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı

THSK : Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

TÜBA : Türkiye Bilimler Akademisi

WHO : World Health Organization

DSÖ : Dünya Sağlık Örgütü

ÇİZELGELER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 1 Çalışma Grubunun Cinsiyet ve Takvim Yaşları	47
Çizelge 2 Pandemiyle Başa Çıkma ve Hijyen Eğitimi Etkinlikleri	50
Çizelge 3 Ön Verilere Göre ‘Koronavirüs’ Kavramına İlişkin Metaforlar (f) ve Gerekçeleri	54
Çizelge 4 Son Verilere Göre ‘Koronavirüs’ Kavramına İlişkin Metaforlar (f) ve Gerekçeleri	56

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1 Ç5'in Ön ve Son Veri Çizimi	60
Şekil 2 Ç33'ün Ön ve Son Veri Çizimi.....	61
Şekil 3 Ç18'in Ön ve Son Veri Çizimi	61
Şekil 4 Ç11'in Ön ve Son Veri Çizimi	62
Şekil 5 Ç31'in Ön ve Son Veri Çizimi	62
Şekil 6 Ç25'in Ön ve Son Veri Çizimi	63

I. GİRİŞ

Doğa güçlerini sürekli olarak insanlara hatırlatmaktadır. İnsanoğlunun içinde yaşadığı doğal çevre sürekli, beklenmedik bir anda insanlık için tehlike oluşturan birçok salgın meydana getirmektedir (Dünya Sağlık Örgütü [WHO], 2018; Aslan, 2020). Günümüze kadar dünya genelinde insanlık tarihini etkileyen belli bazı salgın hastalıklar görülmüştür. Bu salgın hastalıklardan insanlık tarihi üzerinde en fazla etki bırakanlar en çok etkileyen veba, kolera, tifüs, çiçek, ebola ve griptir (Türkiye Bilimler Akademisi [TÜBA], 2020). Dünya tarihinde geçmişte ve günümüzde yaşandığı gibi gelecekte de yaşanacak olması muhtemel olan salgınlar, küresel anlamda insan yaşamına etkide bulunabilecek önemli birtakım değişim potansiyellerini harekete geçiren önemli sağlık olaylarıdır. Bu salgın hastalıklardan, küresel anlamda meydana getirdiği etkilerle dünya gündemini en çok meşgul edenlerden biri de koronavirüstür (COVID-19). COVID-19, ilk kez 2019 yılı aralık ayında Çin'in Wuhan eyaletinde ortaya çıktığı ve milyonlarca kişiye bulaştığı bildirilmiştir (WHO, 2020). Hastalığın çok hızlı bir şekilde yayılması nedeniyle Dünya Sağlık Örgütü (WHO), COVID-19'u 11 Mart 2020'de bir pandemi (salgın) olarak adlandırılmıştır (Ludvigsson, 2020). 11 Mart aynı zamanda Türkiye sınırları içinde de ilk COVID-19 vakasının görüldüğü tarihe denk gelmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı [TCSB], 2020). COVID-19'un yayılma hızı ile insan sağlığı üzerinde bıraktığı etkilere bakılırsa bütüncül koruyucu önlemlerin artırılması nedeniyle pandeminin ilan edildiği anlaşılmaktadır (TÜBA, 2020).

Pandemi dünyaya yayılan bir salgın olarak belirtilmektedir. Günümüz tanımları arasında genellikle nüfusun büyük bir kısmını etkileyen ve bir bölge, ülke, kıta veya küresel olarak yayılan veya meydana gelen bulunmaktadır (Morens vd. 2009). Bu küresel pandemi sağlık sistemleri, sosyal yaşam, mesleki düzen, ekonomi ve eğitim gibi hayattaki birçok alanı etkilemiştir (Wu vd. 2020). COVID-19 pandemisi dünya genelinde yayıldıkça çeşitli ülkelerdeki ulusal sağlık sistemleri doğrultusunda izolasyona yönelik tedbirler alınmaya başlandığı görülmüştür.

Hastalığın buluşması damlacık yoluyla olmaktadır. Hapşırma, öksürme sonucu ortaya saçılan damlacıkların ağız, burun, göz teması ile virüs taşınmaktadır. İnkübasyon süresi 2-14 gün arasında değişmekte fakat ortalama 5-6 gündür. COVID-19 hastalık belirtileri ateş, öksürük, solunum sorunları olduğu bildirilmiştir. Daha ağır vakalarda ağır akut solunum yolu enfeksiyonu, böbrek yetmezliği gibi en ciddi tablo ise ölümdür (TCSB, COVID-19 Rehberi, 2020). Ülkeler; sağlık politikaları ile kapasiteleri, ülke yapılarına göre farklılaşan çeşitli önlemlerle salgını yönetmeye ve salgının olumsuz etkilerini azaltmaya çalışmışlardır. Hastalığın damlacık yoluyla bulaşıyor olması sosyal mesafe, maske kullanımı ve hijyen temizlik vurgularını öne çıkarmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (2020), COVID-19 virüsünün sosyal mesafe kurallarına uyulmaması ve koruyucu ekipman kullanılmaması gibi durumlarda kolaylıkla bulaşabildiğini belirtmiştir. Böyle kolay bulaşması nedeniyle COVID-19 salgını sağlık hizmet personelleri ve çeşitli meslek alanları için bir sorun haline gelmiştir (Yürekli, 2020). Sağlık hizmet sektöründen sonra COVID-19 pandemisinden etkilenen tabi ki eğitim sektörü olmuştur. 2019-2020 COVID-19 pandemisi, dünya genelinde eğitim sistemlerini etkilemiştir ve okulların üniversitelerin kapanmasına neden olmuştur. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO, 2020) verilerine göre COVID-19 pandemisi nedeniyle 188 ülkede okullar kapanmıştır. Bu durum, dünya genelinde öğrenci nüfusunun yaklaşık olarak %92'sini (1,576,021,818 öğrenci) etkilemiştir.

2020 yılı başında ortaya çıkan pandemi nedeniyle bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de okul öncesi eğitim kurumları eğitime ara vermiştir ve okul öncesi eğitim sekteye uğramıştır. Okul öncesi dönem, insan hayatında oldukça önemlidir. İleri dönemdeki süreçler için ön ayak olarak görülen bu dönemde çocuklar için tüm gelişim alanlarında önemli ilerlemeler olmaktadır. Bu nedenle okulların kapalı tutulmasıyla uzaktan eğitim faaliyetleri okul öncesinde de uygulanmıştır. Uzaktan eğitim çalışmalarının okul öncesi dönem çocuğuna çok da uygun olmadığı görülmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının uzaktan eğitim sürecinde psikolojik travma yaşamamaları, tüm çocukların bütün gelişim alanlarını geliştirebilmesi, okula ve öğrenmeye karşı olumlu tutumlarının olması için okul öncesi uzaktan eğitimin çok iyi planlanmış olması gerekmektedir. Bu kapsamda COVID-19 salgın sürecinde okul öncesi eğitim, Eğitim Bilişim Ağı (EBA) web sitesi üzerinden, EBA TV’den ve öğretmenlerin kendi çabaları ile çeşitli paylaşım siteleri üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Çocukların uzaktan eğitimde kullanması gerektiği materyalleri ise veliler takip etmiştir. Bu süreçte uzaktan eğitim süresinde katılımlar, paylaşımlar ve yaşananalar ebeveynler tarafından gözlenmiştir. Ebeveynler uzaktan eğitim sürecini okul öncesi çocuklarıyla birlikte yaşamışlardır. Oysaki okul öncesi dönemdeki çocuk sezgileriyle hareket etmekte, birçok durumu bilişsel yapısına göre düzenlemeye çalışmakta, benmerkezci bakış açısıyla düşünmekte ve olayları sihirli doğaüstü güçleriyle açıklamaya çalışmaktadır. Çocuklar doğası gereği bir ihtiyaç olarak sürekli hareket etmek isteyebilirler, oyun oynamak, koşmak, zıplamak gibi. Aynı zamanda çocuklar içinde bulundukları dünyayı gelişen dil yeteneği ve sosyal gelişimleri ile anlamaya çalışırlar. Özellikle okul öncesi dönem, çocukların ilk sosyalleşme ortamı okula başladığı dönemdir. COVID-19 pandemi sürecinde okulların kapatılması ve eğitimlerin uzaktan yürütülmesi öğretmenleri zorlamış ve çocukların gelişiminin olumsuz yönde etkilemesine neden olmuştur (Lee, 2020). Çocuklar üzerindeki bu etkiler zamanla görülebilir.

Pandemi süreci, bireylerde olumlu olumsuz duygulara ve farklı sağlık problemlerine neden olabilmektedir. Çocukların COVID-19 pandemi sürecindeki tepkileri farklılıklar gösterebilir. Uzaktan eğitimde olumsuz sonuçların en aza indirilmesinde uzaktan eğitimin alt yapısı ile aile ve öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutum ve davranışların etkili olduğu ortaya konmuştur (Brom vd. 2020). COVID-19'un etkilediği bireyler düşünüldüğünde çocukların her gelişim düzeyleri nedeniyle diğer gelişim dönemlerindeki bireylere göre COVID-19 salgını gibi kriz durumlarından ve bu kriz yansımalarından daha fazla etkilenip zarar görebilme ihtimalleri vardır (Lieberman vd. 2011). Çocuk kendini bir anda bilmediği bir durumla karşı karşıya bulmakta, alışık olmadığı sürecin üstesinden gelmeye çalışmaktadır. Yaşanan tüm bu süreçler çocuk ve ailede günlük yaşantılarının değişmesine bağlı olarak kriz yaşanmasına neden olabilir (Er, 2006). COVID-19 salgını bütün çocuklar için kriz olsa da çocukların verdiği tepkilerin içeriğini değiştirmektedir. Bu tepkiler bireysel, kültürel ve çevresel bağlamda değişebilir. COVID-19 pandemi süreci gibi kriz denilebilecek durumlarda bazı çocuklar uzun süreli tepkiler verirken bazılarıysa kısa süreli tepkiler verir veya tepki göstermezler (Pearlman vd. 2010). Bazı çocuklar ise bu süreçte davranışsal, duygusal, psikosomatik gibi çeşitli tepkileri aynı anda gösterebilmektedir (Boelen ve Spuij, 2013; Scheeringa vd. 2011). Bazı çocuklar da

farklı zamanlarda çelişen tepkiler gösterebilmektedir (Dyregroy, 2008). Çocukların verdikleri tepkiler ile ilgili uzun süre gözlemlenebilir.

Yapılan araştırmalar ve uygulanan pandemi politikaları sonrası hayatın yavaş yavaş normale dönmeye başlaması gerektiğini düşüncesini beraberinde getirmiştir. Kısıtlamalar kaldırılarak çeşitli önlemler alınmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB, 2020) okul öncesi eğitim kurumlarının açılmasına izin vermiş ve COVID-19'un bulaşmasını engellemek için yapılması gerekenleri ve alınacak önlemleri kurumlara bildirmiştir. Okullar hazırlıklarını yapmış ve eğitime başlamıştır. Fakat okulların, çocukların, öğretmenlerin ve velilerin bu *yeni normal* olarak adlandırılan sürece tam anlamıyla alışma süreci devam etmektedir. Özellikle okul öncesi çocukların maske kullanımı, sosyal mesafe ve hijyen-temizlik kurallarına tam anlamıyla uyulması zorlanabilir. Okul öncesi eğitim kurumları bu yeni normal denilen süreçte pandemi nedeniyle uyum süreci yaşamaktadır. Özellikle hastalığın yayılma ihtimali göz önünde bulundurulduğunda eğitimin her kademesinde olduğu gibi özellikle okul öncesi dönem çocuklarında öz bakım becerileri, temizlik ve hijyen önemi daha da fazla önem kazanmıştır.

Ülkemizde uygulanan okul öncesi eğitim programının temel ilkeleri arasında okul öncesi dönemde öz bakım becerilerinin kazandırılması da yer almaktadır. Bu doğrultuda, eğitim programında öz bakım becerileriyle ilgili bazı kazanım ve göstergelere yer verilmiştir. Bunlar; temizlik, giyinme, beslenme, dinlenme, günlük yaşam becerileri için araç-gereç kullanımı ve sağlıkla ilgili kazanımları kapsamaktadır (MEB, 2013). Okul öncesi eğitime devam eden çocuklar, bu kazanımlar doğrultusunda etkinlikler yoluyla desteklenir. Bunun yanında kendi temel ihtiyaçlarını karşılamaları teşvik edilip öz bakım gelişimleri desteklenir. Öz-bakım becerileri eğitimi ile sağlıklı beslenme, kaliteli uyku, kendi yemeğini yiyebilme, ellerini yıkama, yardımsız kendi başına giyinebilme ve soyunabilme vb. özelliklerin yanında özellikle pandemi süreciyle hayatımızda daha da önem kazanan temizlik, hijyen ve sağlığı koruma ile ilgili kazanımlarda verilmektedir. Yapılan bir çalışma, erken yaşta okul öncesi eğitime başlayan çocukların öz bakım becerilerinde olumlu etkilerin olduğu tespit edilmiştir (Yalçın vd. 2013). Pandemi ile okul öncesi öğretmenleri COVID-19 salgınına bulaşma ihtimalini azaltması ve alışkanlık kazandırılması anlamında öz bakım becerileri boyutunun hijyen, salgın gibi hastalıklara karşı korunma, hastalığa yakalandıklarında yapılacaklara ilişkin becerilerin kazandırılması için çalışma yapabilirler. Bunun

yanında çocukların COVID-19 salgını ile tanışması, bu süreci anlamlandırması ve bu kriz durumuyla başa çıkabilmesi için sınıf içi etkinlikler yapılabilir. Çocukların ilk defa karşılaştığı salgın, pandemi ve COVID-19 ile ilgili algıları okula gelmeden önce aile ve çevrenin etkisiyle şekillenmiş olsa da okulda uygulanan etkinlikler çocuklarda farklı görüşler ortaya çıkartabilir. Bu nedenle pandemi süreci ve bu süreçte vurgulanan hijyen ve temizlik konusu okul öncesi dönem çocuklarına öz bakım becerileri kapsamında kazandırılmaya çalışılabilir.

Çocuklar COVID-19, pandemi, salgın vb. kelimeleri anlamaları güç olabilir. Böyle durumları anlatmada öğretmenler ve veliler daha somut şekilde anlatmaya ya da kelimeleri bir şeye benzetme yoluna gidilebilir metaforlar kullanılabilir. Metafor, yüksek düzeyde soyut, karmaşık veya kuramsal bir olguyu anlamada ve açıklamada bireyin kullanabileceği bir zihinsel araç olarak söylenebilir (Saban vd. 2006). Bireyler, soyut ve karmaşık olguları anlama, açıklama ve günlük yaşamlarında daha iyi ifade etmek için çoğunlukla metaforları kullanmaktadırlar. Metaforlar, eğitim bilimleri alanında da kavramların analiz edilmesinde, anlaşılır duruma getirilmesinde, deneyimlerin aktarılmasında, duygu ve düşüncelerin paylaşılmasında, bir nesneye, kavrama ya da olguya ilişkin algıların belirlenmesinde kullanılmaktadır (Aykaç ve Çelik, 2014). Metaforlar, bilinen ile bilinmeyen arasında ilişki kurmayı sağlayan zihinsel bir araçtır. Bunu da bilişsel süreçler aracılığıyla yapan metaforlar bireylerin kendi dünyalarını anlamaları ve yapılandırmaları için güçlü bir zihinsel mekanizma olarak tanımlanabilir. Bu nedenle eğitimde öğretmenlerin sıklıkla başvurduğu metafor öğrencilerin duygu ve düşüncelerini rahatlıkla anlayabilmesi kavramları daha kolay anlayabilmesini sağlamaktadır (Saban, 2008).

Dünyanın bir anda içinde bulunduğu pandemi süreci hakkında insanlar alışma ve öğrenme süreci geçirse de bu krizden en çok çocuklar etkilenmiş olabilir. COVID-19 ve pandemi kavramlarının soyut ve karmaşık olması yaşadıkları deneyimlerle zihinlerinde bir metafor olarak kalmış olabilir. Bu bağlamda çocuklar deneyimleri, yaşadığı ve etkilendiği çevre kadarıyla oluşturduğu COVID-19 metaforları farklılık oluşturabilir. Okulların açılması veya çocuğun çevresinin değişmesi deneyimlerinin değişmesi ile metaforlarda değişiklik olması ihtimali olasıdır. Öğretmenlerin sıklıkla başvurduğu metafor yöntemi, açıklamaya ve kavramaya aynı zamanda çocukları anlamaya da yardımcı olmaktadır.

A. Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Pandemiyle başa çıkma ve hijyen eğitimi 60-72 aylık çocukların COVID 19 ile ilgili metaforlarını nasıl etkiler?

1. 60-72 aylık çocukların COVID 19 kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar ve bu metaforların altında toplandıkları kavramsal kategoriler nelerdir?
2. Pandemiyle başa çıkma ve hijyen eğitimi 60-72 aylık çocukların COVID 19 ile ilgili metaforlarını nasıl etkiler?
3. Pandemiyle başa çıkma ve hijyen eğitimi 60-72 aylık çocukların COVID 19 ile ilgili metafor çizimlerini nasıl değiştirir?

B. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın ana amacı pandemiyle başa çıkma ve hijyen eğitiminin 60-72 aylık çocukların COVID-19 algıları üzerindeki etkisinin metaforlar aracılığıyla incelenmesidir.

C. Araştırmanın Önemi

Günümüzde dünya çapında görülen ve 2020 yılının mart ayından bu yana Türkiye’de de yaşanan COVID-19 salgını hem çocukların hem de yetişkinlerin hayatında önemli ölçüde değişikliğe neden olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü tarafından da dünya genelinde de hızlı yayılım gösteren COVID-19 için 11 Mart 2020 tarihi itibarıyla pandemi (küresel salgın) ilan edilmiştir (<https://www.bbc.com>, 2020). COVID-19 dünyada yayıldıkça ülkeler kendi ulusal sağlık sistemleri doğrultusunda izolasyona yönelik tedbirler almaya başlamıştır. Birçok ülkede sosyal mesafeyi koruma ve evde kişisel izolasyon gibi önlemlerin hayata geçirilmesi ile hastalığın yayılmasının önlenmesi amaçlanmıştır. Tüm eğitim seviyelerinde uzaktan eğitime geçilmiş, kamu ve özel sektörün çalışma biçimine evden çalışma, dönüşümlü mesai, toplantı, etkinlik, faaliyetler ertelenmiş veya iptal edilmiştir (TÜBA, 2020). Fakat yapılan bu değişiklikler, alınan bu tedbirler yaşamın olağan akışını değiştirmiş, önemli yaşam farklılıklarına neden olmuş ve toplumdaki tüm bireylerini farklı şekillerde etkilemiştir (Akoğlu ve Karaaslan, 2020). Bu sürecin dünyanın her yerinde her yaştan bireyi etkilediği düşünülmektedir.

COVID-19 pandemi sürecinde Türkiye’de ve diğer ülkelerde insanların sürekli olarak evde kalması insanların sosyoekonomik ve sosyal hayatını olumsuz yönde etkilemiştir (Hatun vd. 2020). Solunum problemlerine neden olan bu virüs bireylerin sadece fiziksel sağlığını değil aynı zamanda ruhsal sağlık üzerinde de hem kısa hem de uzun vadeli etkiler ortaya çıkarabilmektedir (Almond ve Mazumder, 2005). COVID-19 insanların fiziksel sağlığını etkilemiş ve aynı zamanda toplumsal, ekonomik, ruhsal, psikolojik yönden olumsuz sonuçlar doğurmuştur (Karataş, 2020). Bu dönemde yaşanan ölümlerde kültürel ve dini anlamda yapılanların gerçekleştirilememesi, yas sürecinin ertelenmesi ve tamamlanamaması gibi trajik sonuçlara neden olmaktadır (Wallace vd. 2020). Bu nedenle salgının psikolojik etkilerinin uzun vadeli olacağı düşünülmektedir. COVID-19 pandemi sürecinde alınan tedbirlerin böyle etkileri görülse de ülkeler; salgının olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik ve salgını yönetmeye yönelik faaliyetler geliştirmektedir. COVID-19 hastalığı damlacık yoluyla bulaşmaktadır. Hapşırma, öksüreme sonucu saçılan damlacıkların ağız, burun, göz ile temas etmesi sonucu virüs taşınmaktadır. İnsandan insana bulaşma özelliği nedeniyle dünya genelinde kolayca yayılım göstermektedir (TCSB, 2020). Hastalığın böyle kolay yayılma özelliği küresel anlamda etki yaratmıştır.

Araştırmalara göre hastalık süreci alınan tedbirlere ve sosyal mesafe kuralına uyulmadığında, maske kullanımına ve kişisel hijyen ve temizliğe dikkat edilmediğinde hastalığın yayılımının hızlandığı düşünülmektedir. Yapılan çalışmalar, hijyen uygulamaları sonucu hastaneye başvurma ve ilaç tüketiminde de azalma sağlandığını tespit edilmiştir (Taşkıran vd. 2019). Bu nedenle COVID-19 salgınından korunmak için ısrarla vurgulanan en önemli önlem hijyendir. Özellikle ellerin hijyenik el yıkama aşamalarına göre sık sık ve en az 20 saniye boyunca yıkanması gerektiği belirtilmiştir. Bunun yanında hasta insandan çıkan damlacıkların nesnelere de kolayca yerleşebildiği bilindiği için (TCSB, 2020; WHO, 2020) uzmanlar, toplum içindeki ortamlarda bulunduktan sonra su ve sabunla elleri yıkamayı önermişlerdir. Su ve sabunun olmadığı durumlarda ise %60-70 alkol içeren kolonya ya da el dezenfektanlarının kullanımı önerilmiştir. El hijyeninin yanı sıra gün içerisinde ellerin yüz, ağız ve göz ile temas ettirilmemesi de hastalığın gelişmesini önlemeye yardımcı olmaktadır (Til, 2020). Bu süreçte Türkiye’de de toplumu bilgilendirmek için insanların alması gereken önlemler ve el yıkama ile ilgili eğitici programlar düzenlenmekte, kamu spotları yayınlanmaktadır. Tüm bu COVID-19 pandemisi süreci kişisel temizlik,

hijyen ve öz bakımını gündeme getirmiştir. Bu süreçte alınan tedbirlerle birlikte insanlar evden çalışmaya, çocuklar okula gitmemeye ve uzaktan eğitime başlamışlardır. Bu durum bireyleri ve bir o kadar da çocukları etkilediği düşünülebilir. Bu sürecin olumlu ve olumsuz etkileri uzun vadede karşımıza çıkmaya devam edebilir.

COVID-19 salgını nedeniyle çocuk ve ergenlerin hem kendileri hem sevdikleri için endişe, panik, kaygı ve korku yaşaması normal kabul edilmektedir (Jiao vd. 2020). Bu süreçte çocukların etrafındaki yetişkinlerin kendi kaygı ve korku düzeyini kontrol edebilmesi sonra da çocuğun bu süreci iyi yönetebilmesini sağlaması beklenmektedir. Bu dönemde bu süreçte olduğu gibi zorlu bir yaşam sırasında çeşitli stres tepkileri gösterilmesi olağan bir durum olarak değerlendirilmektedir. Özellikle tüm dünyada yaşanan COVID-19 salgını nedeniyle başta kendimiz olmak üzere sevdiklerimiz ve toplumumuz için endişe, kaygı, panik ve korku yaşamamız normaldir (MEB, 2020). Gün boyu evde vakit geçiren ailelerin duygularını çocuklarına yansıtmaları kaçınılmazdır (Mazza vd. 2020). Bu süreçte çocukların hem bu yansımalar nedeniyle hem de sürecin etkisiyle daha kalıcı zararlar görme ihtimalleri olabileceği düşünülmektedir (Ghosh vd. 2020). Bu bağlamda bakıldığında çocuktan sorumlu olan ebeveynlerin COVID-19 salgınına yükledikleri anlam büyük önem taşımaktadır. Yapılan çalışmalar COVID-19'un yetişkinlere göre çocuklarda daha hafif semptomlarla seyrettiğini ve ölüm oranının daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır (Ludvigsson, 2020). Fakat virüsün yayılmasını önlemek amacıyla uygulanan izolasyon önlemlerinden okulların kapatılması ve sokağa çıkma yasağı gibi önlemler çocukların yaşantılarında büyük köklü değişikliklere neden olmuştur. Bu durum çocukların sokağa çıkamamalarına, mecburi ev hapsine, eğitim ortamında değil uzaktan eğitime devam etmelerine, arkadaşlarıyla sınırlı görüşmelerine ve fiziksel aktivitelerinin azalmasına neden olmuştur (Jiao vd. 2020). UNICEF (2020) COVID-19 salgınının en büyük kurbanları arasında olma riskini çocukların taşıdıklarını ifade etmektedir (Health, 2020). Ayrıca bu küresel krizin bazı çocuklar için etkilerinin uzun vadede hatta ömür boyu sürebileceği bildirilmiştir. Bu durum çocukların, pandemi döneminde özel olarak ele alınması gerektirdiğini düşündürmektedir.

Okul öncesi dönem ve ilkokul dönem çocuklarının sosyalleşme, hareket ve temel oyun ihtiyaçlarında da kısıtlama olması onların gelişiminde olumsuz etkiye neden olmuştur. COVID-19 salgını sürecindeki değişen yaşam şekli, stres ve sosyal izolasyon, faktörler çocukların ruhsal durumlarını etki edebileceği bildirilmektedir (Courtney vd. 2020;

Duan vd. 2020). Çocuklar her ne kadar uzaktan eğitimle arkadaşlarıyla, çevresiyle iletişim kursa da evde olma durumu ve yüz yüze yapılacak faaliyetlerin bu süreçte gerçekleştirilemiyor olması çocuklarda olumsuz duygulara neden olmuştur. Okul öncesi dönem çocuklarının dikkat süreleri kısıtlı olduğundan uzaktan eğitim süreci sınırlılıklar içermektedir. Hao'ya (2020) göre uzaktan eğitim uygulamalarında en çok sınırlılık yaşayan eğitim kademesi okul öncesi dönemdir. Çünkü bu dönem çocukları karşılıklı etkileşimle, yaparak-yaşayarak, dokunarak, keşfederek özetle çeşitli duyuşal ve fiziksel aktivitelerle öğrenir. Okul öncesi dönem çocuklarının öğrenmelerini teşvik etme amacıyla etkinliklerde müzik, sanat, hareket ve uygulama içermesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla birlikte okul öncesi dönem çocuklarının hem akranlarıyla hem yetişkinlerle sağlıklı bir iletişim ve etkileşim kurmaya ihtiyacı vardır. Her ne kadar okul öncesi dönem çocukları da uzaktan eğitim faaliyetlerine katılmış olsa da sosyal öğrenme sürecinde olduğu gibi sonuç vermediği düşünülmektedir. Bunu yanında COVID-19 pandemisi ile temizlik, hijyen ve öz bakım kavramı okul öncesin eğitimde de daha da önem kazanmıştır.

Özbakım becerileri, çocuğun temel ihtiyaçlarını desteksiz yapabilme becerisidir. Giyinme, kişisel bakım, tuvalet gibi ihtiyaçları başka birinin ihtiyacı olmadan yapabilmesidir. Özbakım becerileri aslında günlük yaşam becerileridir. Bir yandan aslında bu beceriler evde, okulda ya da diğer ortamlarda çocuğun bağımsız olarak yaşayabilmesi için gerekli tüm beceriler olarak tanımlanmaktadır (Varol, 2005). Öz bakım becerileri günümüzde erken çocukluk eğitiminden itibaren verilmektedir. Çünkü çocukların ileri dönemlerinde bu becerileri yaşamlarında davranışa dönüştürebilmesi erken çocuklukta aldığı eğitimlerle olacağı düşünülmektedir. Bu temel alışkanlıkların davranışa dönüşmesi okul öncesi dönemde çocuğa kazanmak için zamana, yönlendirmeye ve tekrara bağlıdır (Oktay, 2005). Gelişim sürecinde kazanılan bu becerilerden bazıları, kişinin bireysel gelişiminde kendi başına yeterli olmasını kapsamaktadır. Bu kapsamda öz bakım becerileri arasında günümüzde de insan sağlığı için son derece önemli olan temizlik ve hijyen konularını da kapsamaktadır. Çocukların bu öz bakım becerilerine ilişkin alışkanlıklarının olumlu bir biçimde kazanılması, onların bu konudaki ilk izlenimleriyle ilgilidir (Oktay, 2004). Yapılan bir çalışma, çocukların öz bakım becerileri kazanması için erken yaşta okula başlamanın etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Yalçın vd. 2013). Ülkemizde okul öncesi eğitim programının temel ilkelerinde, bu dönemde öz bakım becerilerinin

kazandırılması da yer almaktadır. Bu amaçla, öz bakım becerileriyle ilgili bazı kazanım ve göstergelere yer verilmiştir. Temizlik, giyinme, düzen, beslenme, yaşam becerileri bunlardan bazılarıdır (MEB, 2013). Ailelerin ve eğitimcilerin becerilerin kazanılmasında önemli bir rolü vardır. Bu davranışların kazanılmasında temel olan iyi bir model olmaktır. Bunun yanında öğretmenler ve ebeveynler öğretme amaçlı farklı yollara da başvurmaktadır.

Metafor kavramına bakıldığında literatürde birçok tanım bulunmaktadır. Metafor anlam olarak bakıldığında, bireylere karmaşık ve soyut gelen kavramların somut kavramlar ile karşılaştırılarak daha anlaşılır kavramlar haline dönüştürmektir (Saban vd. 2006). Lakoff ve Johnson'a (2005) göre metafor, bilinmeyen anlaşılmayan soyut bir olguyu daha iyi bilinen bir olguya göre anlaşılır kılmak olarak belirtmiştir. Soysal ve Afacan, (2012) metaforu bireyde bulunan benzer bir bilginin genellikle yeni ya da bilinmeyen bir bilgiye doğru yansıtılması olarak belirtmiştir. Ayrıca soyut kavramları somutlaştırıldığı ifade edilmiştir. Bu açıdan zihinsel bir model olarak metaforların en önemli yanı birbirine benzemeyen iki farklı olgu, kavram ve fikir arasında bir ilişki kurması ya da zihinsel bir şemayı oluşturmasıdır (Saban, 2008). Metaforlar bilinen bir kavram ya da durumdan bilinmeyen bir kavram ya da durumla ilgili olarak açıklamalar yapabilmelidir. Bir nevi bilginin bilinmeyen bilgiye transferidir (Dönmez-Usta ve Ültay, 2015). Eğitim öğretim açısından metafor bilinen özelliklerle bilinmeyen özellikleri hakkında karar verme işlemi olarak ifade edilmiştir (Ocak ve Gündüz, 2006). Tanımlara bakıldığında kişinin bir olguyu, kavramı benzetmeler yoluyla ifade etmesi, açıklaması ya da anlatmasıdır. Eğitim-öğretimde de sık sık metaforlara başvurulmaktadır.

Tüm dünyayı etkisi altına alan ve ülkemizde mart ayı itibarıyla etkisini gösteren COVID-19 hastalığı, toplumdaki bireyler üzerinde son derece büyük etkiler yaratmıştır. Hastalıkla birlikte, özellikle eğitim alanında uygulanan değişimlerin okul öncesi dönem çocuklarını da etkilediği düşünülmektedir. Metaforlar farklı kavramları yapılandırmada ve kavramları somutlaştırmada en iyi zihinsel araçlardır (Shaw ve Mahlios, 2011). Bu bakış açısına yönelik olarak okul öncesi dönemde COVID-19 algı ve düşüncelerini anlamlandırmada metafora başvurma etkinliği etkili olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmaya ışık tutacağı düşünüldükçe, ulusal ve uluslararası literatürde, erken çocukluk dönemine ait metafor çalışmalarını ve COVID-19'u, pandemiye ve temizliği konu alan araştırmalar incelenmiştir. Ulusal literatürde

yer alan çalışmalar incelendiğinde COVID-19 ve okul öncesi bağlamının oldukça sınırlı biçimde ele alındığı görülmektedir. Bu bağlama odaklanan ulusal çaptaki araştırmalarda genellikle *çocuk görüşleri* (Gökçe vd. 2021), *ebeveyn görüşleri* (Demirbaş ve Koçak, 2020) ve *çocukların ve annelerinin gözünden COVID-19'a* (Usta ve Gökcan, 2020) odaklandıkları görülmüştür. Bunun yanında *uzaktan eğitim süreçlerine* (Aral vd. 2021), *COVID-19 pandemi sürecinde okul öncesi eğitimin yeniden yapılandırılmasına* (İnan, 2020) ve *COVID-19 evde kal sürecinin anne görüşlerine göre okul öncesi dönem çocuklarının günlük yaşamlarına yansımalarına* (Arı ve Ogelman, 2021) yer verildiği görülmüştür. Literatürde okul öncesi metafor çalışmaları da incelenmiştir. Bu bağlamda araştırmalarda genellikle *çocukların öğretmen ve öğretmenlik algılarına* odaklanıldığı görülmüştür (Ahi vd. 2016; Kızıldaş ve Halmatov, 2017; Karademir ve Demirel, 2020). Ayrıca okul öncesi bağlamda metaforik çalışmalara bakıldığında; *çevre sorunlarına* (Ayvacı vd. 2021) *değerlere* (Tatlı ve Aytar, 2017) ve *okul kavramına* (Yazıcı vd. 2018) yönelik metaforik algılarının incelendiği çalışmalar mevcuttur. Yapılacak çalışmaya bağlı olarak okul öncesi ve temizlik bağlamında literatür taranmış bu konu ile ilgili *okul öncesi dönem kitaplarında temizliği* içeren (Erdal, 2008) ve *okul öncesi dönem çocuklarına hijyen alışkanlığı kazandırma eğitim programının hijyen davranışlarına etkisini* inceleyen araştırmaya (Balaban, 2011) rastlanmıştır. Okul öncesi ve temizlik bağlamında yapılan çalışmaların sınırlı olduğu, çalışmaların çoğunun okul öncesi ve genel özbakım becerileri kapsamında yer aldığı ve bunların bir kısmının *çocuklarla* (Gazetoğlu, 2007; Dinçer vd. 2017) bir kısmının ise *ebeveynlerle* (Yalçın vd. 2013; Orçan-Kaçan vd. 2020, Doğan ve Koçer, 2020) çalışıldığı görülmüştür. Son olarak COVID-19 ve pandemiye konu alan metafor çalışmaları incelendiğinde araştırmalarının birçoğunun ortaokul öğrencileri ile gerçekleştirildikleri tespit edilmiştir (Arı ve Arslan, 2020; Çokyaman ve Ünal, 2021). Literatür detaylı incelenmiş ve belirtilen çalışmalara rastlanmıştır fakat okul öncesi ve COVID-19 bağlamında metafor çalışmasına rastlanmamıştır. Uluslararası literatür için de aynı durum söz konusudur. Yapılan araştırmalarda okul öncesi ve COVID-19 bağlamında ağırlıklı olarak *bu süreçte karantinanın, uzaktan eğitimin ve yaşadıkları farklı yaşam biçimlerinin çocuklara olan etkileri* üzerinde durulduğu görülmüştür (Szente, 2020; Campos ve Vieira, 2020; Vasileva vd. 2021). Ayrıca incelen çalışmalarda, okul öncesi çocukların COVID-19 bağlamında *pandemi sürecinde boy kilo değişimlerini* inceleyen araştırmaya (Wen vd. 2021) ve *pandemi süresince çocuklara sağlanacak sağlıklı yaşam alanları* ile ilgili

araştırmaya (Pangestu vd. 2021) rastlanmıştır. Araştırma kapsamında okul öncesi, hijyen ve öz bakım bağlamında uluslararası literatür incelenmiş çalışmalarda, *okul öncesi çocuğu olan anne babaların el hijyeni bilgi, tutum ve uygulamaları* ile ilgili araştırmaya (Mohamed vd. 2016) ve *okul öncesi sınıfında kişisel hijyen eğitimi* ile ilgili araştırmaya (Arifiyanti ve Prasetyo, 2018) rastlanmıştır. Hem ulusal literatür hem uluslararası literatür detaylı bir biçimde incelenmiştir. Tüm bu belirtilen rasyoneller ve literatürdeki boşluk dikkate alındığında araştırmanın COVID-19 pandemisine ilişkin okul öncesi bağlamında metafor ve deneysel bir çalışma olması alan yazına katkı sağlayabileceği ve bu konuda araştırma yapacak kişiler için bir kılavuz görevi göreceği düşünülmektedir. Ayrıca verilecek olan *Pandemiyle Başa Çıkma Hijyen Eğitimi*'nin okul öncesi dönem çocuklarının COVID-19 salgınına ilişkin eğitimleri için önemli fikirler verebileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın hem araştırmacılara hem de eğitimcilere önemli düzeyde yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

D. Varsayımlar

Bu araştırmanın varsayımları aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

1. Araştırma sonucu süreçte yapılan metafor kategorileştirmenin tarafsız, objektif olarak değerlendirildiği,
2. Araştırma sırasında çocuklara sorulan soruyu anladıkları ve o doğrultuda cevap verip resim çizdikleri,
3. Kontrol altına alınamayan bazı değişkenlerin tüm çocukların aynı ölçüde etkilediği;
4. Çocukların veri toplama ve eğitim sürecine istekli ve etkin katılım sağladıkları varsayılmıştır.

E. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2021-2022 öğretim yılı,
2. Kocaeli ili Gebze ilçesinde MEB'e bağlı ilköğretim bünyesindeki anasınıflarına devam eden 60-72 aylık 39 çocuk ile,
3. Araştırma oluşturulan sekiz etkinlik ile sınırlıdır.

F. Tanımlar

Bu araştırmada, aşağıda verilen kavramlar belirtilen anlamlarıyla kullanılmıştır.

Metafor: Herhangi bir olgunun başka bir olgu gibi belirtilmesiyle oluşan zihinsel araçlardan biri olarak tanımlanmaktadır (Saban, 2008).

Pandemi (Salgın): Çok sayıda insanı etkisi altına alarak, hızlı bir şekilde yayılan bir hastalık olarak ifade edilmektedir (Xu vd. 2020).

Uzaktan eğitim: Öğrencilerin öğrenimi için gereçleri hazırlayan uzaktaki bir kurumun ders geliştirme süreci olarak belirtilmiştir (Hao, 2020).

Koronavirüs (COVID-19): İlk olarak Çin'in Wuhan Eyaleti'nde aralık ayında, ateş, öksürük, nefes darlığı gibi solunum yolu belirtileri gözlemlenmiş, bir grup hastada yapılan araştırmalar sonucunda yeni bir tip Koronavirüse rastlanmıştır. 13 Ocak 2020'de ise bu virüs COVID-19 olarak tanımlanmıştır (TCSB, 2020).

II. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çalışmanın temelini oluşturan COVID-19 ve pandemi süreci, COVID-19 ve temizlik-hijyen ilişkisi, COVID-19 pandemisinde erken çocukluk eğitimi, erken çocuklukta pandemiyle başa çıkma, okul öncesi eğitimde temizlik ve hijyenin önemi, metafor ve metaforik algılar, konular başlıklar halinde açıklanmıştır. Ayrıca çalışma konusuyla ilgili ulusal ve uluslararası literatürde yer alan araştırmalara ilişkin kısa bilgilere de yer verilmiştir.

A. COVID-19 ve Pandemi Süreci

Tarihsel süreç içinde insanoğlu var olduğu günden itibaren afetler, savaşlar ve salgın hastalıklar gibi olumsuz olaylarla karşı karşıya kalmıştır. Bu olayların geçmişte olduğu gibi gelecekte de devam etmesi muhtemeldir. Son zamanlarda çokça duyduğumuz salgın hastalıklar da bunlar arasındadır. Geçmişten bu yana insanları sosyal, ekonomik ve psikolojik yönlerden etkileyen tarihte yaşanan önemli salgınlar; *Antonine Salgını* (165-180 yılları arası), *Veba Salgını* (541-542 yılları arası); *Kolera Pandemileri 1-6* (1817-1923 yılları arası), *SARS* (2002-2004 yılları arası) (Türk vd. 2020) arasında yer almaktadır. Dünyamızı son zamanlarda meşgul eden ve etkileyen salgın hastalık ise kuşkusuz *koronavirüstür* (COVID-19).

Koronavirüsler; soğuk algınlığı gibi toplumda yaygın görülen tablolardan, Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS) ve Ağır Akut Solunum Sendromu (SARS) gibi daha ciddi hatta ölümle sonuçlanan tablolara neden olan bir virüstür. Çin'de 31 Aralık 2019 tarihinde tespit edilen pnömoni kümelenmesinin etkeni, 7 Ocak 2020 tarihinde daha evvel insanlarda tespiti yapılmamış yeni bir Koronavirüs (2019-nCoV) olarak tanımlanmıştır (TCSB, 2020). İlk Aralık 2019'da Çin'in Hubei Eyaleti bağlı Wuhan şehrindeki bir deniz ürünleri pazarında bulunan insanlarda ortaya çıkan ve COVID19'a neden olan virüsün de SARS-CoV ve MERS-CoV gibi diğer hayvanlardan insanlara bulaşan bir virüs olduğu belirtilmiştir (TÜBA, 2020). Bu salgın küresel anlamda tüm dünyayı etkisi altına almıştır.

Çin'in Vuhan Eyaleti'nde Aralık 2019'da ortaya çıkan Koronavirüs, salgına yakalanan bireylerde yüksek ateş, öksürük ve halsizlik gibi solunum yolu belirtileri gözlenmiştir (Li vd. 2020). COVID-19 salgınına yakalanan bireylerin solunum yollarıyla saçılan damlacıkların diğer bireylerce solunması ile yayılmaktadır. Bu kolay yayılım yaklaşık üç ayda tüm dünyaya yayılmıştır (TCSB, 2020).

İnsandan insana bulaşma özelliğine sahip olması nedeniyle dünya çapında kolayca yayılım gösteren (TCSB, 2020) ve DSÖ tarafından resmen COVID-19 olarak belirlenen Yeni Koronavirüs Hastalığı, küresel anlamda tüm dünyayı etkileyen bir salgın olmuştur (Rajkumar, 2020). Tüm dünyaya Çin'de görüldükten hemen sonra yayılmış ve küresel salgın haline dönüşmüştür. Bu yayılma sonrası 11 Mart 2020'de COVID-19 enfeksiyon salgını *pandemi* olarak ilan edilmiştir (Aslan, 2020; Xu vd. 2020). Bu tarih, Türkiye'de de ilk COVID-19 vakasının görüldüğü tarihe denk gelmiştir (TCSB, 2020). 2019-nCoV'un yayılma hızı ile insanlarda bıraktığı etkilere bakıldığında önlemlerin artırılması amacıyla pandemi ilan edildiği düşünülmektedir (TÜBA, 2020). Pandemi ilanı ile hastalık yayılımı yavaşlatılmaya çalışılmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü pandemiyi *birden fazla ülkede milyonlarca insanı etkileyen ve bazen de dünya geneline yayılan büyük ölçekli salgınlar* olarak tanımlamıştır (WHO, 2010). Bu küresel pandemi genel yaşam, eğitim, sağlık gibi hayatı genel anlamda etkilemiştir (Wu vd. 2020). Salgının etkilerini ve virüsün yayılma hızını yavaşlatmak için ülkeler çeşitli önlemler almış ve kısıtlamalar getirmişlerdir. COVID-19 pandemisinin yayılımını kontrol altında tutmak için; halk eğitimleri, aşılar, hijyen uygulamaları ve sosyal uzaklaşma kullanılmaktadır (WHO, 2012). Ülkeler uygulanan sosyal mesafe ve evde izolasyon gibi önlemlerin uygulanması salgının yayılmasını engellemeye çalışmıştır. Dünya çapında ise ülkelerin sınırlarının kapatılması, sosyal mesafe kuralları, maske kullanımı, sokağa çıkma yasakları, esnek çalışma ya da evden çalışma gibi düzenlemeler uygulanmıştır (Üstün ve Özçiftçi, 2020). Her ülke kendi özelliklerine belirli düzenlemeler getirmiş ve uygulamıştır.

Çin'de yapılan çalışmalar ilk vakaların olduğu zamanlarda, toplu yaşam alanları kısıtlanmasının, okulların kapatılması, evde izolasyon, evde kalma gibi durumların COVID-19 hastalığının vaka sayısının kontrol altına alınmasında etkili olduğu belirtilmiştir (Gu vd. 2020; Tian vd. 2020). Çalışmalar özellikle *evde kal* çağrılarının ve alınan önlemlerin doğru olduğunu göstermektedir. Bu yasaklardan ve kısıtlamalardan karantina, sosyal mesafe, uçuş yasakları uygulamalar halen devam

etmektedir (Yurtkulu ve Akçay, 2021). Pandemi süresince bu kısıtlamaların ne kadar devam edeceği de bilinmemektedir.

İlk dönemde yaşanan pandemi ve hastalığa yakalanma paniği sadece bireylerin hayatlarında değil, tüm yaşamda kendini göstermiştir. Sağlık sektörü bu süreçte olumsuz etkilenen en önemli sektördür. Bunun yanında tabii ki bulaş riski fazla olması sebebiyle eğitim sektörü de pandemi döneminde en fazla etkilenen alanların başında gelmektedir (Telli ve Altun, 2020). Dünya Sağlık Örgütü'nün pandemi ilanından sonraki birçok ülke okulları kapatma uygulaması yapmıştır (Gilliam vd. 2021). Türkiye de pek çok ülke gibi 2020 yılının mart ayında COVID-19 salgınının bulaş hızını azaltmak için ilköğretim ve üniversiteler başta olmak üzere tüm eğitim kurumlarını kapatmıştır (Yılmaz vd. 2020). Uzaktan eğitime acil geçilmesi nedeniyle eğitimciler ve öğrenciler hızlı bir şekilde toplu olarak e-öğrenmenin içinde kalmışlardır. Pandemi sürecinde 188 ülke temasın en fazla olduğu üniversiteler ve ilkokulları kapatma yoluna gitmiştir. Bu durum dünya genelinde öğrenci nüfusunun yaklaşık %90'ı olan 1,6 milyar öğrencinin eğitim hayatını etkilediği belirtilmiştir (UNESCO, 2020). Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de öğrencilerin bu durumdan etkilendiği düşünülebilir.

COVID-19 pandemisinin başlamasıyla sadece okulların kapatılması değil diğer alınan kararlarla insanların hayatlarında hızlı bir değişim meydana gelmiştir. Pandemi sürecinde belirli yasakların olması yaşamlardaki rutinlerin değişmesi bireylerde ruh sağlığı ve aile ilişkileri anlamında zorlukları da beraberinde getirmiştir. İzolasyonun etkilerinin gözlemlendiği bir çalışmada depresyon, dışlanmış, damgalanma ve öfke gibi duyguların saptandığı belirtilmiştir (Rees vd. 2000). Pandemi sonrasında uzun vadede tekrar gözlem yapılabilir.

COVID-19 ile hasta olan ya da olmayan bireyler fark etmeksizin toplumda olan değişiklikler nedeniyle korku, endişe gibi duyguları yaşayabilirler. Pandemiye bakıldığında bu süreç sonrası birçok kişinin psikolojik olarak tedaviye ihtiyacı olabilmektedir. Buna bağlı olarak pandemi sonrası uzman bir sağlık çalışanından psikolojik destek alınması önerilmiştir (Kim ve Su, 2020). COVID-19 pandemisinin gelecekte bireyler üzerinde psikolojik ve ruhsal etkilerin olabileceği belirtilmiştir (Holmes vd. 2020). Bu süreç kişilerin evden çalışmak zorunda kalması, hastalığın seyri ile ilgili belirsizlik, birçok ortamdaki uzak olma durumu ruhsal ve fiziksel sağlık

alanında kesintiye uğratmıştır (Bao vd. 2020). Çocukların da evde kalması ve bu süreçten geçmesi nedeniyle onların da etkilendiği düşünülebilir.

Özetle COVID-19 2019 yılının sonlarında başlayan 2020 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan ve halen devam eden, insandan insana kolaylıkla bulaşan bir salgın hastalık diyebiliriz. Bu bağlamda dünya genelinde pandemi ilan edilmesiyle ülkeler çeşitli önlemler alarak hastalığın yayılımını engellemeye çalışmıştır. Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de bu salgının etkileri can ve mal kayıplarıyla bireylerin zarar görmesine neden olmuştur. İnsanoğlu üzerinde COVID-19 algısının hem fiziksel hem de psikolojik olarak etkileri tehlikeli boyutlara ulaştığı belirtilmiştir. Alınan tedbirler, evde kal çağrıları, karantinalar hastalığın yayılımını engellese de insanlara olumsuz yansımaları olduğu düşünülmektedir. COVID-19 pandemisi meslek gruplarından sağlık sektörü başta olmak üzere eğitim gibi birçok farklı sektörde de etkisini göstermiş ülkelerin ekonomisini etkilemiştir. Geçmişten bugüne görülen salgın hastalıklarda olduğu gibi COVID-19 pandemisinin etkilerini uzun vadede görülmeye devam edeceği düşünülmektedir.

B. COVID-19 ve Temizlik-Hijyen İlişkisi

Yeni tip Koronavirüs (COVID-19), solunum sistemini etkileyen soğuk algınlığından SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome) ve MERS (Middle East Respiratory Syndrome) gibi şiddetli hastalıklara yol açan mutasyona uğramış yeni bir alt türdür (Brown ve Wang, 2020). Zatürre belirtileri ile görülen bu virüs daha önce yaşanan salgınlar ile benzerlik göstermekte fakat ana nedeninin tespit edilemediği belirtilmiştir (Bogoch vd. 2020). Bu virüsün diğer türlere göre daha bulaşıcı olduğu ve ölüm oranının daha düşük olduğu belirtilmiştir (Liu vd. 2020). Bu hastaların en sık görülen belirtiler soluk alıp vermede güçlük, öksürük, ateş, yorgunluk ve baş ağrısı gibi olarak bildirilmiştir (Huang vd. 2020). Araştırmalar COVID-19 un yayılımını önleme yönünde sosyal mesafe ve hijyenin öneminden bahsetmektedir.

Hijyen kelimesi Yunan mitolojisinden tıp literatürüne girmiştir ve anlamı; *sağlam ve sağlıklı olmak* tır. Mitolojide sağlık tanrısı olarak adlandırılan Aesculapius ‘un bir ilahe olan kızı Hygiea sağlığı koruduğu söylenmektedir. Bu sebeple dünya genelinde Hijyen sağlığı koruyan bilim olarak adlandırılmıştır (Gün, 2019). Hijyen günlük yaşamın bir parçasıdır ve toplumsal ve kişisel sağlığın korunmasında temel oluşturmaktadır. Hijyen kapsamına kişinin kendini çevredeki zararlı etkenlerden koruması ve bütün

temizlik kuralları girmektedir. Hijyen insan sağığına zarar verecek tüm ortamlardan korunmak ve alınan temizlik önlemlerinin tümünü kapsamaktadır (Bartram ve Cairncross, 2010). Hijyen ilkelerine uyulmaması veya iyi olmayan hijyen davranışları birçok sağık sorununun ortaya çıkmasına neden olur. Salgınlar da şüphesiz bu sağık sorunlarının başında yer alır. Tarih boyunca salgın hastalıklar yaşamın içerisinde sürekli görölmüşür. Dünya Sağık Örgütüne (WHO) göre; gelişmekte olan ölkelerde var olan bulaşıcı hastalıkların ortalama %80,0'i hijyende yetersiz olunması ile ilgilidir. Salgın hastalıklara karşı her zaman izolasyona ve hijyen konusunda iyileştirilmeye çalışılmışır (Alpago, 2020). Bu salgın hastalıklardan biri de COVID-19'tur.

Birçok birey için kişisel temizlik ve hijyen yaşamın içerisinde sürekli var olsa da bu konu kişiden kişiye değışim göstermektedir. Fakat gündemimizi son zamanlarda oldukça meşgul eden özellikle COVID-19 sonrasında bireylerin hijyen hassasiyetinde artışların olduğı görölmüşür (Çiçek vd. 2020). Pandemi etkisiyle insanların alışkanlıklarında değışimler olmuştur. Bu değışimlerde temizlik, sosyal mesafe, hijyen, maske kullanımı vb. önlemlerin neden olduğı söylenebilir. İnsanların kendileri ve sevdikleri için duydukları endişe iş yaşamını ve kişisel yaşamı etkilediğı gibi alışveriş davranışlarında da değışim gözlenmiştir. Hijyen hassasiyeti nedeniyle insanlar daha fazla çevrimiçi alışveriş durumunun attığı görölmüşür (Bilgin, 2020). Ayrıca insanlar bu süreçte görüşmelerini de daha çok internet üzerinden yaptığı görölmüşür.

COVID-19 salgınının insandan insana bulaşması, çoğı zaman semptom olmadığında veya taşıyıcı olduğunda ortaya çıkmaktadır. Virüs damlacıklar, eller ve cilt teması ile iletilmektedir (Kampf vd. 2020). COVID-19'un insandan insana bulaşması sebebiyle bireylerin korunma amaçlı olarak kişisel hijyen ve sosyal mesafe kurallarına uyması önem taşımaktadır (Karataş, 2020). Bu sebepler nedeniyle salgının yaşandığı ölkelerde ve tabiki Türkiye'de de hükümetler tarafından önlemler alınmıştır. COVID-19 salgını önlemek için WHO ve TSCB'nin özellikle üzerinde durduğu konu hijyendir.

Ölkeler COVID-19 salgınının yayılmasını yavaşlatmak ve durdurmak için toplumsal hijyen, sosyal izolasyon ve karantina gibi önlemler almışlardır (WHO, 2020). Dünya genelindeki ölümlerin %20'sine sebep olan bulaşıcı hastalıkların, yaklaşık olarak %80,0'inin kontamine olmuş yüzeyle temastan dolayı olduğı düşünülmektedir (Bal ve Şanlı, 2020). Yapılan çalışmalar, hijyen uygulamaları sonucunda hastaneye

başvurma ve ilaç tüketiminde azalma görüldüğü belirtilmiştir (Taşkiran vd. 2019). Bu nedenle salgın döneminde hijyen önlemleri son derece önem kazanmıştır.

Salgın döneminde insanlar arasındaki mesafe ve ellerin düzenli olarak yıkanması en önemli korunma yolu olarak belirtilmiştir. Koronavirüsün damlacık yoluyla iki metre mesafeye kadar yayılabildiği belirtilmektedir (Pressman vd. 2020). Ellerin su ve sabunla en az 20 saniye sabun ve su ile yıkanması, var olan virüsleri yok etmektedir. Yıkanması virüslerin yok olmasını sağlamaktadır. Alışveriş yapılan pazar, market gibi ortamlarda bulunduktan sonra ellerin hijyenine dikkat etmek virüsten korunmada büyük önem kazanmıştır. Su ve sabunun olmadığı durumlarda ise %60-70 alkol içeren kolonya ya da el dezenfektanlarının kullanımı da bu süreç için önemlidir. Bunun yanında ellerin gün içinde yüz, ağız ve göz ile temas ettirilmemesi de virüsü önlemeye yardımcı olmaktadır (Til, 2020). Ayrıca fiziksel mesafenin korunmasının alışkanlık haline gelmesi ve toplu ortamlarda yakın temastan kaçınılması virüsten korunmada önemlidir (Alıcılar ve Çöl, 2020). Herhangi belirti göstermeyen, semptomu olmayan bireylerin de bulaştırıcı olabileceği ve taşıyıcı olabileceği unutulmamalıdır.

Araştırmalara göre insanlar saatte ortalama 23 kez yüzlerine elleriyle dokunmaktadır. COVID-19 ile ilgili viral yük hakkında tam bilgi olmasa da el ile temasın azaltılması ve yüzeylerin dezenfekte edilmesi bu viral yükün azaltılabileceği düşünülmektedir (Kampf vd. 2020). Bu sebeple hijyenik bir el yıkama olması için eller su ve sabun ile en az 20 saniye yıkanmalıdır (Ayhan ve Bilici, 2015). Bunun için ayrıca antiseptik özellikli sabunların kullanılmasına gerek olmadığı belirtilmiştir. Bu el yıkamadan sonra ise en az %60 alkol içeren el antiseptiklerinin kullanımı önerilmektedir. Bunu yanında ayrıca gün içerisinde ellerin gün içerisinde yüz, göz, ağız ve burna temas etmemesi önemlidir. Virüsün taşınmasında özellikle eller kolaylıkla aracılık eder. Ellerin mukozalara teması ile virüs vücuda rahatlıkla girebilir. Damlacıkların ellere ve çevreye bulaşmasını engellemek için mendil kullanılması önerilmektedir (WHO, 2020). Bunun yanında doğru maske kullanımı da virüsün bulaşmasını engelleyecek yollardan biridir (WHO, 2020). Fakat tek başına maske kullanmak etkili bir yöntem olmayabilir. Maske takıp el hijyenine ve sosyal mesafeye uyulmaması yanlış güvenlik algısı oluşmaması gerekmektedir (WHO, 2020). Hastalıktan korunmada tüm önlemlerin bir arada uygulanmalıdır.

Özetle, 2019 yılının sonunda hayatımıza giren COVID-19 un insandan insana kolaylıkla bulaşması, farklı yüzeylerden belli sürelerden geçmesi, temas ve solunum

yoluyla bulaşması temizlik ve hijyenin önemini arttırmıştır. Salgını önleme ve salgının yayılımını yavaşlatma çalışmalarının başında hijyen ve temizlik konusu gelmektedir. Pandeminin ilk yayılım gösterdiği zamanlardan bu zamana halkı bilgilendirme çalışmalarında uygun en az 20 saniye su ve sabunla uygun el hijyeni ile yıkama, alkol bazlı el antiseptiklerinin sık kullanılması, öksürürken veya hapşırıırken ağız ve burnun örtülmesi, temas edilen yüzeylerin sık temizlenmesi ve dezenfekte edilmesi, solunum yolu hastalığında olduğu gibi bulgular gösteren bireylerin sağlık kuruluşlarına başvurması ve diğer insanlarla temastan uzak durması gibi maddelerden bahsedilmiştir.

C. COVID-19 Pandemisinde Erken Çocukluk Eğitimi

Okul öncesi eğitim dönemi doğumla başlayıp altı yaşına kadar olan zaman olarak isimlendirilir (Kuru-Turaşlı, 2018). Okul öncesi eğitim, çocuğun doğduğu andan ilkokul yıllarının başladığı zamana kadar bilişsel, dilsel, sosyal, duygusal, motor gelişimlerinin ve öz bakım becerilerinin bütünsel olarak desteklenmesini ve geliştirilmesini sağlamak amacıyla geliştirilen programları kapsar (Aral vd. 2011). Bu dönemin hızlı bir gelişim süreci olması ve bu dönem çocuklarının çevreden etkilenmeye açık olması nedeniyle insan yaşamında kritik dönem olarak adlandırılabilir. Bu dönemin sağlıklı geçmesi aslında sağlıklı birey olmasının temelini oluşturur. Bu sebeple; okul öncesi eğitim döneminde çocuğun sistemli bir şekilde öğrenme hayatı geçirmesi son derece önemlidir. Bu bağlamda okul öncesi dönem çocuğunun tüm gelişim alanları iyi bilinmeli ve bu gelişim alanlarına göre eğitim programları ve ortamları hazırlanmalıdır. Bu sayede çocuğun ileriki yıllarındaki gelişimi ve başarısı olumlu etkilerle olacaktır (Kuru, 2000). Ayrıca gelişimlerini sağlıklı tamamlamada içinde bulundukları zamana göre eğitim ortam ve programları hazırlanabilir.

Dünyamızı son yıllarda en çok meşgul eden gündem COVID-19 pandemisidir. COVID-19 pandemisinin çocuklar ve okullar üzerinde daha önce karşılaşılmamış bir etkisi olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü'nün pandemi ilanından kısa bir süre sonra birçok okulu kapatma kararları alınmıştır (Gilliam vd. 2021). United Nations (2020) Dünya çapında öğrencilerin en az %91'inin okulların ara vermesinden etkilendiğini belirtmiştir. COVID-19 küresel anlamda birçok ülkeyi etkilemiş ve tabi ki bu etkilenenler arasında çocuklar da yer almıştır. COVID-19 pandemisi nedeniyle

çocukların günlük yaşamlarında değişiklikler olmuştur. Bu değişiklikler ruhsal alanda ve diğer gelişim alanlarında durağanlık getirmiştir.

COVID-19 pandemisinden dolayı tüm dünya genelinde eğitim alanında uzaktan eğitime gidilmesi tek çare olarak görülmüştür. Ülkeler sağlığa yönelik önlemleri ön planda tutarak eğitimlere devam edilmesini amaçlamış ve uzaktan eğitim kararı almıştır (Telli ve Altun, 2020). Uzaktan eğitim, birbirinden farklı yerlerde yaşamlarına devam eden öğretmen ve öğrenci arasında bağlantı kurmuş ve işbirlikçi eğitime ön ayak olmuştur (Altıparmak vd. 2011). Ayrıca zaman ve mekândan bağımsız olarak istenilen yerde ve mekânda öğrenci ve öğretmenin etkileşimini sağlar. Bunun yanında istenilen zamanda istediği kadar ders izleyebilme fırsatı sunulması yenilikçi, modern ve çağdaş eğitim olduğunun göstergesidir (Akyürek, 2020). Çevrimiçi ve çevrimdışı olarak dersin devam etmesi öğrenci öğretmen ilişkisine farklı bir boyut getirmiştir (Seaman vd. 2018; Moore ve Kearsley, 2012). Ayrıca iyi planmış uzaktan eğitim dersleri görüntü ve ses gibi materyallerin kullanılmasını artırarak ders materyallerini en üst düzeyde kullandırmayı sağlamaktadır. Kayıt altına alınan ders videoları sonrasında izlenebilmektedir. Fakat uzaktan eğitimin bu avantajlarına rağmen yüz yüze eğitimin yerinin dolduramayacağı ve çevirim içi olarak birden uzaktan eğitime geçilmesinin sınırlılıkları olduğu belirtilmiştir (Lau vd. 2020). Bu durum göz önüne alınarak bazı kademelerde belirli sınırlılıklarla bazı kademelerde yüz yüze eğitim yapılmış olabilir.

Ülkemizde daha öncesinde MEB tarafından geliştirilmiş olan Fatih Projesi'nin dijital platform ürünü olarak başlatılan EBA (Eğitim Bilişim Ağı) bütün okul kademeleri ile ilgili derslerin yayınları gerçekleştirilmiştir. Bu ağ bir internet ağı yaratmıştır fakat her yere ulaşamamasından dolayı TV ayrıca bir araç olarak kullanılmıştır. Sadece TV yayını olarak değil sosyal medyada da ulaşılır olmuştur. Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ise üniversite düzeyinde eğitime ilişkin olarak MEB ile eşzamanlı olarak ülkedeki tüm üniversitelerin de uzaktan eğitime geçmesi talimatı vermiştir (Telli ve Altun, 2020). Böylece hem üniversiteler hem MEB okulları uzaktan eğitime geçmiştir.

Çocuklar, yüz yüze eğitime ara verilmesi ve ardından geçilen uzaktan eğitim sürecine alışmada zorluk çekebilirler. Bu durumdan öğretmenler de veliler de etkilenmiştir fakat eğitimde asıl konu olan öğrencilerin en çok etkilenen grup olduğu söylenebilir (Türkiye Psikiyatri Derneği [TPD], 2020). Uzaktan eğitim nedeniyle öğrencilerin sürekli beraber olduğu arkadaş ve öğretmenlerinden ayrı kalmaları onları etkilediği söylenebilir. Öğrenci ve öğretmenlerinin alışkanlıklarının izolasyon nedeniyle

sınırlandırılması kötü hissetmelerine neden olabilir (Sarı ve Nayır, 2020). Bunun yanında öğrencilerin vakit geçirdiği tiyatro, sinema, konser salonu, her türlü kapalı oyun alanları, yüzme havuzu gibi alanlar T.C İçişleri Bakanlığı Genelgesi (16.03.2020) ile geçici olarak kapatılmıştır (İçişleri Bakanlığı, 2020). İleriki yaşamlarını sağlıklı devam etmeleri için gençlerin ve çocukların günde en az 60 dakika fiziksel aktiviteye katılmaları önerilmektedir (Centers for Disease Control and Prevention [CDC], 2013; Türkiye Halk Sağlığı Kurumu [THSK], 2014). Fiziksel aktivitelere gerek duyulduğu bu dönemde gerekmedikçe dışarı çıkılmaması okul öncesi dönemdeki çocuklar için negatif etki yaratmış olabileceği düşünülmektedir. UNESCO ve Dünya Bankası istatistiklerine göre, COVID-19 nedeniyle, dünyada çocukların yarısından fazlasının gelişim ve öğrenmeleri desteklenememiştir ve bu çocuklar eğitimden uzak kalmıştır. (Giannini ve Lewis, 2020; UNESCO, 2020). Tüm dünyada çocukların bu süreçten etkilenmiştir.

Özetle COVID-19 pandemisinin hayatımıza girmesiyle ülkelerce yayılımını önleme amaçlı farklı kararlar alınmıştır. Bu kararlar doğrultusunda eğitim öğretimin her kademesi uzaktan devam etmeye başlamıştır. Pandemi boyunca alınan tüm kararlar tıpkı yetişkinler gibi çocukları da birçok yönden etkilediği söylenebilir. Özellikle de uzaktan eğitim süreci. Uzaktan eğitime hazırlıklı olunmamasının yanında çocukların ihtiyaç duydukları sosyal çevrelerinden uzak kalması uzaktan eğitim sürecini zorlaştırdığı söylenebilir. Özellikle okul öncesi kademesinde bulunan çocukların dışarıda akranlarıyla vakit geçirmesi, sosyal öğrenme alanlarından uzakta kalması, ihtiyaçları olan koşmalı hoplamalı zıplamalı oyunlarını oynayamamaları onlar için bu süreci daha da zorlaştırdığı söylenebilir. Bu dönemde eğitim öğretimde herhangi bir aksaklık olmaması için çeşitli etkinlikler ve eğitimler yapılmıştır. Ayrıca EBA TV'den her kademeye uygun bütün çocuklara ulaşabilmek amacıyla yayınlar yapılmıştır.

D. Erken Çocuklukta Pandemiyle Başa Çıkma

COVID-19 önlemleri kapsamında her bir hizmet sektörüne ilişkin ulusal düzeyde birçok karar alınmıştır. Eğitim sektörü bazında ulusal düzeyde alınmış kararlardan biri ise yüz yüze eğitime bir süre ara verilip uzaktan eğitime geçilmesi olmuştur. Öğrenciler, öğretmenler ve velilerin sağlığının korunması amacıyla ülke genelinde MEB'e bağlı tüm okullarda mart ayının ikinci haftasından itibaren uzaktan eğitim sürecine geçilerek tatil edilmesi kararlaştırmıştır (Milli Eğitim Raporu, 2020). Dünya

üzerinde okul ve üniversite eğitim kurumlarının kapanmasıyla beraber 770 milyon kişilik öğrenen kitlenin etkilenmiş olduğu güncel verilerle belirtilmiştir (Zhong, 2020). Verilere gösteriyor ki dünya çapında birçok çocuğun etkilendiği görülmüştür.

Çocuklar, uzaktan eğitime geçilmesi yüz yüze eğitime ara verilmesi ile evdeki yeni düzene alışmakta zorluk çekebilirler. Bu bağlamda bu durumdan öğretmenler ve velilerin etkilendiği söylenilebilir. Öğrencilerdeki bu etkinin sebebi sürekli iç içe oldukları öğretmenlerinden ve arkadaşlarından ayrı kalmaları olarak düşünülebilir. COVID-19 salgını nedeniyle çocukların ve ergenlerin kendileri ve sevdikleri için kaygı, endişe, panik ve korku yaşamları normal karşılanmaktadır (Jiao vd. 2020). Okul öncesi dönem çocukları da COVID-19 nedeniyle evde kalmak zorunda kalmışlardır. Bu süreçle birlikte sürekli virüs, mikrop, hastalık gibi kavramları duyma sıklıkları artmıştır (Viner vd. 2020). Bu kavramlar, okul öncesi dönem çocuklarından bilişsel gelişim açısından yeterli düzeyde olmayanlar için karmaşık olabilir (Fan vd. 2020). Virüsün belirsizliği, hastalığa yakalanma ihtimali ve bu süreçte nasıl korunulacağının bilinmemesi stres ve korku yaşamaya neden olabilir. Bu durum da çocuklara yansiyabilir.

Çocukların hareket edebilecekleri ortamların kısıtlanması, okula gidememeleri, arkadaşlarını görememeleri, dışarıya çıkamamaları çocuklarda duygusal ve davranışsal problemlerin oluşmasına zemin hazırlayabilir. Bu süreçte dışarıya kısıtlı çıkan çocuklarda fiziksel ve motor gelişimi alanlarında olumsuz sonuçlara neden olabilir. Çocuğun gelişen fizyolojik sistemi üzerinde temiz hava ve oksijen olumlu etkilere sahiptir. Çocuğun D vitamini ihtiyacını karşılaması kemiklerin ve bağışıklık sistemini güçlenmesine yardımcı olmaktadır (Ceylan, 2017). Bunun yanında çocuğun açık havada yaptığı koşma vb. faaliyetlerinin temel motor becerilerin gelişmesine önemli ölçüde etkili olmaktadır (Özer, 2017). Ayrıca karantina süreci okul öncesi dönem çocuklarında olumsuz birtakım davranışların ortaya çıkmasına neden olabilir.

Çocuklar bilişsel gelişim açısından düşünüldüğünde, henüz soyut düşünebilme yetisi kazanamadıkları (Santrock, 1997) için COVID-19 salgını ve bu salgın sürecinde neden önlemler alındığını anlamakta zorluk çekebilir ve farklı düşüncelere sahip olabilir. Özellikle çocuklarda iki yaşından sonra gelişmeye başlayan egosantrizm nedeniyle (Santrock, 1997), çocuklar COVID-19 sonrasında çevrelerinde meydana gelen kayıpların nedenini kendisi olarak görebilir. Çocuklar COVID-19 gibi kriz durumlarında arkadaşlarıyla oyun oynamaya onları görmeye ihtiyaç duyabilirler. Buna

rağmen COVID-19 sonrasında yetkili makamlar tarafından pek çok ilde sokağa çıkma yasağının ilan edilmesiyle bu krizin ortaya çıkardığı duygularla baş etmekte zorluk çekebilirler.

Çocukların COVID-19 pandemi sürecindeki olası tepkilerinin dereceleri bireysel farklılıklara göre değişim göstermektedir. Çocukların verdikleri bu tepkiler değerlendirilirken, müdahale yapılırken çocukların bireysel, çevresel ve kültürel özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. COVID-19 pandemi süreci gibi kriz zamanlarında bazı çocuklar uzun süreli tepkiler verirken bazılarıysa kısa süreli tepkiler verir veya tepki göstermezler (Pearlman vd. 2010). Ayrıca bazı çocuklar ise davranışsal ve duygusal çeşitli tepkileri aynı anda (Boelen ve Spuij, 2013; Scheeringa vd. 2011) ve çelişen tepkileri farklı zamanlarda gösterebilmektedir (Dyregrov, 2008). Bazı çocuklar ise COVID-19 pandemi sürecinde çocuklar farklı duygular hissedebilir ve bunu çevresine yansıtabilir (Boelen ve Spuij, 2013; Scheeringa vd. 2011). Çocuklar Bilişsel ve sosyal-duygusal gelişimi henüz tamamlanmadığı için bu duygularını farklı şekilde gösterebilirler küsme, vurma vb. şekilde. (Dyregrov, 2008). Anne babadan ayrılamama, vurma, zarar verme, alt ıslatma, yemek yememe, parmak emme, sebebi belli olmayan psikosomatik tepkiler COVID-19 pandemi sürecinde çocukların gösterebileceği olası tepkiler arasındadır (NCTSN, 2010; TPD, 2020). Çocukların olası bu tepkileri uzun yıllar sürebilir.

COVID-19 pandemi sürecinde psikolojik dayanıklılığı güçlendirmek için yapılan tüm çalışmalarda iş birliği halinde çalışılması gerekmektedir (Melville, 2017; Ray, 2014). Temel amaç çocukların COVID-19 pandemi süreci sonrasında gösterdikleri her türlü tepkilerin ele alınarak COVID-19 öncesi normal yaşamlarına dönmelerini desteklemek olmalıdır (Stewart vd. 2015). Tüm bu yollar aracılığıyla çocuklarda umudun artması, problem çözme becerilerinin kazandırılması, psikolojik dayanıklığın artması amaçlanmalıdır (Jongsma vd. 2014; WHO, 2020). Pandemi süreci çocuklarda sağlıklı geçmesine yardımcı olmak amaçlanmıştır.

Özetle COVID-19 süreci herkese etki ettiği gibi çocuklara da etki etmiştir. Çocukların bu dönemden etkilenmelerinde okula gidememeleri, akranları ile vakit geçirememeleri herhangi bir sosyal ortamda bulunamamaları ve doğaları gereği hareket etme, oynama, zıplama gibi ihtiyaçlarını özgürce karşılayamamaları etkili olmuştur. COVID-19 sürecinde çocuklara bu durumu anlatmalı ve sordukları sorulara cevap vererek kaygı ve endişelerinde yanında olmalıyız. Ayrıca en önemlisi çocukların psikolojik

dayanıklılığını güçlendirme sürecinde ebeveynler, öğretmenler ve idareciler iş birliği içinde çalışmalar yapmalıdır. Bu sürecin sağlıklı atlatılması gelecek dönemde pandeminin etkisi olarak çocukların problem ve travmalarla karşılaşmayacağı karşılaşsa bile daha kolay atlatacağı düşünülmektedir.

E. Okul Öncesi Eğitimde Temizlik ve Hijyenin Önemi

Sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde çağdaş sağlık anlayışı tüm sektörlerin eşgüdümlü bir biçimde çalışmasıdır (Tözün ve Sözen, 2015). Bunlardan biri de eğitim sektörüdür. Çocukların ve gençlerin zamanının birçoğunu geçirdiği okullarda sağlıklı bir gelişim için özel hazırlanmış eğitim programları aracılığı ile planlı biçimde yönlendirirler. Çocuklar temel sağlık davranışlarını okul öncesi dönemden itibaren okulda almaya başlar. Okullarda uygulanan bu sağlık eğitim programının içinde temizlik ve kişisel hijyen alışkanlıkları kazandırmak bulunmaktadır (Mermer vd. 2016). Temizlik; *temiz olma durumu, arılık* olarak tanımlanmıştır. Hijyen ise; temizlik önlemlerinin tümü ve sağlığa zarar verecek ortamlardan korunmak için yapılacak uygulamalar (Türk Dil Kurumu [TDK], 2011) olarak adlandırılır. Hijyen uygulamaları içerisinde el, yüz, kulak, ağız, diş vb. temizliği sayılabilir. Kişisel hijyen yanında gıda hijyeni, ev hijyeni ve genel hijyen davranışları da bulunmaktadır (Stevenson vd. 2009). El hijyeni özellikler bulaşıcı hastalıklardan korunmak için oldukça önemlidir (Mermer vd. 2016). Günümüzde adından çokça söz edilen COVID-19 pandemisinde de hijyen ve temizliğin öneminden sık sık bahsedilmiştir. İnsan sağlığını tehdit etmeye devam eden küresel salgının önlenmesi için temizlik, hijyen ve el hijyeni en önemli uyarılar arasında yer almaktadır. Bu kriz dönemi olan COVID-19 pandemisi sürecinde kamu ve özel kurumların yayınladığı kamu spotları, broşür, duyuru, sosyal medya paylaşımları bireyler üzerinde hijyen özellikle el hijyeni alışkanlıkları üzerinde olumlu etkileri görülmüştür (Uğurlu vd. 2020). Bu durum bireylerde eksikliklerin giderilmesi, farkındalığın artması için eğitim programlarına başvurmak gerektiğini ortaya çıkartmıştır. Bununla birlikte hayatın temelini oluşturan okul öncesi eğitimden itibaren temizliğin ne kadar önemli olduğu da gündeme gelmiştir.

Okul öncesi dönemde çocuğa kazandırılacak temel alışkanlıklar yönlendirmeye, tekrarlar ve zamanlar alışkanlıklara dönmektedir (Oktay, 2005). Okul öncesi dönem çok hızlı değişim gösteren kritik bir dönem olarak gösterilmektedir. Bu dönem tüm gelişim alanları için olduğu gibi, öz bakım becerileri için de kritik ve önemli bir

dönemdir (Yavuzer, 2002). Ülkemizde uygulanan MEB 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı bütün gelişim alanları ile özbakım becerilerinin de kazandırılması amaçlanmış ve programda bu alanla ilgili kazanım ve göstergeler verilmiştir. Aynı zamanda program kapsamında 36-72 aylık çocukların kazanması gereken temel özbakım beceriler genel olarak tanımlanmıştır. Bu programda kişisel temizlik, genel temizlik, kendi başına giyinme, beslenme, günlük yaşam becerileri, kendini tehlikelerden ve kazalardan koruma ve sağlık ile ilgili önlemler ve korumalar anlamında kazanımları bulunmaktadır (MEB, 2013). Okul öncesi kurumlarında bu kazanımlar verilmeye çalışılmaktadır.

Öz bakım becerileri, yemek yeme, giyinme, kişisel bakım gibi işleri desteksiz yapabilme becerisidir. Çocuğun öz bakım becerilerini kazanması bağımsızlığını kazanması demektir. Bu nedenle bu beceriler, çocuğun kendi başına karar vermesine yol açar. Ayrıca, çocuğun kişilik gelişimine katkıda bulunacağı düşünülmektedir (Önder, 2003). Öz bakım becerileri bir anlamda günlük yaşam becerileri olarak da tanımlanmaktadır. Ayrıca bu beceriler evde ve diğer ortamlarda kendi başına yaşamı sürdürebilmek için gerekli tüm beceriler olarak belirtilmektedir (Varol, 2005). Bu becerileri tek başına yapabilen çocuklarla yapamayan çocuklar arasında belirgin farklılıklar gözlemlendiği belirtilmektedir. Aynı yaşta olmalarına rağmen bazı çocuklar yetişkinliğine bağımlı iken bazı çocuklar bağımsız olmaktadır (Demirtaş, 2001). Bu yönden de çocuklar farklılık göstermektedir.

Araştırmacılar okul öncesi dönemde temizlik ile ilgili becerileri çocukların yaparak öğrendiklerini belirtmişlerdir. Erken çocukluk eğitim kurumları Yavuzer'in (2002) de belirttiği gibi çocuğun arkadaşlarıyla birlikte olduğu sosyal alanda ve diğer gelişim olumlu ilerlemeler kaydettiği eğitim ortamlarıdır. Okul öncesi eğitim programlarında bulunan temizlik ile ilgili kazanım ve göstergeler öğretmenlere rehberlik etmesi açısından son derece önemlidir. Uygulamada olan programda öz bakım becerileri alanlarında temizlik kuralları ile ilgili de farklı kazanım ve göstergelere yer verilmiştir.

İnsan sağlığı açısından tuvalet ve temizlik alışkanlıkları oldukça önemlidir. Çocukların bu konudaki ilk izlenimleri bu alışkanlıkların olumlu bir biçimde kazanılmasında etkilidir. Ayrıca olgunlaşmanın da bu konuda etkisi vardır (Oktay, 2004). Ailelerin ve öğretmenlerin yaklaşımları bu becerilerin yerleşmesinde önemlidir. Çocuğa model olmalı onu yönlendirmeli ve gözlenmelidir. Temizlik alışkanlığının kazanılmasında ailenin yanında eğitim kurumları da son derece önemlidir. Yalçın vd. (2013) çocuğa

uygulanmalı olarak öğretilen temizlik davranışının, 2-3 yaşından sonra imkân sağlanarak ona fırsat verilerek yapılmasına vurgu yapmaktadır. Çocukların temizlik ve hijyen davranışları kazanmalarında okulların temiz ve hijyenik olması önemlidir. Özellikle COVID-19 pandemisi temizlik ve kişisel hijyenin önemi bir kez daha vurgulanmıştır. Bu sebeple COVID-19'a karşı alınan önlemler içerisinde hazırlanan tüm uyarılar içerisinde temizlik ve hijyen uygulamalarının nasıl olması gerektiği anlatılmıştır. Üniversiteler bu süreçte COVID-19 pandemisine karşı korunma ve hijyen eğitimi sertifikalı kurs programları başlatmışlardır (örn; Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, 2020; Yalova Üniversitesi, 2020). Bu kurslar yoluyla halkın bilgilendirilmesi amaçlanmıştır.

Özetle öz bakım becerileri tüm bireylerin sahip olması gerektiği yaşam becerileridir. Bunun nedeni bu beceriler, bireyin duygusal, fiziksel ve sosyal gelişimi ve alanlardaki yaşamı için de önem taşımaktadır. Tüm dünyanın savaştığı COVID-19 pandemisi öz bakım becerilerinin içinde bulunan yer alan temizlik ve hijyenin önemini tekrar gündeme getirmiştir. Dünya sağlık örgütü başta olmak üzere Türkiye'de de Sağlık Bakanlığı Koronavirüs Bilim Kurulunun COVID-19 ile başa çıkmaya ilişkin ilk öneri ve yönergesi, el yıkama ile başlayan öz bakım becerileriyle ilgilidir. Bununla ilgili kamu spotları, broşürler, duyurular, sosyal medya paylaşımlar aracılığıyla bilgilendirme yapılmıştır. Öz bakım becerilerinin edinildiği ilk ortam aile olup ailede de ilk destekleyiciler ebeveynlerdir. Sonrasında ise aileler ile iş birliği içinde eğitimcilerle desteklenir. Ailede başlayan öz bakım becerileri gözlem, yönlendirme ve tekrar ile alışkanlığa dönüşebilir. Okul öncesi dönemin kritik dönem olarak isimlendirilmesi ve bu dönemde kazanılan davranışların kalıcı olacağı, hayat boyu devam edeceği varsayılabilir. Özetle bu dönem, öz bakım becerilerine ait davranışların kazanılmasında büyük paya sahiptir.

F. Metafor ve Metaforik Algılar

Türkçede, benzetme, mecaz, kinaye, eğretilme gibi kelimeler yerine de kullanıldığı görülen metafor kelimesinin kullanımı, Antik Yunan Çağına kadar uzanmaktadır. Levine (2005), *metafor* sözcüğünün Yunanca metapherein ve pherein kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluştuğunu ve metapherein-meta kelimesinin değiştirmek, pherein kelimesinin ise taşımak anlamına geldiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda metafor, öğrenenlerin bildiği şeyleri yeni anlamlar yükleyerek dönüştürmelerini sağlamak

olarak tanımlanmıştır (Levine, 2005). Metaforlar, bir kavramın birey tarafından nasıl algılandığını gösterir (Cerit, 2008; Girmen, 2007; Gürbüzöğlu-Yalmanlı ve Aydın, 2013). Akın ve Palmer'e (2000) göre; herhangi bir olgu veya eylem metaforlar aracılığıyla daha etkili ve kolay olmaktadır. Metaforların her alandaki etkisi metaforlara olan ilgiyi arttırmaktadır (Çelikten, 2006). Bu bağlamda metaforların eğitimde de kullanılması önemli görülebilir.

Bazen kelimelerin yetmediği ya da anlam kuvvetlendirmek için metaforlara başvurulur. Bu bağlamda metaforlar, belirli bir olguyu başka bir olgu olarak görmeyi sağlar ve zihnin harekete geçmesini sağlar (Saban, 2008). Bu bağlamda metaforlar kavramların anlaşılması kolaylaştırmaktadır. Aslında metaforlar kavramların nasıl algılandığını ortaya çıkarmamızı kolaylaştırır (Cerit, 2008). Bunun yanında metaforlar canlı/cansız, soyut/somut olabileceği gibi olumlu/olumsuz da olabilir. Metaforlar bilgi toplama ve sorgulama aracı olabilirler ve aynı zamanda konuların anlaşılmasını kolaylaştırabilirler (Semerci, 2007). Eğitimde metaforların algı açılarından en önemlisi olduğu belirtilmiştir. Metafor özellikleri arasında bir kavramı; farklı bir kavramla tanımlama, benzetme yönüyle betimleme, farklı boyutta ve kalıpla görme olarak gösterilebilir (Tomkins ve Lawley, 2002). Eğitim alanında kullanılırken yeterince anlaşılmamış konuların daha kolay anlaşılmasını da sağlayabilmesi açısından önemlidir. Metaforların diğer önemli yönü düşüncelerin özetlenmesini kolaylaştırmasıdır (Semerci, 2007). Düşünceleri anlatmada kolaylık sağladığı söylenebilir.

Metaforlar, Arslan'a (2006) göre bireylerin kendi dünyalarını anlamalarına yönelik güçlü bir zihinsel mekanizmadır. Metafor bazı yorumları öne çıkarırken, bazılarını ise arka plana iter. Örneğin bu bağlamda *insan aslandır* metaforu, insanın aslanca güç, cesaret gibi özelliklerine dikkat çekerken, aynı kişinin bir ermiş, bir münzevi de olabileceği olgusunu kapatır. Metafor aslında bireyleri benzerlikleri görmeye, farklılıkları ise göz ardı etmeye iter. Metafor aynı zamanda bireyde hayal gücünü genişletir (Evcim, 2008). Özellikle duygular tam anlatılamadığı zamanlarda metaforlar aracılığı ile daha kolay ifade edilebilir.

Metaforlar bireyler arasında iletişim araçları olarak düşünülebilir. Bireylerin hayal gücü ve deneyimlerini birbirine bağlar. Bireylerin hayal gücünü ve amaçlarını kesin ve açık olarak belirtmesine destek olur (Cornelissen vd. 2008). Metaforlar açık şekilde ifade edildiği sürece kavramların benzerliklerini, anlamlarını ifade edebilirler (Steen

ve Gibbs, 2004). Anlaşılması zor kavramların daha basit bir şekilde anlaşılır yapmak metaforlarla sağlanır (Saban, 2008). Metaforlar bu açıdan özellikle okul öncesi dönemde kullanılabilir.

Metaforlar aslında dilin içinde mevcuttur. Yapılan sona araştırmalar günlük konuşmalar içerisinde dakikada dört metafor kullanıldığını göstermektedir (Girmen, 2007). Günlük konuşma dilinin her zaman içinde bulunan metaforlar somut olmayan şeylere somut nitelikler vermek için kullanıldığı belirtilmiştir (Dam ve White, 2005). Günlük konuşmalar, bilimsel araştırmalar dışında metaforlar eğitimin çeşitli alanlarında kullanılabilirler. Eğitim alanında sıklıkla metafor kullanılmaktadır (Kaya, 2014). Metaforlar eğitim ve öğretimde müfredat geliştirme, planlama, öğretim öğrenmeyi teşvik etme, yaratıcı düşüncüyü geliştirmede için kullanılmaktadır. Metaforlar öğretmen eğitiminde öğretim uygulamalarını yönlendirme için kullanılmaktadır (Vadeboncoeur ve Torres, 2003). Öğrencilerin öğrenme süreçlerindeki soyut bir kavramı somutlaştırılma ve zor olan kavramların daha kolay anlaşılması için metaforlar kullanılır. Ayrıca bu süreçte edinilen bilgilerin kalıcı olmasına da katkı sağlanmış olur (İbret ve Aydınözü, 2011). Öğrenciler metaforlar sayesinde derse daha aktif ve istekli katılmakta ve bilgilerin aktarılması bakımından yeni bilginin kolay anlamaktadır (Kılıç, 2010). Bu bağlamda metaforlar öğrenciler için her anlamda önem taşımaktadır.

Bir şeyin metafor olarak kabul edilebilmesi için Forcenville (2002)'e göre şu üç sorunun cevaplanması gerektiğini belirtmiştir: *Metaforun konusu nedir, Metaforun kaynağı nedir, Metaforun kaynağından konusuna atfedilmesi düşünülen özellikleri nelerdir.* Örneğin; *öğretmen bahçıvan gibidir* dendiğinde metaforun konusu *öğretmen*, kaynağı *bahçıvan* ve metaforun kaynağından konusuna atfedilmesi düşünülen özellikleri *bahçıvanın yetiştirdiği fidanlarla ayrı ayrı ilgilenmesi gibi öğretmenin de öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alması* olarak açıklanmaktadır (Saban vd. 2006). Lakoff ve Johnson (2005) ise metaforların özelliklerini şu şekilde sıralamışlardır:

1. Metaforlar temelde kavramsaldir; metaforik dil ikincildir.
2. Gündelik tecrübede kavramsal metaforlar temellenir.
3. Soyut düşünce büyük ölçüde metaforiktir.
4. Metaforik düşünce hep mevcuttur kaçınılmazdır ve genellikle bilinçdışıdır

5. Soyut kavramları çekirdek metaforlar, genellikle birkaç çok boyutlu tutarsız metafor genişletir.
6. Soyut kavramlar metaforlarsız eksiktir.
7. Kavram sistemimiz bütünüyle tutarlı değildir. Çünkü kavramlar hakkında akıl yürütmek için kullanılan metaforlar tutarsız olabilir.
8. Metaforlar aracılığıyla sağlanan çıkarımlar temelinde yaşarız.

Özetle, metaforlarla ilgili tanım ve açıklamalardan metaforun, farklı bakış açılarının ortaya çıkardığı yaratıcı ifadeler olduğu söylenebilir. Bir nesneyi daha anlaşılır ifade edebilmek için bir başka nesne ya da eylemden yararlanıp onu hatırlatma yoluyla gerçekleşen metaforlar, bilgileri yapılandırma sanatı denilebilir. Metafor kişilerin deneyimlerini anlatmakta kullandıkları bilişsel bir araçtır. Metaforlarla insanlar deneyim ve düşüncelerini anlattığında altındaki doğrudan ve bilinçli anlamı ortaya çıkarmayı sağlar. Günlük hayatta da oldukça kullanılan metafor eğitim alanında karmaşık kavramları anlatırken ya da araştırmalarda fazlaca başvurulmuş bir yöntemdir.

G. Literatürdeki Çalışmalar

Bu bölümde okul öncesi dönem çocuklarıyla; pandemi, *COVID-19*, *temizlik ve metafor* bağlamında ulusal ve uluslararası araştırmalar incelenmiştir. Kronolojik sıraya göre özetlerine yer verilmiştir.

1. Ulusal Araştırmalar

Ulusal literatürde okul öncesi bağlamda COVID-19 ve pandemi konusu oldukça sınırlı biçimde ele alınmıştır. Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde COVID-19 ve okul öncesi bağlamında Usta ve Gökcan (2020) *çocukların ve annelerinin gözünden COVID-19'a*, Gökçe vd. (2021) *çocukların bu süreç ile ilgili görüşlerine*, Demirbaş ve Koçak (2020) de *ebeveyn görüşlerine* odaklanmışlardır. Bunlardan farklı olarak okul öncesi ve COVID-19 bağlamında İnan (2020) *COVID-19 pandemi sürecinde okul öncesi eğitimin yeniden yapılandırılması*, Aral vd. (2021) ise *uzak eğitim süreçleri*, Arı ve Ogelman (2021) *COVID-19 evde kal sürecinin anne görüşlerine göre okul öncesi dönem çocuklarının günlük yaşamlarına yansımaları* ile ilgili çalışma yapmıştır. Yapılan çalışma kapsamında metafor yöntemi kullanılacağı için literatürde okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılan metafor çalışmaları da incelenmiştir. Yapılan çalışmaların genellikle *çocukların öğretmen ve öğretmenlik algılarına* odaklandıkları görülmüştür.

(Ahi vd. 2016; Kızıltaş ve Halmatov, 2017; Karademir ve Demirel, 2020). Fakat bunlardan farklı okul öncesi bağlamda metaforik çalışmalara bakıldığında; Ayvaci vd. (2021)'nin *çevre sorunlarına*, Tatlı ve Aytar (2017)'in *değerlere*, Yazıcı vd. (2018) *okul kavramına* yönelik metaforik algılarının incelendiği çalışmalar mevcuttur. Bunun yanında literatürde okul öncesi temizlik ve özbakım becerileri bağlamındaki çalışmalarda *okul öncesi dönem kitaplarında temizliği* içeren (Erdal, 2008) *okul öncesi dönem çocuklarına hijyen alışkanlığı kazandırma eğitim programının hijyen davranışlarına etkisini* inceleyen araştırmaya (Balaban, 2011) rastlanmıştır. Genel özbakım becerileri kapsamındaki çalışmalarda ise bir kısmını *çocuklarla* (Gazezoglu, 2007; Dinçer vd. 2017) bir kısmını ise *ebeveynlerle* (Yalçın vd. 2013; Orçan-Kaçan vd. 2020, Doğan ve Koçer, 2020) olan araştırmaya rastlanmıştır. Son olarak COVID-19 ve pandemiye konu alan metafor çalışmaları incelendiğinde araştırmaların ağırlıklı olarak ortaokul öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirildikleri tespit edilmiştir (Arı ve Arslan, 2020; Çokyaman ve Ünal, 2021). Literatür detaylı incelenmiş ve belirtilen çalışmalara rastlanmıştır fakat okul öncesi ve COVID-19 bağlamında metafor çalışmasına rastlanmamıştır. Bu bağlamda bu araştırmanın COVID-19 pandemisine ilişkin okul öncesi bağlamında metafor ve deneysel bir çalışma olması alan yazına katkı sağlayabileceği ve bu konuda araştırma yapacak kişiler için bir kılavuz görevi göreceği düşünülmektedir. Çalışmalar kronolojik sırayla detaylandırılmıştır.

İşçibaşı (2003) araştırmasında çocuğu sosyalleşmesinde aile-televizyon ilişkisini incelemiştir. Çocukların hayatında televizyonun yerine değinmiştir. Aynı zamanda aile ilişkilerinde televizyonun etkisinden söz etmiştir. Ünüsan (2004) çalışmasında, Konya'daki 2002-2003 eğitim öğretim yılında 240 çocuğun anne ve babadan oluşan örneklem ile çalışmıştır. Çalışmasında çocuklarının okul öncesi eğitimi alma durumlarının ve cinsiyetin öz bakım becerilerine olan etkisini incelemiştir. Araştırma sürecinde veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen anket yüz yüze uygulanmıştır. Araştırma sonuçları öz bakım becerilerini kazanmada okulöncesi eğitim alma ile cinsiyet önemini ortaya koyduğu belirtilmiştir.

Gazezoglu (2007)'nin araştırmasının amacı, okul öncesi çocuklarının öz bakım becerilerini kazanmada oyun öğretimin ve geleneksel öğretimin çocuklar üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırmanın örneklemi altı yaşında olan okul öncesi kuruma devam eden 40 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada “Kontrol Gruplu Ön test- Son test Model” kullanılmıştır. Deney ve kontrol gruplarına “Öz Bakım Beceri Değerlendirme

Ölçeği” uygulanmıştır. Deney grubundaki çocuklara 8 hafta boyunca toplam 16 eğitim uygulanmıştır. Sonrasında deney ve kontrol gruplarına aynı ölçek son test olarak tekrar uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçlarına göre ölçeğin her boyutu için anlamlı fark elde edildiği belirtilmiştir.

Erdal (2008) araştırmasında temizlik alışkanlığının çocuk edebiyatında, çeşitli yaş kitaplarının içinde yer vermelerini incelemiştir. Araştırma sonuçlara göre okul öncesi dönem düzeyindeki kitaplarda temizlik alışkanlığı yoğun olarak ele alındığı görülmüştür. Banyo yapma, el yıkama, çevre temizliği, diş fırçalama ve genel temizlik konuları en çok değinilen konular olarak belirtilmiştir. İncelenen kitaplar, çocuk kitaplarında bulunması gereken özelliklere uygun olarak genellikle olumlu sonlanmıştır. Bazı kitaplarda olay örgüsünde temizlik anlatılırken bazı kitaplar öğretici yaklaşımla olmuştur. Ailelerin iyi seçilmiş bir kitap sayesinde temiz alışkanlığı edinebileceği vurgulanmıştır.

Balaban (2011) araştırmasında okul öncesi dönemde çocukların okul ortamında sergiledikleri hijyen davranışlarını belirlemeyi amaçlamıştır. 13 haftalık *Hijyen Alışkanlığı Kazandırma Eğitim Programı*’nı uygulayarak, bu programın etkililiğini incelemeyi amaçlamıştır. Bolu ili Milli Eğitim Müdürlüğü’ne anaokuluna devam eden 6 yaş grubu çocuklardan seçilen deney grubu 21, kontrol grubu 23 olmak üzere toplam 44 çocuk ve aileleri örneklem grubunu oluşturmaktadır. Araştırma bulguları incelendiğinde, okul öncesi dönemde uygulanan *Hijyen Alışkanlığı Kazandırma Eğitim Programı*’nın, çocukların okulda sergiledikleri hijyen davranışları bakımından etkili olduğu söylenmiştir.

Yalçın vd. (2013) araştırmalarının amacı okul öncesi eğitime 3-4 yaşında başlayan çocuklar ile 5-6 yaşında başlayan çocukların öz bakım becerileri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığıdır. Araştırma veli görüşlerine göre incelemiştir. Araştırmanın örneklemi 2010-2011 öğretim yılında Uşak ili Merkezinde ve Eşme ilçesine bağlı anasınıflarından 5-6 yaş grubu 153 öğrencinin anne-babaları ve en az 2 yıl okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaş grubu 100 öğrencinin anne-babaları oluşturmaktadır. Araştırmada *Okul Öncesi Öz Bakım Becerileri Ölçeği* kullanılmıştır. Sonuç olarak, okul öncesi eğitime 3-4 yaşında başlayan öğrencilerin 5-6 yaşında başlayan öğrencilere göre öz bakım beceri düzeyleri bakımından daha gelişmiş olduğu sonucuna varılmıştır. Aynı zamanda okul öncesi eğitime başlama yaşının çocukların

öz bakım beceri düzeyleri de etkili olduğu bu ikisinin ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ahi vd. (2016) araştırmalarında amaç okul öncesi eğitim alan 48-60 aylık çocukların öğretmen algıları ve bu algılarının çizdikleri resimler ile aracılığıyla ortaya koymalarıdır. Kastamonu merkez ilçede yer alan üç anaokulundan 274 çocuk örnekleme oluşturmıştır. Araştırma bulgularına göre, çocukların birçoğu öğretmenlerini insan ve kadın olarak algılamaktadır. Çocuklar öğretmenlerini en çok okul bahçesinde ve kırdaki ayakta dururken çizdikleri görülmüştür.

Tatlı ve Aytar (2017) 'ın çalışması 3-6 yaş çocukların değerlere ilişkin algılarını ortaya çıkarmak amacıyla yapılan nitel bir araştırmadır. Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün değerler eğitimi projesine dahil olan iki anaokulundaki 196 çocuk çalışmanın örneklemini oluşturmıştır. Araştırma bulguları doğrultusunda çocukların değerler eğitimi kapsamında verilen kavramlara yönelik uygun metaforlar geliştirdikleri, resimlerinin ise bu metaforlara uygun olduğu tespit edilmiştir.

Dinçer vd. (2017) çalışmalarının ilk bölümünde okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların özbakım becerilerini belirlemeyi amaçlamışlardır. İkinci bölümünde ise, öğretmenlerin çocukların özbakımlarıyla ilgili hangi becerileri önemli bulduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Örneklem grubu Ankara ili merkez ilçelerinde yer alan okul öncesi eğitime devam eden 36-72 ay arasındaki 261 çocuktan oluşmaktadır. Öğretmenlerin "Kişisel temizlik-tuvalet" ile ilgili özbakım becerilerini diğerlerine göre önemli buldukları tespit edilmiştir. Bulgulara göre okul öncesine devam sürelerinin artışı özbakım becerilerinin daha çok kullanılması ile doğru orantılıdır.

Kızıldaş ve Halmatov (2017) araştırmalarının amacı okul öncesi dönem çocuklarının öğretmenlik kavramına ilişkin algılarını metaforlarla incelemektir. Örneklem 2014-2015 eğitim öğretim yılında Ağrı ili merkez ilçede eğitim gören 3-6 yaş grubundaki 199 çocuktan oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına göre çocuklar 41 metafor üretmiştir. Çocukların ürettikleri metaforlar en çok evcil hayvan ve vahşi hayvan kategorisinde toplanmıştır. Bulgulara göre öğretmen algıları yaşa ve cinsiyete göre değişmektedir.

Yazıcı vd. (2018) çalışmalarında, okul öncesi dönem çocukların okul kavramına ilişkin algıları metaforlarla incelemektir. Örneklem grubu tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen Türkiye, Bulgaristan ve Kıbrıs'ta okul öncesi eğitim kurumuna devam eden

toplam 75 çocuktan oluşmaktadır. Bulgulara göre çocuklar geçerli toplam 73 metafor üretmiştir. Üretilen metaforlardan toplam 21 kategori elde edilmiştir.

Orçan-Kaçan vd. (2020) yaptıkları çalışmanın amacı, çocukların ve anne-babaların sahip oldukları koşulların annelerin çocukların öz bakım becerilerini destekleme uygulamalarında fark olup olmadığıdır. Örneklem Muğla ili merkez ilçesinde okul öncesi eğitime giden 330 çocuğun annesinden oluşmaktadır. Araştırma bulgularına göre, annelerin özbakım destekleme uygulamaları çocukların yaşları ve okula devam etme süreleri arttıkça azaldığı görülmüştür. Özel okul öncesi bir kuruma devam eden çocuğun anneleri lehine anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Annelerin özbakım destekleme uygulamalarının diğer değişkenlere göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Demirbaş ve Koçak (2020) araştırmalarında 2-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin salgın sürecine bakışları, duyguları ve yaşamlarında meydana gelen değişimleri incelemeyi hedeflemiştir. Ayrıca bu süreçte yaşanan değişimlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Örneklem grubu 21'i kadın ve 9'u erkek olan 30 ebeveyninden oluşmaktadır. Verilerin analizi sonucunda dokuz ana ve bu ana temalara bağlı alt temalar oluşturulmuştur. Bu çalışmanın bulgularına göre çocukların bu süreçteki değişimleri ile ebeveynleri salgın zamanında yaşadığı duygular, bakış açıları ve yaşadıkları değişimler literatürle paralel olarak geliştiğinin gözlemlendiği belirtilmiştir.

İnan (2020) araştırmasının amacı, pandemi nedeniyle sekteye uğrayan okul öncesi eğitim için durum tespiti yapmak ve okul öncesi eğitimin yeni normalde yeniden yapılandırılmasına yardımcı öneriler oluşturmaktır. Bunun için Meta-etnografi metoduna uygun olarak, farklı veri kaynaklarının yorumları hem karşılaştırmalı hem de kümülatif olarak sentezlenmiş, bağlantılar kurulmuş ve temel bulgulara dayanılarak çözüm önerileri geliştirilmiştir. Çalışma sonucunda Türkiye'de okul öncesine yönelik birçok öneri yer almıştır.

Koçer ve Çetin (2020)'nin araştırmasının temel amacı, 60-66 aylık çocukları olan annelerin, kız ve erkek çocukların öz bakım becerilerine yönelik beklentilerinde anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemektir. Örneklem 2018-2019 yılı Muş İli Hasköy İlçesinde bulunan bağımsız anaokullarına devam eden 60-66 aylık çocuğun 30'u kız 30'u erkek toplam 60 çocuğun annelerinden oluşmaktadır. Araştırma bulgularına göre annelerin öz bakım becerilerine yönelik beklentilerinden kız

çocuklarının lehine istatistiksel olarak anlamlı fark olan sadece tertip düzen becerisinin olduğu tespit edilmiştir.

Karademir ve Demirel (2020) araştırmalarında okul öncesi dönem çocuklarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının, çizimler ve çizimlere ilişkin görüşlerle belirlenmesi amaçlanmıştır. Örneklemi Muş İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmî kurumlarda devam eden 48-69 aylık toplam 125 çocuk oluşturmaktadır. Bulgulara göre öğretmen kavramına ilişkin en çok çiçek ve insan metaforlarının üretildiği belirtilmiştir. Bunun yanında çocukların algılarına yönelik çizim yapmalarının olumlu sonuçlar doğurduğu, duygu ve düşüncelerini aktarmada çizimlerin bir araç olarak kullanılabileceği belirtilmiştir.

Arı ve Arslan (2020) yaptıkları çalışmada öğrencilerin zihinlerinde virüse yönelik oluşan algılarını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Ortaokul öğrencilerin COVID-19 algılarını ortaya çıkarmak için metaforlardan yararlanılmıştır. Örneklem 6. sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olan toplam 100 öğrenciden oluşturmaktadır. Bulgulara göre, öğrenciler tarafından COVID-19 kavramına ilişkin 45 farklı metafor üretilmiştir. Öğrencilerin COVID-19 salgınını hızlı yayılım, bulaşıcı, öldürücü, hasta edici, ortaya çıkma süresi uzun hastalık şeklinde kelimeler ile bağdaştırdığı görülmüştür. Öğrenciler COVID-19'a yönelik metaforlarında en çok *grip, bit, ajan, depresyon, ahtapot* kullanmıştır. Üretilen metaforlardan yola çıkılarak önerilerde bulunulmuştur. Öğrencilerin oluşturmuş oldukları metafor algılarından yola çıkılarak, araştırma sonuçlarına dayalı önerilerde bulunulmuştur. Çocukların COVID-19 hastalığına ilişkin olumsuz algıları bu çalışma tespit edilmiştir.

Bozkurt (2020) araştırmasında çalışma ilköğretim öğrencilerinin pandemi süresince edindikleri deneyimleri nitel olgu bilim (fenomenoloji) çalışması kapsamında metafor analiziyle incelemiştir. Çalışmada olumlu metafor grubunda kolaylaştırıcı, yaşam boyu öğrenme, öğretimsel bulunuşluk, yapılandırılmış öğrenme, topluluk hissi, özerklik, zaman ve mekân bağımsızlık, içsel motivasyon ve erişebilirlik temaları ortaya çıkmıştır. Olumsuz metaforlar grubunda ise yalnızlık duygusu, yapaylık, sosyalleşme, dışsal motivasyon, izolasyon, iletişimsizlik, psikolojik uzaklık, kalite, eşitsizlik ve duyuşsal yakınlık temaları ortaya çıkmıştır. Çalışma sonucuna göre uzaktan eğitimde kuram ve uygulamanın dengeli bir şekilde uygulanmasının ve buna göre öğretim tasarımı yapılmasının anlamlı öğrenme deneyimleri sağlayacağı düşünülmektedir.

Usta ve Gökcan (2020)'nin araştırmasında COVID-19 salgınına yönelik okul öncesi çocukların ve annelerinin görüşleri incelenmiştir. Örneklem Kütahya'da Millî Eğitim Bakanlığına bağlı özel bir anaokuluna devam eden 6 yaşında 11 çocuk ve annelerden oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına göre ailelerinin yanında virüs ile ilgili çocukların çoğunlukla medyadan bilgi aldıkları, virüsle ilgili olumsuz duygulara sahip oldukları, sosyal izolasyondan fazlaca etkilendikleri ve algin ile ilgili terminolojinin farkında oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca çocukların bu süreç sonu ile ilgili umutlu yaklaştıkları görülmüştür. Annelerin sonuçlarına göre ise yapılan görüşme olumsuz hisler deneyimlediğini, çocuklarının TV'deki ölüm ve vaka oranlarından etkilendiğini ve çocuklarına bu konu ile ilgili bilgi verirken hiçbir kaynaktan yaralanmadıklarını belirtmişlerdir.

Ayvacı vd. (2021) araştırmalarının amacı okul öncesi dönem çocuklarının çevre sorunları kavramına yönelik algılarının metaforlar aracılığıyla açıklanmasıdır. Örneklem okul öncesi eğitime devam eden 58-66 aylık toplam 14 çocuktan oluşmaktadır. Araştırma bulgularına göre okul öncesi çocuklarının çevre sorunu kavramına yönelik toplam beş metafor ürettikleri belirtilmiştir. Bunları; kötü koku, ağlayan bitki, kara bulut, mutsuz hayvan ve mide bulantısıdır. Çocuklar bu çevre sorunlarının hayvanlarda, insanlardan ve araçlardan dolayı olduğunu düşündükleri sonucuna varılmıştır. Bu sorunun engellenmesine yönelik ceza, kural ve eğitim gibi önerilerde de bulunmuşlardır. Ayrıca araştırma sonucuna göre bu konuda çocukların kısıtlı metaforu olduğu ortaya konmuştur.

Çokyaman ve Ünal (2021) araştırmasında öğrenci ve öğretmenlerin COVID-19 salgın döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim faaliyetlerine yönelik metaforları incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini 135 öğretmen, 128 öğrenci olmak üzere toplam 263 kişi oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen verilere göre üretilen metaforlar erişim, esneklik, eğitim, etkileşim ve duyuşsal kategorilerinin ortaya çıktığı belirtilmiştir. Üretilen metaforlara bakıldığında hem öğretmen hem öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin olumlu algılarının olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda araştırma sonucunda uzaktan eğitim sistemlerinin her yönüyle ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Bektaş ve Karaoğulları (2021) yapmış oldukları araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin pandemi sürecindeki uzaktan eğitim kavramıyla ilgili algılarının metaforlar yoluyla incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini amaçlı örneklem

yöntemi kullanılarak 2020-2021 yılında Hatay ilinde beş ortaokulda 5- 8. sınıflarında öğrenim gören 322 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma bulgularına göre metaforlar *olumlu*, *olumsuz*, *nötr* olmak üzere 3 gruba ayrılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre olumlu metaforlar göre uzaktan eğitim teknolojinin kullanılması anlamında yeni bir süreç, olumsuz metaforlara göre ise uzaktan eğitim kalıcı ve etkili değildir. Nötr metaforlara göre ise uzaktan eğitim yaşanan bu süreçte zorunlu bir eğitimidir. Araştırma sonuçlarına göre uzaktan eğitimin iyileşmesi yolunda öneriler sunulmuştur. Millî Eğitim Bakanlığı eğitim sisteminin gelişmesi için yatırımlar yapılabileceği önerilmiştir.

Gökçe vd. (2021) araştırmalarında COVID- 19 salgınının, okul öncesi dönem çocuklarının üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarmaya çalışmışlardır. Örneklem MEB'e bağlı okullarda okul öncesi eğitime devam eden 3-6 yaş aralığındaki 43 çocuktan oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre çocuklara bu sürecin uygun rehberlik yoluyla anlatıldığında kuralları kavradığı korku ya da başka duygu hissetseler dahi bu duruma uyum sağlamaya çalıştıkları tespit edilmiştir. Ayrıca, pandemi süresince çocukların ihtiyacı olan sosyal çevre ile etkileşim ve akran etkileşiminin azaldığı onun yerine daha çok dijital oyunlara yönlendiği gözlenmiştir. Çocukların pandemi sürecini en az zararla atlattıkları için gerekli çalışmaların yapılması faydalı olacağını düşünülmüştür ve araştırma sonucunda önerilmiştir.

Aral vd. (2021) araştırmalarında COVID-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitime devam eden 36-72 aylık çocuklarına çevrim içi verilen nefes farkındalık ve hareket etkinliklerinin çocukların öz düzenleme ve duygu düzenleme becerilerine etkisinin olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma örneklemini 36-72 aylık 28 çocuk ile sekiz öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına göre uzaktan eğitim yoluyla verilen nefes farkındalık ve hareket etkinliklerinin Öz Düzenleme ve Duygu Düzenleme Becerilerinde anlamlı bir etki olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmada sonucuna göre uzaktan eğitimde öğretmenlerin çocuklarla iletişime ve etkileşime önem verdikleri, çocukların ise süreçten ve etkinliklerden çocukların keyif aldıkları belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre çocuklara yönelik hazırlanacak programların öz düzenleme ve duygularını daha iyi planlanması, denetlenmesi, çocukların yaş ve gelişim özelliklerine göre uzaktan eğitimin planlı şekilde yapılması, yüz yüze eğitim verildiğinde de bu eğitimi desteklemek amacıyla uzaktan eğitimin kullanılabileceği önerilmiştir.

Arı ve Ogelman (2021) araştırmalarında COVID-19 evde kalma sürecinin anne görüşlerine göre çocukların günlük yaşamlarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Örneklem Bayburt ilinde okul öncesi eğitime devam eden 5 yaşında olan 137 çocuk ve annelerinden oluşmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre çocukların COVID-19 ile ilgili sorular sorduğu ve annelerin bir kısmının çocukların sorduğu soruları yanıtlarken kendini yeterli hissettiği, çocukların büyük bir bölümünün uyku düzeninin bozulduğu ve bir kısmının beslenme düzeninin bozulduğu tespit edilmiştir. Çocukların sokağa çıkma yasağı süresinde üzülmeye, sıkılma ve korkma gibi olumsuz tepkiler verdiği bazı çocukların uyum sağlama gibi olumlu tepkiler verdiği, bazı çocukların ise herhangi bir tepki vermediği ortaya koyulmuştur. Annelerin çocuklarına kitap, oyuncak ve materyaller aldığı analiz edilmiştir. Çocuklar COVID-19 salgınına çocukların büyük çoğunluğu anne-babalarından öğrenmiştir. Annelerin birçoğu ise COVID-19 salgınına yeterli bulmamış ve bu süreçte zorluk yaşadıkları belirlenmiştir. Ayrıca annelerin çoğunluğu çocukların hareket etme ihtiyacını çeşitli yollarla gidermeye çalıştıkları tespit edilmiştir.

Nazlı ve Çat (2021) araştırmasında COVID-19 salgın sürecinin çocukların zihinlerindeki izdüşümlerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Çocukların yaptıkları resimler öne çıkan temalar çerçevesinde analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre çocukların çoğunun yaptığı resimlerin olumsuz temalar etrafında toplanmasıdır. Ayrıca çocukların oyuna ve sosyal hayata duydukları özlemin ve en çok ortaya çıkan temanın virüs olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucu elde edilen bir diğer önemli bulgu ise bazı temaların çocukların cinsiyetine göre farklılık göstermesidir.

Ulusal literatür araştırmaya ışık tutması, yön vermesi ve bu bağlamda alandaki boşluğu belirlemesi amacıyla detaylı bir şekilde taranmış rastlanan araştırmalar kronolojik sırayla detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Alanda COVID-19 ve okul öncesi bağlamında metafor çalışmasına rastlanmamıştır.

2. Uluslararası Araştırmalar

Enternasyonal alanda gerçekleşen araştırmalara bakıldığında okul öncesi ve COVID-19 bağlamında yapılan çalışmalar çoğunlukla bu süreçte karantinanın, *uzaktan eğitimin ve farklı yaşam biçimlerinin çocuklara olan etkileri* üzerinde durulduğu görülmüştür (Szente, 2020; Campos ve Vieira, 2020; Vasileva vd. 2021). Bunun yanında incelen çalışmalarda, *okul öncesi çocukların COVID-19 pandemisi sürecinde*

boy kilo değişimlerini inceleyen araştırmaya rastlanmıştır (Wen vd. 2021). Bu bağlamda pandemi süresince *çocuklara sağlanacak sağlıklı yaşam alanları* ile ilgili çalışma görülmüştür (Pangestu vd. 2021). Son olarak okul öncesi, hijyen ve öz bakım bağlamında uluslararası alanda, *okul öncesi çocuğu olan anne babaların el hijyeni bilgi, tutum ve uygulamaları* ile ilgili araştırmaya (Mohamed vd. 2016) ve *okul öncesi sınıfında kişisel hijyen eğitimi* ile ilgili araştırmaya (Arifiyanti ve Prasetyo, 2018) rastlanmıştır. Yapılan detaylı literatür incelemesinde COVID-19 ve okul öncesi bağlamında metafor çalışması uluslararası alanda da görülmemiştir. Bu nedenle çalışmanın uluslararası literatürde de alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Literatür çalışması sonucu ele alınan araştırmalar kronolojik sırayla detaylı bir şekilde verilmiştir.

Mohamed vd. (2016) araştırmalarında ebeveynlerin çocuklarının bakımına ilişkin el hijyeni konusundaki bilgi, tutum ve uygulamalarını belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma Malezya'nın Klang Vadisi'ndeki okul öncesi çocukların 240 ebeveynini ile gerçekleşmiştir. Katılımcılara kişisel el hijyeni, çocuk bakımı sırasında el hijyeni uygulamaları ve kötü el hijyeni ile ilgili enfeksiyonlar ile ilgili ifadeleri içeren kendi kendilerine uygulanan anketler verilmiştir. Araştırma sonucuna göre, özellikle ebeveynler ve çocuklar arasında el hijyeninin önemi konusunda farkındalık yaratmak için daha kapsamlı eğitim programlarına ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır. Aynı zamanda toplumda bulaşıcı hastalıkların önlenmesi için çok önemli olduğuna değinilmiştir.

Arifiyanti ve Prasetyo (2018) çalışmasında, anaokulu öğretmeninin sınıflarına hangi kişisel hijyen alışkanlıklarını dahil ettiğini, günlük aktivitelere nasıl dahil ettiğini ve bu tür aktiviterin ne sıklıkla yapıldığını incelemişlerdir. Endonezya, Java'da Ağustos-Ekim 2017 döneminde okul öncesi eğitimde kişisel hijyen öğrenimini incelemek için tanımlayıcı bir çalışma yapmışlardır. Toplam 29 okul öncesi öğretmeni bu çalışmaya katılmıştır. Bilgi toplamak için görüşme kılavuzu kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçları, en fazla dahil edilen faaliyetlerin el yıkama, duş alma, tuvalet eğitimi, kulak temizleme ve saç temizleme olduğunu göstermiştir. En az dahil edilen kişisel hijyen aktiviteleri, grip ve öksürürken tırnakları kesmek ve ağız kapatmak olmuştur. Araştırmaya göre vücudumuzu sağlıklı tutmak ve bakterilerden uzak tutmak için el yıkama gibi kişisel hijyen etkinlikleri öğretmenin çocuklara kişisel hijyenin ne

kadar önemli olduğunu anlatmak için kullandığı en önemli neden olarak belirtilmiştir. Çalışma sonucunda, kişisel hijyen öğrenme eğitiminin okul öncesi öğretmen eğitiminin temel bileşeni olarak yapılması gerektiğini önerilmiştir.

Szente'in (2020) *COVID-19 ortasında küçük çocuklar ve okul öncesi çocuklarla canlı sanal oturumların erken çocukluk öğretmenliği eğitimine etkileri* adlı araştırması literatürde yapılan uluslararası araştırmalardan biridir. Bu makale, Florida Eyaleti'nde COVID-19 nedeniyle okulların kapanmasının ilk üç haftasında küçük çocuklar ve okul öncesi çocuklarla 50'den fazla canlı Zoom eğitim dersinin yansımalarını paylaşmaktadır. Yansımalar şu üç temayla sonuçlanmıştır: *küçük çocuklarla dijital oturumlar uygulamak, teknoloji aracılığıyla evde çocuk katılımını sağlamak ve sürdürmek ve teknoloji aracılığıyla aile katılımının sağlanması* şeklindedir. Araştırma çıktısı olarak öğretmenlerin çevrimiçi bir ortamda öğretme ve öğrenmeye daha iyi hazırlanmalarını sağlamak için erken çocukluk öğretmeni eğitim programları ve hizmet içi mesleki gelişim fırsatlarının olması önerilmektedir.

Vasileva vd. (2021) yaptıkları araştırmada okul öncesi çağındaki çocukların COVID-19 pandemisi sırasında yaşadıkları olumsuz düşünce ve endişeleri keşfetmeyi amaçlamışlardır. Bu araştırmada yöntem olarak büyük bir karma yöntem ile 3 ile 5 yaş arasındaki çocuklar COVID-19 ile ilgili düşünce ve endişelerini açık uçlu sorular ile cevaplamışlardır. Nitel verilerden ilgili temaları belirlemek için yansımali tematik analiz kullanılmıştır. Bu nitel bulgulara ve mevcut deneysel ve teorik literatüre dayalı olarak çocuk düşünce ve endişelerinin teorik bir modeli geliştirilmiştir. Araştırmanın sonucu ise; bakıcılar, okul öncesi çocukların nedenselliği anlamakta güçlük çektiklerini ve COVID-19 enfeksiyonu riskini olduğundan fazla tahmin ettiklerini belirten örnekler verdikleri belirtilmiştir. Bakım verenler, çocuklarının hastalanma ve başkalarına bulaştırma konusunda endişelerinin yanı sıra günlük yaşamdaki değişikliklerin kalıcı hale gelmesinden endişe duyduklarını bildirmişlerdir. Bakıcılar, çocuklarının COVID-19 ile meşguliyetlerini ve konuşmalarda, oyunlarda ve çizimlerde ve ayrıca davranış değişikliklerinde (artan uyarılma, ihtiyatlılık, kaçınma ve bağlanma arayışı davranışında) endişelerini gözlemledikleri de belirtilmiştir. Bu bağlamda okul öncesi dönem çocukların COVID-19 pandemisi sırasında olumsuz düşünce ve endişelerini ifade edebilmelerini ayrıca tehdit ve artan kırılganlık yaşadıkları vurgulanmıştır.

Fernandez Ruiz'in (2021) COVID-19 hapsinin okul öncesi eğitimdeki çocukların refahı üzerindeki etkileri üzerine araştırması bulunmaktadır. Bu çalışma, ebeveynlerin algılarına dayalı olarak okul öncesi çocuklarda COVID-19 hapsinin davranışsal etkilerini araştırmaktadır. Bu araştırmanın amacı ebeveynlerin çalışma koşullarının çocukların alışkanlık ve davranışlarındaki değişiklikleri ve uzaktan öğrenmeden aldıkları zevki nasıl etkilediğini incelemektir. Malaga 'da (İspanya) bulunan yedi okuldan 3 ile 5 yaş arası 267 çocuktan toplanan verileri yorumlamak için parametrik çıkarımsal istatistikler kullanılmıştır. İlk olarak, çocukların evde eğitimden keyif almalarını engelleyen faktörleri analiz edilmiş ve ardından ebeveynlerin çalışma durumu ile istatistiksel olarak anlamlı korelasyonları belirlemek için Pearson Ki kare bağımsızlık testleri gerçekleştirilmiştir. İkincisi, çocukların karantina sırasında yaşadıkları alışkanlık ve davranışlardaki değişiklikleri bunların ebeveynlerinin çalışma durumuyla ilişkili olup olmadığını tarttırılmıştır. Veriler, okul öncesi çocukların bireysel gelişimin önemli bir aşamasında uzaktan eğitimden keyif almalarını engelleyen çoklu dış faktörleri yansıttığı görülmüştür.

Alabdulkarim vd. (2021) araştırmasında Suudi Arabistan'da COVID-19 pandemisine bağlı okulların kapanması sırasında okul öncesi ortamlarının en çok özledikleri yönlerini yansıtan, çocukların çizimlerinin içeriğini analiz etmişlerdir. Çocuklar, çizimlerini için anneleri ile iş birliği içinde katılmıştır. Katılımcılar, 3-7 yaş arası 41 çocuktan oluşan bir grupta sınırlıydı. Çizimlerinin çoğunun insanlara ait olduğunu ve bunu okul ortamının izlediğini ayrıca oyun ortamı ve fiziksel çevre çizilmiş en belirgin alanları oluşturduğu vurgulanmıştır. En çok çizilenden en az çizilene doğru diğer kategoriler arasında doğa, günlük planlanmış etkinlikler, yazma etkinlikleri, yiyecek maddeleri ve ulaşım yöntemleri yer aldığı belirtilmiştir. Çocuklar okul öncesi ortamlarında en önemli ihtiyaçlarını çizimlerle gösterdiği de araştırmanın sonunda vurgulanmıştır.

Campos ve Vieira (2021) araştırmalarında Brezilya'da COVID-19 pandemisinin erken çocukluk eğitimi üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Bu makale koronavirüs pandemisini açıklamış ve analiz etmiştir. Brezilya erken çocukluk eğitimi üzerindeki sonuçları, Mart 2020 tarihinden beri çocukların ailelerinin yaşam koşulları ve öğretmenin işi, sosyal mesafe gibi önleyici tedbirlerin ve okulların kapatılmasının etkileri incelenmiştir. Metin, dört ana konuyu kapsamaktadır: (a) pandemi sırasında küçük çocuklu aileleri etkileyen ekonomik ve sosyal faktörler; (b) erken çocukluk okul

döneminde eğitim politikaları ve okul girişimleri kapatma; (c) öğretmenlerin yeni rolleri; (d) okul öncesi çocukların deneyimleri ve duyguları, başlıkları olarak verilmiştir. Veriler; internette yayınlanan raporlardan, devam eden araştırmalardan elde edilen ön verilerden ve bazı devlet okulları tarafından toplanılmıştır. Makale sonucunda çocuklar okula gitmeyi ne kadar özlediklerini öğretmenlerine ve arkadaşlarına anlattıkları; ebeveynlerin okul desteğini ve okuldaki varlığını özlediklerini; öğretmenler sanal araçları kullanarak doğaçlama yaparak iletişim kurduklarını ve okullara geri dönmekten korktuklarını belirtilmiştir.

Pangestu vd. (2021) çalışmasında COVID-19 pandemisi döneminde Masyithoh Dukuh Anaokulunda erken çocukluk sağlıklı yaşam davranışlarının uygulanmasını sunmayı ve detaylandırmayı amaçlamaktadır. Bu araştırma, nitel bir yaklaşımla bir tür alan araştırması içermektedir. Veriler görüşmeler, gözlemler, belgeler ve anketler şeklinde toplanmıştır. Bu çalışmanın sonuçları, Masyithoh Dukuh Anaokulunda erken çocukluk sağlıklı yaşam davranışlarının uygulanmasının, okullarda sağlıklı yaşam davranışına ilişkin 2020 yılında Erken Çocukluk Eğitimi Geliştirme Müdürlüğü'nün önerisini takiben iyi bir şekilde gerçekleştirildiğini göstermektedir. Ayrıca araştırma sonucunda temiz, sağlıklı ve güvenli bir ortam sağlamak için tuvaletlerde dışkı ve idrar temizliklerinin özenli olmak, elleri sabunla yıkamak, su içmek, sağlıklı ve hijyenik yiyecekler yemek, atıkları yerinden çıkarmak önerilmiştir.

Wen vd. (2021) COVID-19 ile ilgili okul kapanışları döneminde Çinli okul öncesi çocuklarındaki ağırlık ve boy değişikliklerini analiz etmeyi amaçlamışlardır. Çin'deki çok şehirli anaokullarından toplam 124.603 çocuk bu çalışmaya dâhil edilmiştir. Okulları kapanan okul öncesi çocuklarda fazla kilolu ve obez prevalansı değerlendirilmiş ve okul öncesi çocukların kilo ve boylarındaki değişiklikleri COVID-19 okul kapanış dönemi ve geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırılmıştır. Okulların kapanmasıyla birlikte çocukluk çağı obezite prevalansı artarken, aşırı kilo prevalansı azalması gözlenmiştir. Okulların kapatıldığı dönemlerde boy artışı, geçen yılın aynı dönemine ve bir önceki yıla göre yaklaşık 1 cm daha az olarak, ancak üç dönem arasında ağırlık değişiminde kayda değer bir fark gözlenmemiştir. COVID-19 okullarının kapanması sırasında çocukların boy uzaması kilo değişiminden daha fazla etkilenmiş gibi görünmektedir. Okulların kapanmasının olumsuz etkilerini en aza indirmek için fiziksel aktiviteyi artırmak, hareketsiz zamanı azaltmak ve sağlıklı

beslenmeyi teşvik etmek için yenilikçi, sağlam ve uyarlanabilir stratejiler alınması üzerine öneriler verilmiştir.

Literatür detaylı incelenmiş, belirtilen çalışmalara rastlanmış ve detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Fakat uluslararası literatür incelendiğinde okul öncesinde temizlik, okul öncesinde metafor ve okul öncesi COVID-19 bağlamında metafor çalışmasına rastlanmamıştır. Çalışma konusu kapsamında uluslararası literatürde çalışmanın bulunmaması literatürdeki boşluğun doldurulmasını da sağlamaktadır.

III. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın modeli, çalışma grubu ve çalışma grubunun belirlenmesi, araştırma boyunca kullanılan veri toplama araçları, verileri toplama süreci ve toplanan verilerin analizinin nasıl yapıldığına dair alt başlıklar ele alınmıştır.

A. Araştırmanın Deseni

Pandemiyle başa çıkma ve hijyen eğitimin 60-72 aylık çocukların COVID-19 algıları üzerindeki etkisinin metaforlar aracılığıyla incelendiği bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden faydalanılmıştır. Nitel araştırmalar, sosyal veya beşerî problemlere yönelik anlamları ve bireylerin bu problemleri keşfedip anlamalarını içeren bir yaklaşımdır. Günlük yaşantılar içerisinde bireylerin, toplumların ya da grupların karşılaştığı verilerin ortaya çıkarılması bu yaklaşımın temel amaçlarından biridir (Miles ve Huberman, 2015). Nitel araştırma, insanları geliştirdiği toplumsal sistemlerin derinlemesine keşfedilmesi için geliştirilen bir yöntemdir. Aynı zamanda nitel araştırmalar araştırmacıların, çalışma grubu içerisindeki katılımcıların bilgileri, düşünce yapıları ve deneyimleri hakkında öncelikli veriler elde etmelerine (Patton, 2014) konunun bağlamına odaklanarak içeriği zengin ve detaylı bilgilere ulaşılmasına fırsat sunmaktadır (Merriam, 2009; Punch, 2005). Yıldırım ve Şimşek (2013) ise nitel araştırmayı doğal süreç bozulmadan gözlem, mülakat gibi veri toplama süreçlerini içinde barındıran durumların anlaşılmasına yardımcı olan bir araştırma olarak ifade etmişlerdir. Araştırmacı nitel bir araştırma yaparken ulaşacağı sonuca değil araştırma boyunca izlediği yola odaklanmalıdır (Berber, 2017). Nicel araştırmada istatistiksel yöntemleri ya da diğer inceleme yöntemleri kullanılmaz daha çok araştırma sürecini anlamaya odaklanır (Jackson, 2008). Nitel araştırmada problemin özelliği niteliği önem taşır (Baskarada, 2014). Nitel araştırma yönteminde eylem araştırma, olgu bilim, kuram oluşturma, durum çalışması gibi birçok desen bulunmaktadır. Bu çalışmada pandemiyle başa çıkma ve hijyen eğitimin 60-72 aylık çocukların COVID-19 algıları üzerindeki etkisinin metaforlar aracılığıyla derinlemesine incelenmesi, eğitim öncesi

ve sonrası algılarının karşılaştırılarak betimlenmesi ve analiz edilmesi nedeniyle nitel araştırma yöntemlerinden biri olan *durum çalışması* kullanılmıştır.

Karmaşık toplumsal bir olayı anlamada durum çalışması yapma ihtiyacı duyulmaktadır. Durum çalışması güncel bir olayı ya da olguyu bütünsel olarak derinlemesine incelemeyi sağlar (Akar, 2016). Durum çalışması Gerring (2007) tek bir durumu derinlemesine inceleyerek birçok durumu ifade etmeyi sağlar. Creswel (2007)'e göre ise nitel araştırma bir durumu görüşmeler, dokümanlar, gözlemler ve raporlar gibi veri toplama araçları ile inceleme yapılması olarak tanımlanmaktadır. Durum çalışmasını Merriam (2013) ise sınırlı bir durumun derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesi olarak tanımlamaktadır. Durum çalışmasının kendi içinde dört deseni vardır. Bunlar;

1. *Bütüncül tek durum deseni*. Bu desende tek bir analiz birimi vardır. Bir kuramın teyit edilmesi ve çürütmesi amacıyla kendine özgü durumların araştırılmasında kullanılabilir.
2. *İç içe geçmiş tek durum deseni*. Bir durum içinde birden çok alt tabaka ortaya çıkarabilir.
3. *Bütüncül çoklu durum deseni*. Her durum kendi başına bütüncül olarak değerlendirilebilir ve ardından bu durumlar birbiriyle karşılaştırılır.
4. *İç içe geçmiş çoklu durum deseni*. Birden çok durum vardır ancak her durum alt birimler ayrılıp araştırma yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu çalışmada üzerinde durulan durum pandemiyle başa çıkma ve hijyen eğitimin 60-72 aylık çocukların COVID-19 algıları üzerindeki etkisinin metaforlar aracılığıyla incelenmesidir. Araştırma süresinde eğitim öncesi ve sonrası çocukların COVID-19 algıları karşılaştırılarak incelenmiştir. Durum çalışması içinde bulunan durum ve olayın belirsizliğinde, bu durum ya da olayın doğal ve gerçek ortamında inceleme yapmayı sağlar. Araştırmada çocukların COVID-19 algıları metaforlar yoluyla incelendikten sonra pandemi ile baş çıkma ve hijyen eğitimi verilip COVID-19 algıları tekrar incelenmiştir. Çocukların iki aşamada da metaforlarına odaklanılmış ve bu metaforlar karşılaştırılmıştır.

Nitel araştırmalarda araştırmacı verilerini topladıktan sonra bunları ayrıntılı bir şekilde rapor etmesi, nasıl araştırma sonuçlarına ulaştığını ayrıntılı bir biçimde anlatması nitel araştırmada geçerliliği önemli derecede etkilemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu

bağlamda bu araştırmada geçerliliği sağlamak amacıyla yöntem ve veri analizi ayrıntılı bir şekilde anlatılmış ve rapor edilmiştir. Bunun yanında literatür taraması yapılmış benzer bu araştırma ile benzerlikleri olan çalışmalardan faydanılarak iç geçerlilik arttırılmaya çalışılmıştır.

Nitel araştırmaların verileri ve çalışma planlarının farklı olduğu için geçerlik ve güvenilirlik sürecinde de farklı ölçütlere başvurulmaktadır (Büyüköztürk vd. 2014). Nicel araştırmalarda verilerin güvenilirliği için kullanılan bazı etkenler nitel araştırmalarda kullanılmamaktadır. Bunun yanında nitel araştırma bulgularında ulaşılan sonuçların içinde bulunan ortama sürece katılan bireylere göre değişim gösterebileceği benzer örneklem gruplarıyla çalışıldığında aynı sonuçlara ulaşmayı mümkün kılmadığı belirtilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada metaforların gruplandırılması süreci güvenilirliği sağlamak amacıyla araştırmacı tarafından bir uzman ve bir araştırmacı desteği alınarak tüm veriler üzerinde bağımsız gerçekleştirilmiştir.

B. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmak için amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örneklemin araştırma problemlerine uygun olarak belirlenen özelliklere sahip bireyler, nesneler ve durumlardan oluşan örnekleme yöntemi ölçüt örneklemedir (Büyüköztürk vd. 2014). Aynı zamanda araştırma öncesi belirlenmiş ölçütleri karşılayan durumların çalışması olarak belirtilmektedir. Ölçüt örneklemede katılımcılardan maksimum veri toplanması ve derinlemesine bir araştırma yapılabilmesi için araştırmanın amacı dahilinde araştırma için en uygun özelliklere sahip katılımcılar belirli kriterlere göre belirlenir (Patton, 2014). Ölçüt örnekleme araştırmacı tarafından araştırma öncesi oluşturulabilir ya da hazırlanmış ölçütler kullanılabilir (Marshall ve Rossman, 2014). Araştırmada incelenen durumu açıklamak için belirlenen kritik durumlar çalışma grubu için ölçüt olarak kullanılabilir. Ancak bu ölçütlerin araştırmanın genel hatlarına uygun olmalıdır (Creswell ve Plano-Clark, 2017). Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubu için ölçütleri, COVID-19 pandemisi süresini yaşamış, hali hazırda okuluna devam eden 60-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarıdır. Buna göre araştırmada çalışma grubunu Kocaeli ili Gebze ilçesinde devlet okulunda eğitimine devam eden 60-72 aylık 39

çocuk temsil etmiştir. Çalışma grubunun cinsiyetleri ve takvim yaşları, çocuklara verilen Ç1, Ç2, Ç3... gibi kodlarla çizelge halinde gösterilmiştir.

Çizelge 1 Çalışma Grubunun Cinsiyet ve Takvim Yaşları

Çocuk	Cinsiyet	Takvim Yaşı	Çocuk	Cinsiyet	Takvim Yaşı
Ç1	KIZ	68	Ç21	KIZ	68
Ç2	KIZ	69	Ç22	KIZ	67
Ç3	KIZ	67	Ç23	KIZ	66
Ç4	KIZ	65	Ç24	KIZ	65
Ç5	ERKEK	68	Ç25	ERKEK	70
Ç6	ERKEK	67	Ç26	ERKEK	69
Ç7	ERKEK	64	Ç27	ERKEK	68
Ç8	ERKEK	70	Ç28	ERKEK	66
Ç9	ERKEK	63	Ç29	ERKEK	65
Ç10	KIZ	63	Ç30	KIZ	67
Ç11	KIZ	65	Ç31	KIZ	67
Ç12	KIZ	66	Ç32	ERKEK	61
Ç13	ERKEK	66	Ç33	ERKEK	63
Ç14	KIZ	69	Ç34	ERKEK	68
Ç15	ERKEK	71	Ç35	KIZ	69
Ç16	KIZ	64	Ç36	ERKEK	67
Ç17	KIZ	68	Ç37	KIZ	65
Ç18	KIZ	63	Ç38	KIZ	68
Ç19	ERKEK	67	Ç39	KIZ	67
Ç20	ERKEK	72			

Çizelge 1’de gösterildiği gibi çalışma grubunu oluşturan çocukların sayısı 21’i kız 18’i erkek olmak üzere toplam 39dur. Takvim yaşları 60-72 ay arasında dağılım göstermiştir.

C. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanması için çocuklara *Koronavirüs benzer. Çünkü....* sorusu sorulmuş ve cevaplarını resmetmeleri istenmiştir. Uygulanan eğitim sonrası aynı soru tekrar sorulup veriler tekrar toplanmıştır. Araştırma sürecinde çocukların birbirlerinden etkilenmemeleri için her bir çocuk ayrı bir ortama tek tek alınarak veriler toplanmıştır.

Veri toplama sırasında öğrencilere herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Onları yönlendirme yönünde fikirlerini etkileme anlamında bir yönerge verilmemiştir. Çocukların veri toplama sürecindeki verdikleri yanıtlar yazılarak kayıt altına alınmıştır.

1. Metafor Oluşturma Taslağı

Veri toplama aracının hazırlanmasında *benzer* ifadesi metaforun konusunu ile kaynağı arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla, *çünkü* ifadesi ise metaforun neden oluştuğuna dair bilgiye ulaşmak için kullanılmıştır. Saban'a (2009) göre bu çalışmalarda *benzer ya da gibi* ifadesi metaforun kaynağı ve konusu arasındaki ilişkiyi *çünkü* kavramı ise metaforun gerekçesinin tespit edilmesi için kullanılır. Bu araştırmada da *benzer* ifadesi kullanılarak metaforun konusu ile kaynağı arasındaki bağı kurmaları istenmiştir ve *çünkü* bağlacına yer verilerek de çocukların belirttikleri metaforları için bir gerekçe sunmaları istenmiş ve böylelikle benzetim yönüne de ulaşılması hedeflenmiştir. Aynı zamanda okul öncesi dönem çocuklarıyla çalışıldığı için bu benzetimlerini resmetmeleri istenmiştir. Çocukların resimlerinde metaforlarını daha iyi anlatabileceği düşünülmüştür.

Bir olgunun başka bir olguyu örtük veya açık bir şekilde ifade edilmesiyle metaforlar oluşur. Metaforlar iki farklı ve benzemeyen kavram arasında ilişki kurmayı sağlayarak güçlü bir zihinsel modellerdir. Birey metaforlar sayesinde belli bir kavramı başka bir kavram olarak görebilir, zihnindeki anlayışı başka bir anlayışa yönltebilir (Saban, 2008).

Metaforlar birey için soyut ve karmaşık gelen bir olguyu açıklamada veya anlamada kullanabileceği zihinsel bir araç olarak belirtilebilir. Metafor, algısal olarak benzerlik olan kavramlar arasında anlam transferi denilebilir (Saban vd. 2006). Bilinmeyen bir kavram ya da durumu açıklama yapmayan imkân sunun metaforlar (Dönmez-Usta ve Ültay, 2015) bilinmeyen alana bilinen alandan bilginin transfer edilmesidir (Soysal ve Afacan, 2012). Bu bağlamda araştırmada çocukların anlamakta ya da ifade etmekte zorlanabileceği *koronavirüs* kelimesini zihinlerinde oluşturduğu algı biçiminde açıklamışlardır.

D. Uygulama ve Veri Toplama Süreci

Araştırmada verilen eğitim öncesi ve sonrası verileri metaforik algılarının oluşturma formu ile toplanmıştır. Araştırmalarda algıların belirlenmesi için veri toplama aracı olarak bu metafor formları kullanılabilir (Kılcan, 2017). Alan yazındaki çalışmalar incelenmiş ve çoğu araştırmacının metafor çalışmalarında kullanmış olduğu soru türü esas alınmıştır (Aydeş ve Akın, 2016; Bülbül ve Toker-Gökçe, 2015). Bu doğrultuda öğrencilerin *Koronavirüs benzer, çünkü cümlesini tamamlamaları ve algılarını resmetmeleri istenmiştir. Her bir katılımcının koronavirüs kavramını herhangi bir şeye benzetmeleri istenmiş; çünkü şeklinde bırakılan boşluğa ise gerekçelerini söylemeleri beklenmiştir. Formlar çocuklara araştırmacı tarafından sunulmuş gerekli açıklamalar yapılarak cevapları beklenmiştir. Çocukların cevapları araştırmacı tarafından forma yazılmıştır. Ayrıca algılarını resimledikten sonra neler çizdiği de sorulmuş ve not edilmiştir. Bu veri toplama süreci iki kez gerçekleştirilmiştir. Metaforun veri toplama aracı olarak kullanıldığı araştırmalarda benzer kavramı metaforun konusu ile kaynağı arasındaki bağı anlamak için, çünkü kavramı ise metaforlara gerekçe sunmaları için kullanılmaktadır (Akın ve Minaz, 2018). Bu bağlamda bu araştırmanın veri toplama aracında bu göz önünde bulundurulmuştur.*

Veriler iki aşamada toplanmıştır. İlk veriler eğitim verilmeden önce sonraki veriler ise eğitim sonrası toplanmıştır. Pandemi ile başa çıkma ve hijyen eğitimi haftada iki gün olmak üzere dört haftada tamamlanmıştır. Bu eğitimler dört tanesi pandemi ile başa çıkma dört tanesi hijyen eğitimi ile ilgili olmak üzere toplam sekiz etkinlik yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Her bir etkinlik, araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. İç geçerliliği artırmak için bu etkinlikler ile ilgili okul öncesi eğitiminde alanında uzman kişilerin de görüşleri alınarak düzenlemeler yapılmıştır. Planlanan etkinliklerde pandemiyle başa çıkma ve hijyen ön planda olsa da erken çocukluk dönemindeki çocukların diğer gelişim alanlarının da geliştirmesi hedeflenmiştir. Haftalık olarak uygulanan, pandemiyle başa çıkma ve hijyen eğitimi etkinliklerinin yer aldığı uygulama-veri toplama sürecinin aşamaları çizelgeler halinde sunulmuştur.

Çizelge 2 Pandemiyle Başa Çıkma ve Hijyen Eğitimi Etkinlikleri

Etkinliğin Adı	Etkinliğin Türü	Uygulama Tarihi	Etkinliğin Alanı	Açıklama
Ayı Ailesi	Türkçe Dil Etkinliği	29.11.2021	Pandemiyle başa çıkma eğitimi	Ayı ailesinin hikâyesini dinlenir. Onların da bizde olduğu gibi bir salgın hastalıkla baş etmeye çalıştıkları anlatılır. Salgın döneminde yaşanan duygu ve düşünceleri ifade eder ve fark eder.
Virüs-Sabun Deneyi	Fen Etkinliği	03.12.2021	Hijyen eğitimi	Deney karabiber, su ve sabunla yapılır. Virüs ve sabun ilişkisini anlamaya yardımcı olur. Hastalık döneminde elleri yıkamanın hijyenin ve sabun kullanmanın önemini kavrar.
Benim Güvenli Yerim	Türkçe Dil Etkinliği	06.12.2021	Pandemiyle başa çıkma eğitimi	Rahatlama çalışmasıdır. Çocuklardan güvende ve mutlu hissettiği bir yerde olduklarını hayal etmeleri istenir. Pandemi döneminde bilişsel ve duygusal rahatlama yollarını fark eder.
Su-Sabun-Virüs Oyunu	Oyun, Fen Etkinliği	10.12.2021	Hijyen eğitimi	Sabun ve virüs ilişkisini oyun yoluyla pekiştirmek amacıyla yapılan etkinliktir. Çocukların bir kısmı virüs bir kısmı su ve sabun olur. Su ve sabunlar virüsleri yakalamaya çalışır. Virüsten korunma yollarını öğrenir.
Sınıf Mutluluk Papatyası	Türkçe Dil Etkinliği	13.12.2021	Pandemiyle başa çıkma eğitimi	Pandemi ve salgın hastalık dönemlerinde baş etme becerileri ve mutluluk sağlayacak etkinlik fikirleri paylaşır. Korkmuş, endişeli, üzgün gibi duygular yaşadığında kendilerine nelerin iyi geldiğini hatırlamasına yardımcı olur.
Ellerimi Yıkıyorum	Fen, Öz Bakım Etkinliği	17.12.2021	Hijyen eğitimi	Özbakım becerilerinde de yer alan kendi temizliğini öğrenmesini destekler. Ellerini nasıl yıkayacağını aşamalar halinde öğrenir. Elleri yıkamanın önemini kavrar.
Görev Tablom	Oyun, Motor Gelişim	20.12.2021	Pandemiyle başa çıkma eğitimi	Pandemi döneminde evde özellikle sıkılma duygusu yaşadığında neler yapabileceğine yardımcı olmak için yapılan etkinliktir. Evde olduğu zamanlarda yapabileceği farklı görevlerin olduğu tablodan arasından seçer yapar ve o kutucuğu boyar.
Virüsü Önlüyoruz	Öz Bakım Etkinliği	24.12.2021	Hijyen eğitimi	Virüsten korunmak için uygulanan yöntemlerin olduğu görselleri çocuklar seçip anlattıktan sonra virüs görselinin üstüne yapıştırır. Pandemi süresince hastalıktan korunmak için yapması gerekenleri bilir.

Çizelge 2’de verilen etkinliklerden önce ilk veriler, yine çizelgede verilen haftalık etkinlikler bittikten sonra ise son veriler toplanmıştır. Her iki veri toplanırken çocukların *Koronavirüs* *benzer, çünkü* cümlesini tamamlamaları ve algılarını resmetmeleri istenmiştir ve çocuklara bu süreçte müdahale edilmemiştir. Çocukların birbirlerinden etkilenmemesi için veriler tek tek toplanmıştır. Çocukların cevaplarını araştırmacı kaydetmiş ve resimlerde ne çizdikleri sorularak not edilmiştir. İlk veriler toplandıktan sonra eğitimler esnasında çocuklarla hiçbir şekilde koronavirüs algıları ile ilgili konuşulmamıştır. Daha sonra çocuklarla eğitimler tamamlanmış ve yeniden veri toplama yapılmıştır.

E. Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde *içerik analizi tekniği* kullanılmıştır. Sosyal bilimlerde içerik analizi tekniği sıklıkla kullanılmaktadır. Belirli yöntem ve kurallarla bir metnin daha küçük içeriklerle özetlenmesi olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk vd. 2014). İçerik analizinde fark edilmeyen kavram ve temalar ortaya çıkar ve araştırma daha derinlemesine incelenebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu bağlamda araştırmada 60-72 aylık çocuklar tarafından geliştirilen *koronavirüs* kavramına ilişkin metaforlar ilgili literatürde de belirtildiği beş aşama halinde analiz edilmiştir (Saban, 2009). Bu aşamalar; 1) *Adlandırma aşaması*, 2) *Eleme aşaması*, 3) *Kategori geliştirme aşaması*, 4) *Geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşaması*, 5) *Frekansların hesaplanması ve verilerin yorumlanması* aşaması şeklindedir. Verilerin analizi 5 aşamada gerçekleştirilmiştir.

1. ***Adlandırma Aşaması:*** Bu aşamada, *koronavirüs* kavramına ilişkin metaforların belirlenebilmesi amacıyla resimleri incelenmiştir. Çocukların söyledikleri ile çizdikleri resimler karşılaştırılarak kontrol edilmiştir. *Koronavirüs* kavramına yönelik ürettikleri metaforlar bilgisayara geçirilmiş ve bu metaforların geçici bir alfabetik listesi yapılmıştır. Bu aşamada kategorileştirme aşaması için üretilen metaforlara ilişkin kodlar not edilmiştir.
2. ***Tasnif Etme (eleme ve arıtma) Aşaması:*** Bu aşamada çocuklar tarafından üretilen metaforlar Saban’ın (2008) çalışmasında olduğu gibi; metaforun konusu, kaynağı ve bu ikisi arasındaki ilişki bakımından ele alınmıştır. Bu bağlamda; belli bir metafor kaynağı içermeyen, üretilen metafora dair bir gerekçe belirtmeyen, *koronavirüs* kavramının yorumlanmasında ilişkisi

olmayan, birden fazla kategori kapsamında ele alınabilen metaforlar belirlenmiş ve bunlar araştırmanın dışında bırakılmıştır.

3. **Derleme ve Kategori Geliştirme Aşaması:** Çocuklar tarafından üretilen metaforların *koronavirüs* kavramının hangi özellikleri düşünülerek oluşturulduğu incelenmiş ve nasıl kavramsallaştırıldığına bakılmıştır. Bu doğrultuda adlandırma aşamasında metaforlara verilen kodlar dikkate alınarak, benzer temaları içeren metaforlar aynı kategoriye dâhil edilmiştir. Bu aşamada kategorilerin nasıl oluşturulduğuna ışık tutması açısından çocukların ifadelerine yer verilmiştir. Çocukların doğrudan ifadeleri yazılırken gerçek isimleri yerine Ç1 gibi kod isimler kullanılmıştır.
4. **Geçerlilik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması:** Bu aşamada çalışma grubu tarafından üretilen metaforlar ayrıntılı olarak rapor edilmiştir. Verilerin ayrıntılı rapor edilmesi sonuçların nasıl ulaşıldığının açıklanması araştırmanın geçerliliği için önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Raporlaştırma sırasında çocukların verdiği ifadeler doğrudan alınmıştır. Veri analizleri sürecinde gerçekleştirilen aşamalar, araştırmacını izlediği yollar detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Çocuklar tarafından üretilen metaforlar bir uzman ve bir araştırmacı tarafından kodlanarak kategorilere ayrılmıştır. Uzman ve bir araştırmacıdan alınan toplam listeler karşılaştırılarak görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilip sonra, Miles ve Huberman'nın (1994) formülü ($Güvenirlilik = \frac{Görüş\ birliği}{Görüş\ birliği + Görüş\ ayrılığı} \times 100$) kullanılmıştır. Güvenirliliğin sağlanması için nitel araştırmada araştırmacılar arasındaki uyumun en az %80 olmalıdır. Bir başka kaynağa göre nitel çalışmada araştırmacılar arasındaki uyumun %90 ve üzeri olmasının güvenirliliği sağladığı belirtilmektedir (Saban, 2009). Yapılan bu araştırmada ise güvenirlilik oranı %91 olarak belirlenmiştir.
5. **Nitel Veri Analizi İçin Verileri Yüzde ve Frekans Programına Aktarma Aşaması:** Veri analizin son aşamasında araştırmacı tarafından çocukların *koronavirüs* algıları ile ilgili olarak belirlenen metafor ve kategoriler ile ilgili verilerin frekans (f) ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. İlk veri toplama aşaması bittikten sonra dört haftalık eğitim yapılmış ve ardından tekrar veriler toplanmış ve aynı aşamalarla analizleri yapılmıştır. Her bir çocuğun öncesi ve sonrası verdiği cevaplar çok dikkatli bir şekilde okunmuş resimleri incelenmiş; çocukların algılarına ve fikirlerine yönelik genel bir bakış açısı ortaya

ıkarılmaya alışılmıştır. Araştırmanın alt problemleri bu bulgulara göre yorumlanmıştır.

IV. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın çalışma grubunun ön veri ve son veri sürecinde koronavirüse dair geliştirdikleri metaforlara ve bu metaforlara ait resimlere ilişkin elde edilen bulgular tablolar hâlinde sunulmuştur. Ayrıca araştırmanın alt problemlerine göre alt başlıklar halinde detaylı analizler yapılarak bulgular yorumlanmıştır. Araştırma sürecinde çalışma grubunun ürettiği metaforlar ve gerekçeleri detaylı incelenmiştir. Bu inceleme sonrası ön verilerde geçerli 31, son verilerde ise geçerli 34 veri olduğu görülmüştür.

A. Birinci Alt Problemin Yanıtlanmasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi *60-72 aylık çocukların COVID-19 kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar ve bu metaforların altında toplandıkları kavramsal kategorilerin neler olduğu*dur. Bu alt problemin yanıtlanması için, toplanan ön verilerde oluşturulan metaforlardan geçersiz olanlar elenmiş ve kalan metaforlar kategorileştirilmek adına detaylı incelenmiştir. Birinci alt problemin yanıtlanmasına ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Araştırmanın ön verilerine göre 39 çocuğun oluşturduğu çalışma grubu geçerli olan 31 veriden toplam 11 farklı metafor üretmiştir. Metaforlar (f) ve bu metaforların gerekçeleri ile alfabetik sıraya göre çizelge 3’te verilmiştir.

Çizelge 3 Ön Verilere Göre ‘Koronavirüs’ Kavramına İlişkin Metaforlar (f) ve Gerekçeleri

Metafor (f)	Metaforun Gerekçesi
Çiçek (5)	Ç6; virüs öyle görünür Ç15; televizyonda gördüm Ç17; virüsleri televizyonda öyle gösterdiler
Çıkıntılı Top (1)	Ç35; videolarda öyleydi
Çıkıntılı Yeşil Top (1)	Ç20; öyle görmüştüm televizyonda
Etrafı Dikenli Top (1)	Ç2; kâğıtlarda öyleydi

Güneş (3)	Ç13; bana öyle gösterdiler Ç22; öyle görmüştüm televizyonda Ç21; virüsü gösterdiklerinde öyleydi
Kenarlı Top (3)	Ç25; televizyonda öyle vardı Ç33; haberlerde öyle gördüm Ç10; virüslerin öyle olduğunu gösterdiler televizyonda
Top (4)	Ç5; şekli öyle Ç36; virüsün şekli öyledir
Yeşil Çiçek (1)	Ç30; etrafı yaprak gibi çünkü
Yeşil Güneş (5)	Ç3; televizyonda gösterdiler Ç18; ona benziyor şekli Ç37; virüsün şekli öyledir
Yeşil Kenarlı (3)	Ç34; öyle bir şekli var
Yeşil Top (4)	Ç7; şekilde çünkü Ç38; televizyonda öyle gördüm

Çizelge 3’te ön verilere göre çocukların koronavirüs algılarına yönelik ürettikleri metaforlar, kategorileştirilmesi için gerekçeleriyle birlikte incelenmiştir. Çocukların ürettikleri bu metaforları kodlanarak kategorileştirilmek için sürece bir uzman ve bir araştırmacı dahil edilmiştir. Böylece iç geçerlilik ve dış denetim sağlanmaya çalışılmıştır. Metaforlar ayrı ayrı kategorileştirilmiş ve oluşturulan listeler karşılaştırılmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirlik hesaplanmış ve %91 olarak hesaplanmıştır.

Çocukların koronavirüs kavramına ilişkin, virüsün; görünüşü (Örn; Ç35, *koronavirüs çıkıntı top gibidir*, Ç20; *koronavirüs çıkıntı top gibidir*, Ç2; *koronavirüs etrafı dikenli top gibidir*, Ç10; *koronavirüs kenarlı top gibidir* vb.) ve şekli, biçimi (Örn; Ç5, *koronavirüs top gibidir*, Ç7; *koroanvirüs yeşil top gibidir*, Ç37; *koronavirüs yeşil güneş gibidir*, Ç30; *koronavirüs yeşil çiçek gibidir* vb.) ilgili metafor ürettikleri tespit edilmiştir. Çocukların bu ürettikleri metaforlarda koronavirüsün biçimsel özellikleri ile ilgilendikleri dikkat çekmiştir. Bu nedenle üretilen tüm metaforlar *Koronavirüsün Biçimsel Özellikleri* adı altında tek bir kategori altında toplanmıştır. Üretilen metaforlara bakıldığında çocukların koronavirüsün sadece görünüşü ile ilgilendiği koronavirüsün etkisi, yayılımı ya da başka bir özelliği ile ilgilenmedikleri, virüsü sadece bu şekilde tanımladıkları görülmüştür. Metaforların gerekçelerine bakıldığında ise çocukların genellikle koronavirüs algılarının oluşmasında dijital medyanın etkisi gözlemlenmiştir. Örn; Ç17, *koronavirüs çiçek gibidir, çünkü virüsleri televizyonda öyle gördüm*. Ç33; *koronavirüs kenarlı top gibidir, çünkü haberlerde öyle gördüm*. Ç38; *koronavirüs yeşil top gibidir, çünkü televizyonda öyle gördüm*. Ç3; *koronavirüs*

yeşil güneş gibidir, çünkü televizyonda gösterdiler vb. Gerekçelerden yola çıkarak pandemi döneminde evden dışarı çıkmayan ve herhangi okul deneyimi olmayan bu çocukların koronavirüs algılarının, maruz kaldıkları televizyon ve dijital medya etkisinde olduğu söylenebilir. Çocukların koronavirüs algılarında, biçimsel yönelim olması bilimsel anlamda algı oluşmaması çocukların kavram yanılgıları da olabilir.

B. İkinci Alt Problemin Yanıtlanmasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi *pandemiyle başa çıkma ve hijyen eğitimi 60-72 aylık çocukların COVID-19 ile ilgili metaforlarını nasıl etkilediğidir*. Ön veriler toplandıktan sonra çalışma grubuna dört haftalık sekiz etkinlikten oluşan bir eğitim verilmiştir. Eğitimlerin dört tanesi pandemiyle başa çıkma dört tanesi ise hijyen eğitimi ile ilgilidir. Bu eğitimler uzman görüşü alınarak uygulanmıştır. Etkinlikler, süreç içerisinde çocukların aktif olarak katılabileceği, verilen kazanımı somutlaştıracağı ve seviyesine uygun hazırlanmıştır. Eğitimler bittikten sonra ön verilerde olduğu gibi aynı şekilde tekrar veriler toplanmıştır. İkinci alt problemin yanıtlanması için, toplanan son verilerde oluşturulan metaforlardan geçersiz olanlar elenmiş ve kalan metaforlar kategorileştirilmek adına detaylı incelenmiştir. Ardından ön verilerde ve son verilerde oluşan metaforlar ve bunların gerekçeleri karşılaştırılmıştır. Bu alt problemin yanıtlanmasına ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Araştırmanın son verilerine göre 39 çocuğun oluşturduğu çalışma grubu, geçerli olan 34 veriden toplam 17 farklı metafor üretmiştir. Metaforlar (f) ve bu metaforların gerekçeleri ile alfabetik sıraya göre çizelge 4’te verilmiştir.

Çizelge 4 Son Verilere Göre ‘Koronavirüs’ Kavramına İlişkin Metaforlar (f) ve Gerekçeleri

Metafor (f)	Metaforun Gerekçesi
Çiçek (3)	Ç11; virüslerin şekli öyledir Ç6; virüsler öyle Ç15; televizyonda gördüm
Dikenli Top (2)	Ç2; mikrop çünkü Ç20; şekli öyledir
Güneş (3)	Ç21; Evin içinde olmaz Ç27; televizyonda öyle gösterdiler
Her Yere Uzanan Top (1)	Ç1; herkese bulaşır
Her Yeri Patlamış Top (1)	Ç8; şekli öyle ve insanları etkiler

Kaktüs (1)	Ç35; yeşil, dikenli ve herkese batar
Kenarlı Top (4)	Ç39; şekli öyledir Ç7; virüstür çünkü
Patlamış Top (1)	Ç12; şeklinde kenarları var
Pis Top (1)	Ç22; çöpten gelir hasta eder
Örümcek (1)	Ç29; her yere uzanır
Top (5)	Ç37; her yere yuvarlanır herkesi hasta eder Ç30; şekilleri öyledir Ç5; virüslerin şekli öyle Ç26; kolay gider ve bulaşır
Yeşil Çiçek (1)	Ç17; şekli öyle yapraklarından hasta eder
Yeşil Güneş (2)	Ç3; şekli öyledir ve hasta eder
Yeşil Kenarlı (1)	Ç4; mikroplar öyledir
Yeşil Top (3)	Ç38; virüsün şekli ve rengi öyle Ç28; virüslerin şekli öyledir Ç24; çünkü virüstür şekilleri öyle olur
Zehir (2)	Ç25; insanlara gelir ve hasta eder Ç31; bazen bize gelirler
Zehirli Top (1)	Ç36; insanlara kolay gelir ve hasta eder

Çizelge 4'te ön verilerden sonra verilen pandemiyle başa çıkma ve hijyen eğitimi sonrası toplanan son verilere göre çocukların koronavirüs algılarına yönelik ürettikleri metaforlar, kategorileştirilmesi için gerekçeleriyle birlikte incelenmiştir. Çocukların ürettikleri bu metaforları kodlanarak kategorileştirilmek için ve iç geçerlilik ile dış denetimi sağlamak için sürece bir uzman ve bir araştırmacı dâhil edildi. Metaforlar ayrı ayrı kategorileştirilmiş ve oluşturulan listeler karşılaştırılmıştır. Kodlayıcılar arası güvenirlilik hesaplanmış ve %93 olarak hesaplanmıştır.

Çocukların son verilerde ürettikleri metaforlarda, ön verilerde olduğu gibi virüsün biçimsel özellikleri ile ilgili metaforlar görülmektedir (Örn; Ç17, *koronavirüs çiçek gibidir*, Ç2; *koronavirüs dikenli top gibidir*, Ç21; *koronavirüs güneş gibidir*, Ç39; *koronavirüs kenarlı top gibidir*, Ç30; *koronavirüs top gibidir* vb.). Üretilen metaforlara bakıldığında çocukların artık virüsün sadece biçimsel özelliklerine değil etkisine ya da virüsün genel özelliklerine göre de metafor ürettiği görülmüştür (Örn; Ç1, *koronavirüs her yere uzanan top gibidir*, Ç8; *koronavirüs her yeri patlamış top gibidir*, Ç35; *koronavirüs kaktüs gibidir*, Ç29; *koronavirüs örümcek gibidir*, Ç22; *koronavirüs pis top gibidir*, Ç25; *koronavirüs zehir gibidir*, Ç36; *koronavirüs zehirli top gibidir* vb.). İkinci verilerdeki tüm bu metaforlardan yola çıkarak, metaforlar iki kategoride toplanmıştır. Başlangıçtaki ön verilerde metaforlar tek bir kategoride buluşurken, verilen eğitim sonrası iki kategori oluşmuştur. Üretilen metaforlar

Koronavirüsün Biçimsel Özellikleri kategorisi ve Koronavirüsün Karakteristiği adı altında iki kategoride toplanmıştır.

Verilen eğitim sonrası çocukların ürettiği metaforların gerekçelerine bakıldığında, koronavirüsün biçimsel özellikleri kategorisinde bulunan metaforlarda yine dijital medya etkisi görülmektedir. Örn; Ç15, *koronavirüs çiçek gibidir, çünkü televizyonda gördüm*, Ç27; *koronavirüs güneş gibidir, çünkü televizyonda öyle gösterdiler* vb. Örneklerde görüldüğü gibi çocukların virüsü biçimsel olarak anlatırken evde sürekli etkisinde olduğu televizyonun etkili olduğu söylenebilir. Bunun yanında bazı çocuklar koronavirüsün yine biçimsel özelliklerine dikkat çekmiş fakat bu sefer gerekçelerinde koronavirüsün karakteristik özelliğinden veya yayılımından bahsetmiştir. Örn; Ç26, *koronavirüs top gibidir, çünkü kolay gider ve bulaşır*, Ç5; *koronavirüs yeşil top gibidir, çünkü insanlara gelir ve hasta eder*, Ç35; *koronavirüs kaktüs gibidir, çünkü yeşil, dikenli ve herkese batar* vb. Örneklerde de görüldüğü gibi verilerde çocukların metaforlarında biçimsel bir anlam varken gerekçelerinde koronavirüsün sadece biçimi değil diğer özellikleri de yer almıştır.

İkinci veri analizlerinde tüm metaforlar ve gerekçeler incelendiğinde bazı çocukların metaforlarında hem koronavirüsün biçimsel özelliği hem de koronavirüsün karakteristiğinin yer aldığı görülmüştür. Örn; Ç1, *koronavirüs her yere uzanan top gibidir, çünkü herkese bulaşır*, Ç8; *koronavirüs her yeri patlamış top gibidir, çünkü şekli öyledir ve insanları etkiler*, Ç22; *koronavirüs pis top gibidir, çünkü çöpten gelir insanları hasta eder*, Ç36; *koronavirüs zehirli top gibidir, çünkü insanlara kolay gelir ve hasta eder* vb. Örneklerde görüldüğü gibi çocuklar top gibi biçimsel özelliklerinin yanında koronavirüsün karakteristik özelliğinden, bulaşıcılığın bahsetmek için başka bir kelime de ekleyerek yeni metaforlar üretmişlerdir.

İkinci verilerin analizinde yer alan koronavirüsün karakteristiği kategorisinin altında toplanan metaforların bazılarında biçimsel özellik olmadan sadece karakteristik özelliğinin yer almaktadır. Örn; Ç29, *koronavirüs örümcek gibidir, çünkü her yer uzanır*, Ç31; *koronavirüs zehir gibidir, çünkü bazen bize gelir*, Ç25; *koronavirüs zehir gibidir, çünkü insanlara gelir* vb. Bu metaforlar incelendiğinde çocukların yine koronavirüsü etkisinden yayılımından bahsettiği görülmüştür.

Tüm bu analizler ve bulgular incelendiğinde, ön veriler ve son veriler karşılaştırıldığında çocukların koronavirüs algılarında pandemiyle başa çıkma ve

hijyen eğitiminin etkili olduğu görülmüştür. Ön verilerde sadece biçimsel olarak koronavirüsü tanımlayan çocuklar eğitim sonrası toplanan verilerde artık biçimsel özelliğinden değil virüsün başka özelliklerinden, karakteristiğinden de söz etmeye başlamışlardır. Örn; Ç22 ön verilerde, *koronavirüs güneş gibidir, çünkü öyle gördüm televizyonda* şeklinde metafor ve gerekçe sunarken son veride, *koronavirüs pis top gibidir, çünkü çöpten gelir hasta eder* şeklinde metafor ve gerekçe sunmuştur. Yine Ç36 ön veride *koronavirüs top gibidir, çünkü şekli öyledir* şeklinde metafor oluştururken son veride *koronavirüs zehirli top gibidir, çünkü insanları hasta eder* şeklinde metafor üretmiştir. Örneklerden yola çıkarak verilen eğitimin çocukların koronavirüs algılarında önemli değişiklik olduğunu göstermektedir. Bir varlık gibi sadece şeklinden bahseden çocuklar etkilerinden de bahsetmeye başlamışlardır. Ç22'nin son veride *koronavirüs pis top gibidir* metaforu çocuklarda hijyen eğitiminde verilen virüs ve hijyen ilişkisine yönelik etkinliklerinin etkisi görülmüştür. Bunun yanında bazı çocuklar ön verilerde de son veride de koronavirüsün biçimsel özelliklerine dikkat çekse de son verilerin metafor gerekçesinde eğitimin etkisi görülmektedir. Örn; Ç21 ön veride *koronavirüs güneş gibidir, çünkü virüsü gösterdiklerinde öyleydi* metaforu ve gerekçesi sunarken, son veride *koronavirüs güneş gibidir, çünkü evin içinde olmaz* şeklinde metafor ve gerekçe bildirmiştir. Örnekte de görüldüğü gibi çocuğun koronavirüs metaforu aynı fakat gerekçesi farklıdır, gerekçesinden pandemide evden çıkamama durumuna atıf yaptığı düşünülerek verilen pandemiyle başa çıkma eğitiminin etkisi görülmüştür.

Her iki veriler analiz edildiğinde dikkat çeken bir diğer konu ise ön verilerde metafor üretemeyen bazı çocukların son veri toplama sürecinde metafor ürettikleridir. Bazı çocuklar ise ön verilerde metafor ürettikleri halde geçerli bir gerekçe sunamazken son veri sürecinde metaforlarına anlamlı ve geçerli bir gerekçe sunmuştur. Örn; Ç26 ön verilerde *koronavirüs benzer, çünkü....* doldurması istendiğinde bilmiyorum cevabını vermiştir. Fakat son verilerde *koronavirüs top gibidir, çünkü kolay gider ve bulaşır* şeklinde cevap vermiştir. Bunun yanında Ç9 ön verilerde *koronavirüs top gibidir, çünkü bilmem* cevabı vermiştir ve geçerli bir gerekçe sunmadığı için veri geçersiz sayılmıştır. Fakat son verilerde ise *koronavirüs top gibidir, çünkü şekli öyledir ve bulaşır* şeklinde cevap vermiştir. Ön veriler ve son veriler karşılaştırıldığında verilen eğitimin koronavirüs algılarına etki ettiği görülmüştür. Bunlara ek olarak Ç29 ön veride *koronavirüs yeşil top gibidir, çünkü şekli öyledir ve insanları öldürür*

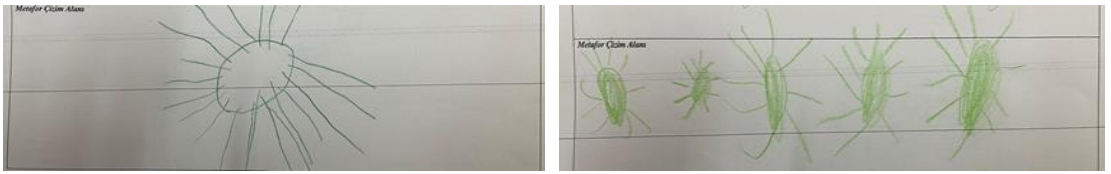
şeklinde cevap verirken son verilerde *koronavirüs örümcek gibidir, çünkü her yere uzanır* şeklinde cevap vermiştir. Ön verilerde çocukların kavram yanılgılarının olduğu ve eğitim sonrası bazı çocukların bu kavram yanılgılarının giderildiği söylenebilir. Ayrıca bazı çocukların ön verilerde ve son verilerde aynı cevapları verdikleri, aynı metaforu ürettikleri ve koronavirüsün biçimsel özelliklerine takıldıkları görülmüştür. Örn; Ç5 ön veride *koronavirüs top gibidir, çünkü şekli öyle* son veride *koronavirüs top gibidir, çünkü virüslerin şekli öyle* cevabı vermiştir. Bu gibi örneklerle bakıldığında bazı çocukların koronavirüs algılarının değişmediği görülmüştür.

C.Üçüncü Alt Problemin Yanıtlanmasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi *pandemiyle başa çıkma ve hijyen eğitimi 60-72 aylık çocukların COVID-19 ile ilgili metafor çizimlerini nasıl değiştirdi*. Araştırmada çalışma grubu hem ön verilerde ve son verilerde *koronavirüs gibidir, çünkü* sorusu sorulmuş ve cevaplarını resmetmeleri istenmiştir. Çocukların çizdikleri bu resimler ve ürettikleri metaforlar bir araştırmacı ve bir uzman yardımıyla yorumlanmıştır. Çocukların ön ve son verideki resimleri yorumlanarak üçüncü alt problemin yanıtlanmasına ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Araştırmada hem ön veride hem son veride koronavirüsün biçimsel özelliklerine odaklanan çocuklar olmuştur ve bunu resimlerinde de göstermişlerdir. Örn;

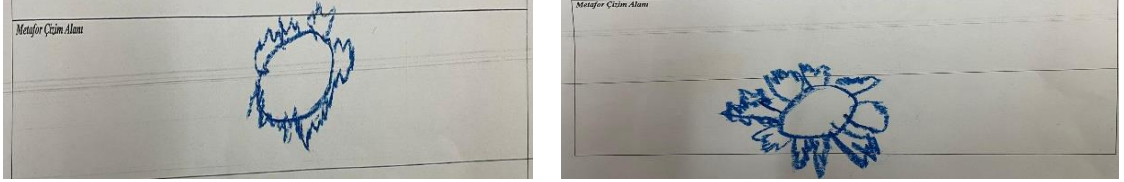
Şekil 1 Ç5'in Ön ve Son Veri Çizimi

Ç5'in ön ve son verilerine bakıldığında, ön verisinde *koronavirüs top gibidir, çünkü şekli öyle* son veride *koronavirüs top gibidir, çünkü virüslerin şekli öyle* cevabı vermiştir. Resimleri incelendiğinde ise hem ön veride hem son veride aynı şekilleri çizdiği koronavirüsün biçimsel özelliklerine dikkat çektiği görülmüştür. Fakat son verisinde koronavirüsü birçok defa çizmiştir. Bu durumun pandemiyle başa çıkma eğitiminin etkisi olduğu düşünülmektedir. Verilen eğitim sırasında çocuklara neden evde kalmak durumunda olduğumuz ile ilgili etkinlik yapılırken bu virüsün her yerde olabileceği ve kolay bulabileceği düşüncesiyle karantina olduğundan bahsedilmiştir. Bu iki veriye bakılarak, çocuklarda başta koronavirüsün tek bir varlık algısı ya da tek

bir yerde olduğu algısı varken eğitim sonrası birçok koronavirüs olması ve bunun yaygın olması düşüncesinin geliştiği düşünülmektedir. Tüm bu bağlamda Ç5'in de koronavirüs algısı ile ilgili metaforlarında herhangi bir değişiklik olmamasına rağmen bakış açısının genişlediği düşünülmektedir.

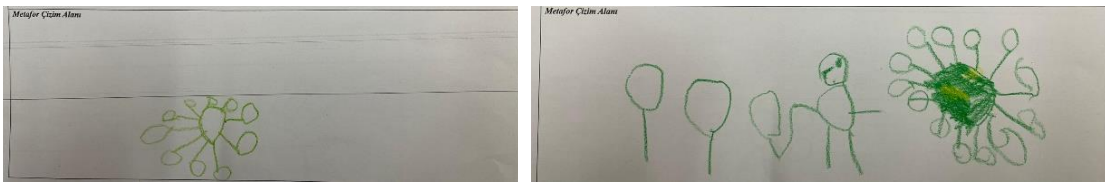
Şekil 2 Ç33'ün Ön ve Son Veri Çizimi

Ç33'ün ön veri ve son verilerine bakıldığında, metafor, gerekçe ve resminde bir değişiklik olmadığı görülmüştür. Ön veride *koronavirüs kenarlı top gibidir, çünkü haberlerde öyle gördüm*, son veride ise *koroanvirüs kenarlı top gibidir, çünkü televizyonda gördüm* şeklinde cevap vermiştir. Bunun yanında ön veride ve son veride birbirinin neredeyse aynısı olacak şekilde, koronavirüsün biçimsel özelliklerine dikkat çekerek bir resim çizmiştir. Araştırmada bazı çocukların son verilerde ürettikleri metaforlara ve çizimlerine bakıldığında koronavirüs algılarının değişmediği görülmüştür.

Araştırma süresince bazı çocukları hem ön hem son veride ürettikleri metaforlarda biçimsel özelliklerine odaklanmışlar. Fakat resimlerinde ön veride biçimsel olarak sadece kendince bir koronavirüs çizerken, son veride biçimsel olarak kendince bir koronavirüs çizip yanına başka resimler de çizmiştir. Örn;

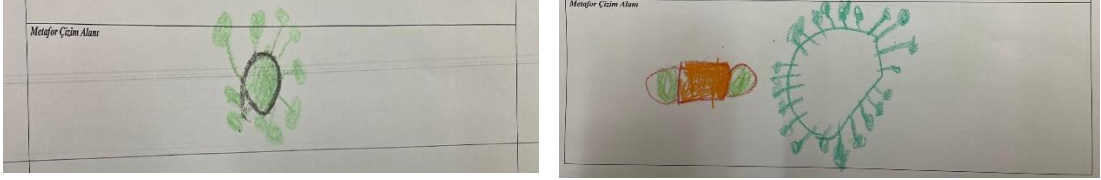
Şekil 3 Ç18'in Ön ve Son Veri Çizimi

Ç18'in ön veride *koronavirüs yeşil güneş gibidir, çünkü şekli ona benziyor* şeklinde metafor ve gerekçe sunmuş ve kendince sadece yeşil renkli anlatmak istediği şekilde bir resim çizmiştir. Son veride ise *koronavirüs yeşil güneş gibidir, şeklini ona benzetiyorum*, şeklinde metafor ve gerekçe sunmuş fakat bu sefer resminde kendince çizdiği koronavirüsün yanına başka resimler de çizmiştir. Koronavirüsün yanına insan figürleri çizmeye çalışmıştır. İnsan çizmesi koronavirüse daha geniş açıdan, etkisi yönünden baktığı da söylenebilir. Eğitimler sonrası koronavirüsü rasyonelleştirdiği

düşünülebilir. Pandemiyle başa çıkma eğitimleri sırasında koronavirüs etkisi bu etkiden korunma yöntemlerinden bahsedilmiş ve bu yönde etkinlikler de yapılmıştır. Bu resimlere bakıldığında verilen bu eğitimlerin etkisi ile çocuğun koronavirüsü rasyonelleştirdiği söylenebilir.

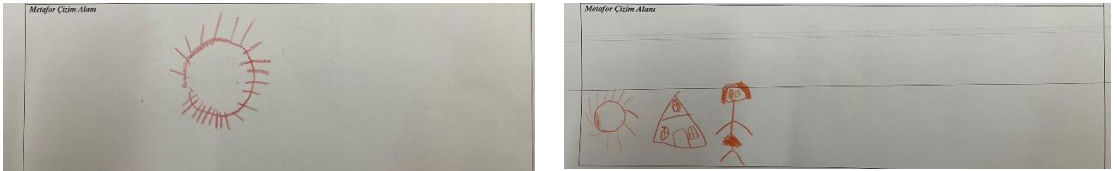
Şekil 4 Ç11'in Ön ve Son Veri Çizimi

Ç11' ön ve son verilerine bakıldığında ise; ön veride *koronavirüs çiçek gibidir, çünkü şekli ona benziyor*, son veride *koronavirüs çiçek gibidir, çünkü şekli öyledir* şeklinde metafor ve gerekçe sunmuştur. Son verilerde üretilen metaforlara bakıldığında değişim olmadığı gözlemlenmiştir. Fakat çizdiği resimlere bakılacak olursa, ön veride sadece bir koronavirüs çizmeye çalışmış fakat son veride çizdiği bu koronavirüsün yanına maske de çizmiştir. Çocuğun koronavirüsün şekline odaklandığı fakat bunu sadece şekil olarak değil onun başka özellikleri ile de bütünleştirdiği görülmektedir. Araştırma sürecinde verilen eğitimlerde hijyen eğitimlerinde, hangi yöntemlerle hastalıktan korunabilecekleri ile ilgili etkinlikler yapılmıştır. Çocuğun son verisindeki resminden bu eğitimlerin etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada bazı çocukların ön verilerinde koronavirüsün biçimsel özellikleri ile ilgili metafor, gerekçe ürettiği ve bunula ilgili çizim yaptığı görülmüştür. Fakat son verilerinde metaforları değişmiş, çizimlerinde ise ön verideki çizimine ek başka figürler de görülmüştür. Örn;

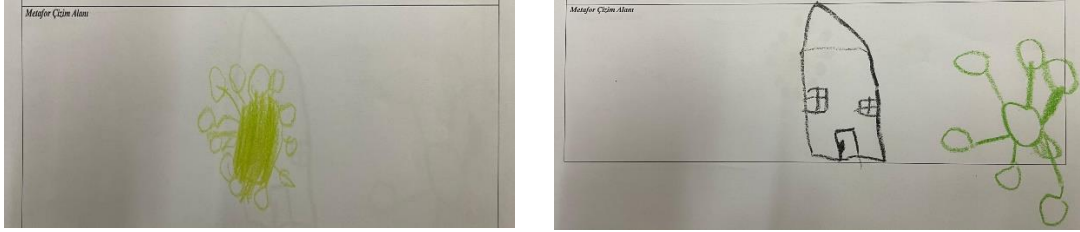
Şekil 5 Ç31'in Ön ve Son Veri Çizimi

Ç31'in ön verisinde *koronavirüs güneş gibidir, çünkü virüslerin şekli öyledir*, son verisinde *koronavirüs zehir gibidir, çünkü bazen bize gelir* şeklinde metafor ve gerekçe belirtmiştir. Çizdiği resimlere bakacak olursak ön veride sadece kendince bir koronavirüs çizmiş son veride ise çizdiği koronavirüsün yanına bir ev ve insan çizmiştir. Eğitimlerde verilen insan çocuğun ön ve son verideki resminde koronavirüs

aynı olsa da son veride yanına çizdiği diğer figürler verilen eğitimin etkisi olduğu düşünülmektedir. Çocuğun çizdiği ev pandemi döneminde yaşanan karantina, insan ise koronavirüsün insanlara olan etkisi ile ilgili yansıma olduğu düşünülmektedir.

Şekil 6 Ç25'in Ön ve Son Veri Çizimi

Ç25 ön verisinde *koronavirüs kenarlı top gibidir, çünkü televizyonda öyle vardı* şeklinde metafor ve gerekçe sunmuştur ve çizdiği resimde anlatmak istediği şeklide koronavirüs çizmiştir. Son verisinde ise *koronavirüs zehir gibidir, çünkü insanlara gelir ve hasta eder* şeklinde metafor sunmuş ve çizdiği resimde koronavirüsün yanına bir ev çizmiştir. Evin dışında koronavirüsü çizdiği görülmüştür. Çizime bakıldığında çocuğun koronavirüsü rasyonelleştirdiği söylenebilir. Araştırma sırasında verilen eğitimlerde karantina döneminde evlerde kalmanın önemine ve bu sayede koronavirüsten korunabilmeye değinilmiştir. Son verilerde Ç25'in koronavirüsün karantina ve pandemi etkisini resmine yansıttığı ve bunda pandemiyle başa çıkma eğitimin etkisi olduğu düşünülmektedir.

V. SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada pandemiyle başa çıkma ve hijyen eğitiminin 60-72 aylık çocukların COVID-19 algıları üzerindeki etkisinin metaforlar aracılığıyla incelenmiştir. Çocukların ilk veride COVID-19 algıları alınmış ardından dört haftalık eğitim verilmiş ve son veride tekrar COVID-19 algılarına bakılmıştır. İlk ve son veri arasında değişiklik ve eğitimin etkisi incelenmiştir. Bu bölümde metaforlar aracılığı ile toplanan ilk ve son verilerin analizleri sonrası ulaşılan bulgular ilgili literatür göz önünde bulundurularak tartışılmıştır. Kuramsal çerçevede sunulan çalışmaların benzer ve benzer olmayan yönleri sonuçların tartışılmasında dikkate alınmıştır. Tartışma kısmından sonra ulaşılan sonuçlar, ayrı bir alt başlıkta maddeler halinde verilmiş ve son olarak ulaşılan sonuçlara uygun öneriler verilmiştir.

A. Tartışma

Bu çalışmada ilk verilerde çocukların ürettikleri metaforlara bakıldığında elde edilen ilk bulgu, metaforların COVID-19'un biçimsel özellikleri ile ilgili olduğu görülmektedir. Okul öncesi dönemde soyut düşünmenin gelişmemiş olması bu sonuçta etkili olabilir. Feyman (2006)'a göre okul öncesi çağda bulunan çocuklar sezgilerine göre akıl yürüterek çıkarımda bulunur mantık kurallarına göre çıkarımda bulunmazlar. Nesneleri belli özelliklerine göre tek yönlü sınıflama yaparlar. Üst düzey sınıflama yapmada başarılı olamazlar. Nesnelerin dikkat çekici özelliklerine odaklanırlar diğer özelliklerini göremezler. Araştırmanın çalışma grubundaki çocuklar işlem öncesi dönemdedir bu nedenle soyut olguları anlamada başarılı değildirler. Bu soyut olguları anlamaları ve öğrenmek için somut olgularla desteklenmeye ihtiyaç duyarlar (Trawick-Smith, 2014). Bulgulara bu açıdan bakıldığında çocukların ilk veride ürettikleri metaforlarında sadece biçimsel özelliklerden bahsetmeleri ve bu metaforların sadece bir kategoride toplanması ilgili teorileri doğrulamaktadır.

Başka bir açıdan bakıldığında çocukların tek bir özellikleri göz önünde bulundurarak metafor üretmeleri COVID-19'u çok bilmedikleri, etkileri hakkında çok bilgi sahibi olmadıkları olduğu söylenebilir. Çocuklar metaforlarında virüs ile ilgili renk ve şekil

olarak benzettikleri varlıklar ile ilgili metaforlar üretmişler ve resimlerine bu metaforlarını yansıtmışlardır. Usta ve Gökcan (2020)'nin yaptıkları çocukların ve annelerin gözünden COVID-19 isimli araştırma bulgularında, bu araştırma bulgularından farklı olarak çocukların COVID-19'un sadece biçimsel özelliklerinden değil çocukların çoğunlukla virüsü anlatırken olumsuz duygular yaşadığını belirtmişlerdir. Ayrıca çocukların hastalıktan korunmak için gerekli önlemleri bilmedikleri de vurgulanmıştır. Araştırma bulgularının böyle olmasının nedeni Usta ve Gökcan (2020)'in yaptığı araştırmada soruların daha detaylı olması olabilir.

Bu araştırmanın ilk verilerinde üretilen metaforların gerekçelerine bakıldığında çocukların genel olarak dijital medyadan etkilendikleri görülmüştür. Pandemi sürecinde karantina nedeniyle evde kalan çocukların sıklıkla televizyon izlediği ve televizyon etkisine maruz kaldığı söylenebilir. Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileriyle ilgili yapılan çalışmalar çoğunlukla sosyal öğrenme kuramı ile bağlanmıştır. Bu kurama göre çocukların olaylara bakış açısı ve davranışları gözlemledikleri olaylar etrafında şekillenmektedir (Bandura ve McDonald, 1963). İşçibaş (2003)'nin Huston ve Wright'den aktardığı, televizyon izleme konusunda yapılan araştırmada 3 ve 5 yaş grubu çocukların haftada 19-20 saat televizyon izlediği 7 yaşına geldiklerinde ise 15.5 saate düştüğü belirtilmiştir. Bu bağlamda araştırma çalışma grubunu oluşturan 60-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının fazlaca televizyondan etkilendikleri düşünülebilir. Ayrıca Usta ve Gökcan (2020)'nin yaptıkları araştırmaya göre çocuklar kendi gözlemlerinden COVID-19'u anlatırken göz ardı edilmeyecek şekilde medyadan öğrendikleri ancak meraklarını gidermek için ebeveynlerini tercih ettikleri belirtilmiştir. Bunun yanında Arı ve Ogelman (2021)'in yaptıkları COVID-19 “evde kal” sürecinin anne görüşlerine göre okul öncesi dönem çocuklarının günlük yaşamlarına yansımaları adlı tarama yöntemi ile yapılan araştırma bulgularına göre; okul öncesi dönem çocukların çoğunun COVID-19'u anne babasından öğrendiği belirtilmiştir. Aynı zamanda birçoğunda televizyon, öğretmen, aile çevresi ve aile dışı bilinmeyen kaynaklardan da öğrendiği tespit edilmiştir. Bu bulgular yönünden yapılan araştırma bulguları ile belli açıdan tutarlılık göstermektedir. Fakat literatürdeki diğer araştırmalarda COVID-19 ile ilgili çocukların televizyon dışında başka faktörlerden de etkilendiği bulgusuna varılmasının nedeni araştırmaların ailelerle gerçekleştirilmiş olması ve çocuklarla COVID-19 üzerine daha detaylı sorular ve araştırmalar yapılması olabilir.

İlk verilerde üretilen metaforların yanında çocuklardan resim çizmeleri de istenmiştir. Verilerin toplanmasında daha zengin veriye ulaşma adına ve kavramın algılarını ortaya çıkarmak için metaforlar kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Aynı zamanda okul öncesi dönem çocuklarının çocuğun kendisini rahatça ifade etmesine yardımcı olması için resim çizmelerinden de yararlanılmıştır (Malchiodi, 2013). Çocukların kendilerini ve duygularını doğal olarak ifade edebilmesi yönünden resim uygun bir yöntemdir (Aykaç, 2012). Bu bağlamda çocukların COVID-19 kavramına ilişkin çizdikleri resimlere bakıldığında, çizdikleri resimlerde de sadece biçimsel olarak kendilerince bir COVID-19 çizdikleri ve etrafına hiçbir şey çizmedikleri gözlemlenmiştir. Çocuğun düşüncesinin fikrinin yansıtılması için resim önemlidir (Yavuzer, 2002). Bu bağlamda çocukların COVID-19 ile ilgili pek bilgi sahibi olmadıkları düşünülebilir.

İlk veriler toplandıktan sonra çalışma grubuna dört haftalık toplam sekiz etkinlikten oluşan *pandemiyle başa çıkma ve hijyen eğitimi* verilmiş ve son veriler toplanmıştır. Üretilen metaforlar ilk toplanan verideki metaforlara göre çeşitlendiği görülmüştür. Son veride üretilen metaforlar iki kategoride toplanmıştır. Biri ilk verilerdeki gibi COVID-19'un biçimsel özellikleri, diğeri ise COVID-19'un karakteristiğidir. Çocuklar dört haftalık eğitim sonunda COVID-19'un etkisinden, yayılımından söz ederek metaforlarında değişim görülmüştür. Lakoff ve Johnson (2005) ise metaforu, zihinsel bir gelişim aracı olarak değerlendirmekte, bireyin kavrayışının bir şekli olduğunu, sadece söz figürü olmadığını, aynı zamanda düşüncenin de bir unsuru olduğunu belirtmektedir. Vosniadou ve Ortony (1989) ise metaforları bir deneyimin başka bir deneyimin kavramları ile belirtilmesi yoluyla karmaşık konuların ya da yeni deneyimlenecek durumların daha kolay bir şekilde anlaşılabilmesini sağlayan analogiler olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda araştırma bulgularına göre çocuklar ilk verilerde COVID-19 ile ilgili pek fazla deneyim ve bilgi yokken, son veride aldıkları eğitim etkisiyle metaforları çeşitlilik gösterdiği söylenebilir.

Son verilerde bazı çocukların ürettikleri metaforlarda değişiklik görülse de bazı çocukların metaforlarında değişme görülmemiş, COVID-19'un yine biçimsel özelliklerine odaklanmışlardır. Ayrıca yine metafor gerekçelerinde televizyon ve medyanın etkisi görülmektedir. Birçok evde televizyon bulunması televizyona kolay ulaşılması televizyonun kullanılmasını etkindir (Aslan, 2020). Bu bağlamda araştırma bulgularına göre, pandemi döneminde çocukların televizyona maruz kalması ile bu bulgu desteklenmiştir. Aynı zamanda çocukların bir kısmının ürettikleri metaforlarda

değişim gözlenmemesi, onların değişime ve COVID-19 algılarını dirençli olduğu söylenebilir. Brown (2011)'e göre televizyonun etkisi okul öncesi dönemdeki çocukların zihinsel ve duygusal gelişimi daha derin ve daha kalıcı olmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre çocukların metaforlarında değişim olmaması, belirtilen bulguyla tutarlılık göstermektedir.

Her iki veri toplama aşamasında da çocuklardan metafor üretmelerinin yanında resim de çizmeleri istenmiştir. İlk verideki resimlerine göre çocuklar çizdikleri resimlerde COVID-19'u biçimsel olarak resmetmiş, fakat yanına başka resimler de çizmiş ve bir bütün oluşturmuşlardır. Bu bağlamda bulgulara göre eğitimlerin etkisinden söz edilebilir. Bunun yanında bazı çocukların metaforlarında olduğu gibi resimlerinde de değişiklik olmamıştır. Halmatov vd. (2012) göre resimler çocukların iç dünyasındaki düşüncelerine ışık tutmaktadır. Bu bağlamda resimlerdeki farklılaşmanın, verilen eğitim sonrası çocukların düşüncelerindeki değişimle olduğunu destekler niteliktedir. Nazlı ve Çat (2021)'in, altı yaşındaki çocukların COVID-19 konulu resimlerinin de içinde yer aldığı araştırma bulgularına göre çocuklar çoğunlukla 'virüs' çizmişlerdir. Söz konusu yaş grubunda olan çocuklardan COVID-19 Salgını konusunu resmetmeleri istendiğinde çoğunluğunun virüs resmi çizmesi, şema öncesi evrede bulunmalarıyla da ilgilidir. Aynı yaş grubunda diğer temalarda kategorilendirilen resimlerin neredeyse hepsinde virüs resmi bulunmaktadır. Bu bağlamda iki araştırmanın bulguları birbirini destekler niteliktedir. Ayrıca bu çalışmada olduğu gibi Nazlı ve Çat (2021) çalışmasında çocukların bu çizimlerinde televizyon etkisi olduğu belirtilmiştir.

B. Sonuçlar

Bu çalışmada ulaşılan bulguların literatür temelli ulaşılan sonuçlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

1. Araştırmaya katılan çocuklar COVID-19'u biçimsel olarak tanımlamaktadır ve buna göre metafor üretmişlerdir. Metaforlar tek bir kategoride, COVID-19'un biçimsel özellikleri kategorisinde toplamıştır. COVID-19'un başka herhangi bir özelliği hakkında bilgilerinin olmadığı görülmüştür.
2. Çocukların COVID-19 ile ilgili algılarında büyük ölçüde medyanın etkisi görülmüştür.
3. İlk verilerdeki resimlerinde metaforlarındaki gibi biçimsel özellikleri taşıyan bir virüs çizimleri görülmüştür. Bunun dışında resimlerde virüs ile ilgili

herhangi bir çizim yapılmamıştır. Bu biçimsel yönelim çocukların kavram yanılgılarının da olabileceğini göstermiştir.

4. *Pandemiyle Başa Çıkma ve Hijyen Eğitimi* sonrası çocukların metaforları çeşitlilik göstermiştir. Üretilen metaforlar COVID-19'un biçimsel özellikleri ve COVID-19'un karakteristik özellikleri olarak iki kategoride toplanmıştır.
5. *Pandemiyle Başa Çıkma ve Hijyen Eğitimi* sonrası, bazı çocukların metaforları COVID-19'un karakteristiği ile ilgiliyken, bazı çocukların metaforları COVID-19'un yine biçimsel özelliği ile ilgilidir. Bu bağlamda verilen eğitim sayesinde bazı çocukların algıları değişmiştir fakat bazı çocukların algıları değişmemiş ve algılarının değişime dirençli olduğu belirlenmiştir.
6. İlk verilerde COVID-19 ile ilgili metafor üretemeyen çocuklar verilen eğitim sonrası metafor üretmiştir. Çocuklarda verilen eğitim sayesinde COVID-19 ile ilgili algı oluşmuştur.
7. Çocukların son verilerde resimlerinde çizdikleri COVID-19'un yanında insan, maske, ev gibi figürler görülmüştür. Bu bağlamda verilen eğitimle çocuklar COVID-19'u başka özellikleri ve etkileri ile bağdaştırmıştır.

C. Öneriler

Bu çalışmada ulaşılan sonuçlar ışığında verilen önlemler aşağıda sıralanmıştır;

1. Araştırmanın bulgularına göre salgın gibi önemli bir konuda çocuklar aileleri tarafından bilgilendirilmemiş sadece televizyondan gördükleri ve duydukları ile bilgi sahibi olmuşlardır. Okul öncesi dönem çocuklarının yetişkinler gibi olayları anlayıp yorumlayamayacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Salgın gibi önemli bir konuda çocukların yaş seviyesine göre hikâye, etkinlik, oyun ve drama yoluyla bilgi aktarılmalı, çocukların bu dönemi sağlıklı atlatmasına yardımcı olunmalıdır.
2. Araştırmada üretilen metaforların gerekçelerine göre çocukların medyadaki söylemlerden oldukça etkilendiği ve çocuklarda medya algısıyla oluşan metaforların değişime dirençli olduğu görülmüştür. Bu bağlamda aileler çocukların televizyonda izlediklerinin içeriğini takip etmeli ve olumsuz bir içeriğe maruz kalmamalarını sağlamalıdır.

3. Ailelerin COVID-19 ile ilgili çocuklarına bilgi aktarmamış olması onların bu bilgileri çocuklarına nasıl aktaracağını bilmemesinden kaynaklı olabilir. Bu bağlamda öğretmenler bu konuda aileleri bilgilendirmelidir.
4. Çocukların salgın gibi durumları daha iyi kavrayabilmesi, kavram yanılgılarının giderilmesi için; araştırma süresince kullanılan eğitimler, Millî Eğitim Bakanlığı'nın Rehberlik Hizmetleri kapsamındaki eğitimler veya çocukların seviyelerine uygun geliştirilen eğitimler öğretmen tarafından çocuklara verilmelidir.
5. Okul öncesi ve COVID-19 bağlamında farklı yöntemler kullanılarak, daha geniş örnek grubuyla çalışarak alana katkı sağlanabilir. Aynı zamanda bu süreçten çocukların etkilendiği gibi öğretmenlerin, ailelerin de etkilendiğinden dolayı çocuklarla birlikte farklı çalışma grupları birleştirilerek çalışma yapılmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Gelecek çalışmalara için salgın bittikten sonra salgının etkileri üzerine çocuklarla veya farklı çalışma grubuyla çalışma yapılması önerilebilir.

VI. KAYNAKLAR

KİTAPLAR

- ALICILAR, H. E., & ÇÖL, M. (2020). *COVID-19'dan korunmada etkili yaklaşımlar*. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi COVID-19. Ankara Üniversitesi Basımevi, 79-83.
- ALTIPARMAK, M., KAPIDERE, M. VE KURT, İ. D. (2011). *E-Öğrenme ve uzaktan eğitimde açık kaynak kodlu öğrenme yönetim sistemleri*. Akademik Bilişim'11-XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri Kitabı (319-327). Malatya.
- ARAL, N., KANDIR, A. VE CAN YAŞAR, M. (2011). *Okul öncesi eğitim ve okul öncesi eğitim programı*. İstanbul: Ya-Pa Yayıncılık.
- BROM, C., LUKAVSKÝ, J., GREGER, D., HANNEMANN, T., STRAKOVÁ, J., & ŠVAŘÍČEK, R. (2020). **Mandatory home education during the COVID-19 lockdown in the Czech Republic: A rapid survey of 1st-9th graders' parents**. In *Frontiers in Education* (p. 103). Frontiers.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, E., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş. VE DEMİREL, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- CENTERS FOR DİSEASE CONTROL AND PREVENTİON [CDC]. (2016). *CDC Winnable Battles: Final Report*. Atlanta: Centers for Disease Control and Prevention.
- CRESWELL, J. W., & PLANO-CLARK, V. L. (2017). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage publications.
- DYREGROV, A. (2008). *Grief in children: A handbook for adults second edition*. Jessica Kingsley Publishers.
- KILCAN, B. (2017), *Metafor ve eğitimde metaforik çalışmalar için bir uygulama rehberi*. Ankara: Pegem Akademi.
- KURU TURAŞLI, N. (2018). **Okul öncesi eğitimin tanımı, kapsamı ve önemi**. G. Haktanır (Eds.), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s.1-23). Anı Yayıncılık.

- LAKOFF, G., & JOHNSON, M. (2005). *Metaforlar: Hayat, anlam ve dil* (Çev. G. Y. Demir). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- LAU, J., YANG, B., & DASGUPTA, R. (2020). *Will the coronavirus make online education go viral*. Times Higher Education.
- MALCHIODI, C. A. (2013). *Çocukların resimlerini anlamak* (Çev. T. Yurtbay). Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri.
- MARSHALL, C. & ROSSMAN, G. B. (2014). *Designing qualitative research*. New York: Sage.
- MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI [MEB] (2020). *Salgın hastalık dönemlerinde psikolojik sağlamlığımızı korumak: yetişkinler için bilgilendirme rehberi*. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI [MEB] (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı
- MİLES, M. B. VE HUBERMAN, A. M. (2015). *Nitel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi
- MOORE, M. G., & KEARSLEY, G. (2012). *Distance education: A systems view of online learning (3rd Edition)*. Wadsworth Cengage Learning.
- OKTAY, A. (2004). *Yaşamın sihirli yılları*. İstanbul: Epsilon.
- OKTAY, A. (2005). *Okul öncesi eğitimin önemi ve yaygınlaştırılması*. İstanbul: Morpa.
- ÖNDER, A. (2003). *Okul öncesi çocukları için eğitici drama uygulamaları*. İstanbul: Morpa.
- PATTON, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (Çev. M. Bütün & S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- PEARLMAN, M. Y., SCHWALBE, K. D. A., & CLOÏTRE, M. (2010). *Grief in childhood: Fundamentals of treatment in clinical practice*. American Psychological Association.
- PUNCH, K. F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş: Nicel ve nitel yaklaşımlar* (Çev. Bayrak, D., Arslan, H. B. ve Akyüz, Z.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- SANTROCK, J.W. (1997). *Life span development*. Brown Benchmark Publishers.
- SEAMAN, J. E., ALLEN, I.E., & SEAMAN, J. (2018). *Grade increase: Tracking distance education in the United States higher education reports*. Pearson.
- T.C. İçişleri Bakanlığı. *81 İl Valiliğine Koronavirüs Tedbirleri Konulu*, 16.03.2020.

- TÜRK DİL KURUMU [TDK]. (2011). **Güncel Türkçe Sözcük**. (11. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TRAWICK-SMITH, J. (2014). **Erken çocukluk döneminde gelişim** (çok kültürlü bir bakış açısı). (Çvr. Edt: B. Akman). Ankara: Nobel Yayınları.
- TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU [THSK] (2014) **Çocuk ve ergenlerde fiziksel aktivite** Türkiye fiziksel aktivite rehberi, Sağlık Bakanlığı.
- VAROL, N. (2005). **Beceri öğretimi ve öz bakım becerilerinin kazandırılması**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- YAVUZER, H.(2002). **Çocuk Psikolojisi**. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- YILDIRIM, A. VE ŞİMŞEK, H. (2013). **Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

MAKALELER

- AHI, B., CİNGİ, M. A., & KILDAN, A. O. (2016). **48-60 aylık çocukların öğretmen kavramına yönelik algılarının çizimler aracılığıyla incelenmesi**. *İlköğretim Online*, 15(1), 1-25.
- AKIN, M. A., & MİNAZ, M. B. (2018). **Metaphoric perceptions of secondary school students related to central examination**. *International Journal of Progressive Education*, 14(6), 152-167.
- AKOĞLU, G., & KARAASLAN, B. T. (2020). **Covid-19 ve izolasyon sürecinin çocuklar üzerindeki olası psikososyal etkileri**. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 99-103.
- AKYÜREK, R. (2020). **The views of lecturers about distance music education process in the pandemic period**. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 5(13), 1790-1833.
- ALABDULKARIM, S. O., KHOMAS, S., HUSSAIN, I. Y., & GAHWAJI, N. (2021). **Preschool children's drawings: A reflection on children's needs within the learning environment post covid-19 pandemic school closure**. *Journal of Research in Childhood Education*, 1-16.
- ALMOND, D., & MAZUMDER, B. (2005). **The 1918 influenza pandemic and subsequent health outcomes: an analysis of SIPP data**. *American Economic Review*, 95(2), 258-262.

- ARAL, N., FINDIK, E., ÖZ, S., KARATAŞ, B. K., GÜNEŞ, L. C., & KADAN, G. (2021). **Covid 19 pandemi sürecinde okul öncesi dönemde uzaktan eğitim: deneysel bir çalışma.** *Turkish Studies*, 16(2), 1105-1124.
- ARI, A.G., & ARSLAN, K. (2020). **Ortaokul öğrencilerinin COVID-19'a yönelik metaforik algıları.** *Electronic Turkish Studies*, 15(6), 503-524.
- ARI, C. VE OGELMAN, H. G. (2021). **COVID-19 “evde kal” sürecinin anne görüşlerine göre okul öncesi dönem çocuklarının günlük yaşamlarına yansması.** *Çocuk ve Medeniyet*, 6(11), 31-53.
- ARİFİYANTİ, N., & PRASETYO, I. (2018). **Personal hygiene Learning In Preschool Classroom.** *Indonesian Journal of Early Childhood Education Studies*, 7(2), 117-124.
- ARSLAN, M. M. (2006). **Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi.** *Milli Eğitim*, 35(171), 100-108.
- ASLAN, R. (2020). **Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve COVID-19.** *Ayrıntı Dergisi*, 8(65), 35-41.
- AYDEŞ, S. S., & AKIN, U. (2016). **Okul yöneticilerinin öğretmenlere yönelik metaforik algıları.** *Sakarya University Journal of Education*, 6(3), 20-39.
- AYHAN, B., & BİLİCİ, S. (2015). **Toplu beslenme sistemlerinde kullanılan gıda dezenfektanları.** *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 72(4), 323-336.
- AYKAÇ, N. (2012). **İlköğretim öğrencilerinin resimlerinde öğretmen ve öğrenme süreci algısı.** *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 298-315.
- AYKAÇ, N. VE ÇELİK, Ö. (2014). **Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının eğitim programına ilişkin metaforik algılarının karşılaştırılması.** *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 328-340.
- AYVACI, H. Ş., BÜLBÜL, S., & BEBEK, G. (2021). **Okul öncesi dönem çocuklarının çevre sorunları kavramına yönelik metaforik algıları ve görüşleri.** *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 117-132.
- BAL, S. & ŞANLI, N.Ö. (2020). **Evaluation of the effectiveness of antibacterial wall paint to enhance the hygienic conditions of the interiors.** *Journal Of The Faculty Of Engineering And Architecture Of Gazi University*, 35(4), 1913-1922.

- BANDURA, A. & MCDONALD, F. (1963). **Influence of social reinforcement and the behavior of models in shaping children's moral judgments**, *Journal Of Abnormal And Social Psychology*, 67(3), 274-281
- BARTRAM, J., & CAIRNCROSS, S. (2010). **Hygiene, sanitation, and water. Forgotten Foundations of Health**. *Plos Medicine*, 7(11), 1-9.
- BİLGİN, O. (2020). **Koronavirüs (COVID-19) farkındalık ölçeği geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması**. *Turkish Studies*, 15(6), 237-245.
- BOELEN, P. A., & SPUIJ, M. (2013). **Symptoms of post-traumatic stress disorder in bereaved children and adolescents: Factor structure and correlates**. *Journal Of Abnormal Child Psychology*, 41(7), 1097-1108.
- BOGOCH, I. I., WATTS, A., THOMAS-BACHLI, A., HUBER, C., KRAEMER, M. U., & KHAN, K. (2020). **Pneumonia of unknown aetiology in Wuhan, China: potential for international spread via commercial air travel**. *Journal of travel medicine*, 27(2), 1-3.
- BOZKURT, A. (2020). **Koronavirüs (Covid-19) pandemisi sırasında ilköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik imge ve algıları: Bir metafor analizi**. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1-23.
- BROWN, K. & WANG, R. C. (2020). **Politics and science: The case of china and the coronavirus**. *Asian Affairs*, 51(2), 247-264.
- BÜLBÜL, T., & TOKER-GÖKÇE, A. (2015). **Meslek lisesi öğrencilerinin metaforik okul algıları: İşlevselci bir yaklaşım**. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 273-291.
- CERİT, Y. (2008). **Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin görüşleri**, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- CORNELISSEN, J. P., OSWICK, C., CHRISTENSEN, L. T., & PHILLIPS, N. (2008). **Metaphor in organizational research: An introduction, synthesis and implications for research**. *Organization Studies*, 29(1), 7-22.
- ÇELİKTEN, M. (2006). **Kültür ve öğretmen metaforları**. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 269-283.
- ÇİÇEK, B., ŞAHİN, H., & ERKAN S. (2020). **COVID-19 hijyen ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması**. *Turkish Studies*, 15(6), 340-350.
- ÇOKYAMAN, M., & ÜNAL, M. (2020). **Öğrenci ve öğretmenlerin covid-19 salgını dönemindeki uzaktan eğitim algısı: bir metafor analizi**. *Opus Uluslararası*

Toplum Araştırmaları Dergisi, 18(Yönetim ve Organizasyon Özel Sayısı), 1684-1715.

- DEMİRBAŞ, N. K. VE KOÇAK, S. S. (2020). **2-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin bakış açısıyla Covid-19 salgın sürecinin değerlendirilmesi.** *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(6), 328-349.*
- DİNÇER, Ç., DEMİRİZ, S., & ERGÜL, A. (2017). **Okul öncesi dönem çocukları (36–72 ay) için Özbakım Becerileri Ölçeği-Öğretmen Formu’nun geçerlik ve güvenirlik alışması.** *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 45(45), 59-78.*
- DOĞAN, M. Ç. VE KOÇER, H. (2020). **Annelerin 60-66 aylık kız ve erkek çocuklardan öz bakım becerilerine ilişkin beklentileri.** *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences, 2(1), 462-482.*
- DÖNMEZ-USTA, N., ÜLTAY, N. (2015). **Okul öncesi öğretmen adaylarının “kimya” metaforlarının karşılaştırılması üzerine bir alışma.** *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 7(2), 163-179.*
- ERDAL, K. (2008). **Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında temizlik.** *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(2), 339-356.*
- FAN, J., ZHOU, M., WEİ, L., FU, L., ZHANG, X., & SHİ, Y. (2020). **A qualitative study on the psychological needs of hospitalized newborns’ parents during covid-19 outbreak in China.** *Iranian Journal of Pediatrics, 30(2), 1-7.*
- FERNANDEZ RUÍZ, M. R. (2021). **Pandemic natives, pandemic immigrants: Effects of COVID-19 confinement on the wellbeing of children in preschool education.** *European Early Childhood Education Research Journal, 29(6), 959-971.*
- GHOSH, R., DUBEY, M. J., CHATTERJEE, S., & DUBEY, S. (2020). **Impact of COVID-19 on children: special focus on the psychosocial aspect.** *Minerva pediatrica, 72(3), 226-235.*
- GİLLİAM, W. S., MALİK, A. A., SHAFİQ, M., KLOTZ, M., REYES, C., HUMPHRIES, J. E., ... & OMER, S. B. (2021). **COVID-19 transmission in US child care programs.** *Pediatrics, 147(1), 1-9.*
- GÖKÇE, N., ERDOĞAN, B. M., YATMAZ, A. K., AVAROĞLU, N., & ÇOKİ Y. (2020). **Okul öncesi dönem çocuklarının covid-19 salgın süreci ve**

- etkilerine ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 4(1), 101-113.
- GÜRBÜZOĞLU-YALMANCI, S. VE AYDIN, S. (2013). **Öğretmen adaylarının biyoloji kavramına yönelik metaforik algıları.** *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 208-223.
- HALMATOV, M., SARIÇAM, H. VE HALMATOV, S. (2012). **Okul öncesi eğitimdeki 6 yaş çocukların çizdikleri çevre resimlerinin ve çevre kavramını algılayışlarının farklı değişkenlere göre incelenmesi.** *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 2(1), 30-44.
- HAO, W. (2021). **Policy update: Remote learning in early childhood.** *National Association of State Boards of Education*, 27(6), 26-03.
- HATUN, O., DİCLE, A. N. VE DEMİRCİ, İ. (2020). **Koronavirüs salgınının psikolojik yansımaları ve salgınla başa çıkma.** *Turkish Studies*, 15(4), 531-554.
- HEALTH, T. L. G. (2020). **Food insecurity will be the sting in the tail of COVID-19.** *The Lancet. Global Health*, 8(6), 7-37.
- HUANG, C., WANG, Y., LI, X., REN, L., ZHAO, J., HU, Y., ... & CAO, B. (2020). **Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China.** *The Lancet*, 395(10223), 497-506.
- İBRET, B. Ü. VE AYDINÖZÜ, D. (2011). **İlköğretim II. kademe öğrencilerinin “Dünya” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar.** *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 85-102.
- İNAN, H. Z. (2020). **Covid-19 pandemi sürecinde okul öncesi eğitimin yeniden yapılandırılması.** *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 831-849.
- İŞÇİBAŞI, Y. (2003). **Çocuğun sosyalleşmesinde aile-televizyon ilişkisi.** *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, 20(20), 143-147.
- JIAO, W. Y., WANG, L. N., LIU, J., FANG, S. F., JIAO, F. Y., PETTOELLO-MANTOVANI, M., & SOMEKH, E. (2020). **Behavioral and emotional disorders in children during the COVID-19 epidemic.** *The Journal of Pediatrics*, 221, 264-266.
- KAMPF, G., TODT, D., PFAENDER, S., & STEINMANN, E. (2020). **Persistence of coronaviruses on inanimate surfaces and their inactivation with biocidal agents.** *Journal of Hospital Infection*, 104(3), 246-251.

- KARADEMİR, A. VE DEMİREL, B. (2020). **48-69 aylık çocukların çizimlerinde “öğretmen”: Bir metafor çalışması.** *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(2), 189-201.
- KARATAŞ, Z. (2020). **COVID-19 Pandemisinin toplumsal etkileri, değişim ve güçlenme.** *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 3-17.
- KAYA, M. F. (2014). **Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çevre sorunlarına ilişkin algıları: Metafor analizi örneği.** *Turkish Studies*, 9(2), 917-931.
- KIZILTAŞ, E., & HALMATOV, S. (2017). **3-6 Yaş çocuklarının öğretmenlik kavramına ilişkin algıları.** *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 246-259.
- LEE, J. (2020). **Mental health effects of school closures during COVID-19.** *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(6), 421.
- LEVINE, P. (2005). **Metaphors and images of classrooms.** *Kappa Delta Pi Record*, Summer, 41(4), 172-175.
- LIEBERMAN, A. F., CHU, A., VAN HORN, P., & HARRIS, W. W. (2011). **Trauma in early childhood: empirical evidence and clinical implications.** *Development And Psychopathology*, 23, 397-410.
- LIU, Y., GAYLE, A. A., WILDER-SMITH, A., & ROCKLÖV, J. (2020). **The reproductive number of covid-19 is higher compared to Sars coronavirus.** *Journal Of Travel Medicine*, 27(2), 1-4.
- Lİ, J. P. O., SHANTHA, J., WONG, T. Y., WONG, E. Y., MEHTA, J., LİN, H., ... & TİNG, D. S. (2020). **Preparedness among ophthalmologists: during and beyond the COVID-19 pandemic.** *Ophthalmology*, 127(5), 569-572.
- LUDVIGSSON, J. F. (2020). **Systematic review of COVID-19 in children shows milder cases and a better prognosis than adults.** *Acta paediatrica*, 109(6), 1088-1095.
- MALTA CAMPOS, M., & VIEIRA, L. F. (2021). **COVID-19 and early childhood in Brazil: Impacts on children’s well-being, education and care.** *European Early Childhood Education Research Journal*, 29(1), 125-140.
- MAZZA, C., RICCI, E., BIONDI, S., COLASANTI, M., FERRACUTI, S., NAPOLI, C., & ROMA, P. (2020). **A nationwide survey of psychological distress among Italian people during the COVID-19 pandemic: immediate psychological responses and associated factors.** *International journal of environmental research and public health*, 17(9), 1-14.

- MERMER, G., DURUSOY, R., TÜRK, M., & COYLE, S. B. (2016). **Hijyen eğitiminin öğrencilerin bilgi düzeyine ve okul devamsızlığına etkisi.** *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 16-22.
- MOHAMED, N. A., AMİN, N. N. Z., RAMLİ, S., ISAHAK, I., & SALLEH, N. M. (2016). **Knowledge, attitudes and practices of hand hygiene among parents of preschool children.** *Journal of Scientific and Innovative Research*, 5(1), 1-6.
- MORENS, D. M., FOLKERS, G. K., & FAUCİ, A. S. (2009). **What Is A Pandemic?** *The Journal Of Infectious Diseases*, 200(7), 1018-1021.
- NAZLI, R. S. VE ÇAT, A. K. (2021). **Çocukların COVID-19 Algılarının Resme Yansımaları.** *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 36, 221-242.
- OCAK, G. & GÜNDÜZ, M. (2006). **Eğitim fakültesini yeni kazanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforlarının karşılaştırılması.** *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 293-309.
- ORÇAN-KAÇAN, M., DÖNMEZ, Z., & KİMİZAN, İ. (2020). **Okul öncesi eğitimde aile katılımı: anne ve baba görüşleri.** *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 7(2), 170-179.
- PANGESTU, D. P., DIANA, R. R., PUTRO, K. Z., & SARASWATI, D. A. (2021). **Implementation of healthy living behavior of early childhood during the covid-19 pandemic.** *JOYCED: Journal of Early Childhood Education*, 1(2), 62-73.
- PRESSMAN, P., NAIDU, A. S., & CLEMENS, R. (2020). **COVID-19 and food safety: risk management and future considerations.** *Nutrition Today*, 55(3), 125-128.
- RAJKUMAR, R. P. (2020). **COVID-19 and mental health: A review of the existing literature.** *Asian Journal of Psychiatry*, 52, 102066.
- REES, J., DAVIES, H. R., BIRCHALL, C., & PRICE, J. (2000). **Psychological effects of source isolation nursing (2): patient satisfaction.** *Nursing StandArd (Through 2013)*, 14(29), 32-36.
- SABAN, A. (2008). **İlköğretim I. kademe öğretmen ve öğrencilerinin bilgi kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler.** *İlköğretim Online*, 7(2), 421-455.

- SABAN, A. (2008). **Okula ilişkin metaforlar.** *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 459-496.
- SABAN, A. (2009). **Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler.** *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281- 326.
- SABAN, A., KOÇBEKER, B. N. VE SABAN A. (2006). **Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi.** *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 461-522.
- SARI, T. VE NAYIR, F. (2020). **Pandemi dönemi eğitim: Sorunlar ve fırsatlar.** *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 959-975.
- SCHEERINGA, M. S., ZEANAH, C. H., & COHEN, J. A. (2011). **PTSD in children and adolescents: toward an empirically based algorithm a.** *Depression and anxiety*, 28(9), 770-782.
- SEMERÇİ, Ç. (2007). **Program geliştirme kavramına ilişkin metaforlarla yeni ilköğretim programlarına farklı bir bakış.** *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 125-140.
- SHAW, D. M., & MAHLIOS, M. (2011). **Literacy metaphors of pre-service teachers: do they change after instruction? Which metaphors are stable? How do they connect to theories?.** *Journal of Education for Teaching*, 37(1), 77-92.
- SOSYAL, D., & AFACAN, Ö. (2012). **İlköğretim öğrencilerinin “fen ve teknoloji dersi” ve “fen ve teknoloji öğretmeni” kavramlarına yönelik metafor durumları.** *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 287-306.
- STEEN, G., & GIBBS, R. (2004). **Questions about metaphor in literature.** *European Journal of English Studies*, 8(3), 337-354.
- STEVENSON, R. J., CASE, T. I., HODGSON, D., PORZIG-DRUMMOND, R., BAROUEI, J., & OATEN, M. J. (2009). **A scale for measuring hygiene behavior: Development, reliability and validity.** *American journal of infection control*, 37(7), 557-564.
- SZENTE, J. (2020). **Live virtual sessions with toddlers and preschoolers amid covid-19: Implications for early childhood teacher education.** *Journal Of Technology And Teacher Education*, 28(2), 373-380.
- TAŞKIRAN, N., KHORSHİD, L. VE SARI, D. (2019). **Üniversite öğrencilerinin hijyen davranışlarının karşılaştırılması.** *Sağlık ve Toplum*, 29(2), 65-78.

- TATLI, S. VE AY TAR, F. A. G. (2017). **Okul öncesi dönem çocuklarının değerlere ilişkin algıları ve bunları ifade etme biçimlerinin incelenmesi.** *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 21(2), 331-354.
- TELLİ, S. G. VE ALTUN, D. (2020). **Koronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi.** *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
- TİAN, H., LİU, Y., Lİ, Y., WU, C. H., CHEN, B., KRAEMER, M. U., ... & DYE, C. (2020). **An investigation of transmission control measures during the first 50 days of the COVID-19 epidemic in China.** *Science*, 368(6491), 638-642.
- TİL, A. (2020). **Yeni koronavirus hastalığı (COVID-19) hakkında bilinmesi gerekenler.** *Ayrıntı Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 8(85), 54-57.
- TÖZÜN, M., & SÖZMEN, M. K. (2015). **Halk sağlığı bakışı ile sağlık okuryazarlığı health Literacy with Perspective of Public Health.** *Smyrna Tıp Dergisi*, 2, 48-54.
- UĞURLU, Y. K., DURGUN, H., NEMUTLU, E. VE KURD, O. (2020). **COVID-19 salgını sırasında bireylerin sosyal el yıkama bilgi ve tutumunun değerlendirilmesi: Türkiye örneği.** *Journal Of Contemporary Medicine*, 10, 1-8.
- USTA, S. Y., & GÖKCAN, H. N. (2020). **Çocukların ve annelerinin gözünden Covid-19.** *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 187-206.
- ÜSTÜN, Ç. VE ÖZÇİFTÇİ, S. (2020). **COVID-19 pandemisinin sosyal yaşam ve etik düzlem üzerine etkileri: bir değerlendirme çalışması.** *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25(Special Issue On Covid 19), 142-153.
- VADEBONCOEUR, J. A., & TORRES, M. N. (2003). **Constructing and reconstructing teaching roles: A focus on generative metaphors and dichotomies.** *Discourse: Studies in The Cultural Politics of Education*, 24(1), 87-103.
- VASILEVA, M., ALISIC, E., & DE YOUNG, A. (2021). **COVID-19 unmasked: Preschool children's negative thoughts and worries during the covid-19 pandemic in Australia.** *European Journal of Psychotraumatology*, 12(1), 1924442.
- VINER, R. M., RUSSELL, S. J., CROKER, H., PACKER, J., WARD, J., STANSFIELD, C., ... & BOOY, R. (2020). **School closure and management**

- practices during coronavirus outbreaks including COVID-19: a rapid systematic review.** *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(5), 397-404.
- WALLACE, C. L., WLADKOWSKI, S. P., GIBSON, A., & WHITE, P. (2020). **Grief during the covid-19 pandemic: Considerations for palliative care providers.** *Journal Of Pain And Symptom Management*, 60, 70-76.
- WEN, J., ZHU, L., & JI, C. (2021). **Changes in weight and height among Chinese preschool children during COVID-19 school closures.** *International Journal of Obesity*, 45(10), 2269-2273.
- WU, M., XU, W., YAO, Y., ZHANG, L., GUO, L., FAN, J., VE CHEN, J. (2020). **Mental health status of students' parents during covid-19 pandemic and its influence factors.** *General Psychiatry*, 33(4), 1-9.
- YALÇIN, M., BAŞAR, M. VE ÇETİNKAYA, A. (2013). **Okul öncesi eğitime 5-6 yaşında başlayan çocuklar ile 3-4 yaşında başlayan çocukların öz bakım becerilerinin veli görüşlerine göre incelenmesi (Uşak İli Örneği).** *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(4), 208-244.
- YAZICI, E., ÇELİK, M., YILDIRIM, F. N., ALTINTAŞ, E., & GÜNEŞ, A. (2018). **Okul öncesi dönemdeki çocukların okul kavramına ilişkin metaforik algıları.** *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 64-86.
- YILMAZ, E., GÜNER, B., MUTLU, H., & ARIN YILMAZ, D. (2020). **Farklı öğrenim kademelerindeki öğrencilere verilen uzaktan eğitim hizmetinin veli görüşlerine göre değerlendirilmesi.** *Milli Eğitim*, 49(1), 477-503.
- YÜREKLİ, S. (2020). **Çalışma hayatında korona virüs (Covid-19) salgınının etkileri.** *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(38), 34-61.
- ZHONG, R. (2020). **The coronavirus exposes education's digital divide.** *The New York Times*, 18(3), 20-21.

TEZLER

- BALABAN, M. (2011). *Okul öncesi dönemde hijyen alışkanlığı kazandırma eğitim programının çocukların hijyen davranışlarına etkisinin incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).* Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- DEMİRTAŞ, K. (2001). *Annelerin değerlendirmesine göre çocukların özbakım becerileri ile anne tutumları arasındaki ilişki (Yayınlanmamış Doktora Tezi).* Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- EVCİM, U. (2008). *Örgüt kültürünün algılanmasında metaforların rolü* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- FEYMAN, N. (2006). *Okul öncesi eğitim kurumlarında kalitenin çocukların çelişim alanları üzerine etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- GAZEZOĞLU, Ö. (2007). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 6 yaş çocuklarına öz bakım becerilerinin kazandırılmasında oyun yoluyla öğretimin etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- GİRMEN, P. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- GÜN, Z. T. (2019). *Çalışan adölesanların kişisel hijyen bilgi ve davranışları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- KILIÇ, F. D. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde tarih konuları üzerinde oluşturdıkları metaforların söylem analizi tekniği ile incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- KURU, N. (2000). *Nitelikli bir okul öncesi eğitim öğretmeninden beklenen kişisel yeterliklerin eğitimde kalite kapsamında incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

- BBC. "Pandemi Nedir, Ülkeleri Nasıl Etkiler? - Dünya Sağlık Örgütü Korona Virüsü Pandemi İlan Etti." Erişim Tarihi: 12 Mart 2020. <https://Www.Bbc.Com/Turkce/Haberler-Dunya-51614548>
- Giannini, S., & Lewis, S. G. (2020). Three ways to plan for equity during the coronavirus school closures. Retrieved From World Education Blog:

<https://Gemreportunesco.Wordpress.Com/2020/03/25/Three-Ways-To-Plan-For-Equity-During-The-Coronavirus-School-Closures>

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi (2020). Covid-19 korunma ve hijyen eğitimi.

<https://Uzaktanegitimdpusem.Dpu.Edu.Tr/Urunler/Covid-19-Korunma-Ve-Hijyen-Egitimionline-Canli-Semineri#.X320vmgzbc>

T.C. Sağlık Bakanlığı [TCSB]. (2020). Covid-19 Rehberi. Erişim Tarihi:

24.04.2020 https://Covid19bilgi.Saglik.Gov.Tr/Depo/Rehberler/Covid-19_Rehberi.Pdf

TÜBA (Türkiye Bilimler Akademisi). (2020). Covid-19 Pandemi Değerlendirme Raporu. Url:

<http://Www.Tuba.Gov.Tr/Files/Images/2020/Kovidraporu/Covid-19%20raporufinal+.Pdf> (E.T. 24.04.2020)

Türkiye Psikiyatri Derneği [TPD]. (2020). Covid-19 ve Çocuklar.

<https://www.psikiyatri.org.tr/uploadFiles/2420201236-cocuklarCOVID.pdf> adresinden 24.08.2021 tarihinde erişilmiştir.

UNESCO. (2020). 10 recommendations to plan distance learning solutions.

Erişim Tarihi: 13 Haziran 2021 <https://En.Unesco.Org/News/Covid-19-10-Recommendations-Plan-Distance-Learning-Solutions>

United Nations (2020). Covid-19 response. <https://Www.Un.Org/En/Un-Coronavirus-Communications-Team/United-Nations-Working-Mitigate-Covid-19-Impact-Children>

<https://Www.Un.Org/En/Un-Coronavirus-Communications-Team/United-Nations-Working-Mitigate-Covid-19-Impact-Children>

World Health Organization [WHO]. *World health organization. Responding to*

Community Spread of COVID-19. Reference WHO/COVID-19/Community_Transmission/2020.1.

EKLER

EK-1: Pandemiyle Başı Çıkma ve Hijyen Eğitimi Kapsamındaki Etkinlikler

EK-2: Etik Kurul Onay Belgesi

EK-1: Pandemiyle Başa Çıkma ve Hijyen Eğitimi Kapsamındaki Etkinlikler

ETKİNLİK 1. AYI AİLESİ

Amaçlar

1. COVID-19 salgını dönemindeki düşüncelerinin ve duygularının farkına varır.
2. COVID-19 salgını dönemindeki düşüncelerini ve duygularını ifade eder.

Süreç

Etkinliğin alt tarafında yer alan “Ayı Ailesi” görseli etkinlik başlamadan bir yere asılır. “Ormanın derinliklerinde, yaşlı meşe ağacının kovuğunda bir ayı ailesi yaşıyordu. Yavru ayı; annesi, babası ve kardeşleri ile ormanda gezerek yiyeceklerini toplar, avlanırlardı. Bir gün ormanda salgın hastalık başladığı haberi yayıldı. Ayı ailesi de diğer tüm hayvanlar gibi hastalığın yayılmasını önlemek için yuvalarında beklemek zorunda kaldılar. Günlerini ormanda gezinerek geçiren aylar yuvalarında kaldıkları için sıkılmaya başladılar. Ancak salgının ne kadar süreceğini bilmediklerinden hastalanmamak için olabildiğince yuvalarında kalmaya devam ettiler.” söylenir ve çocuklara bazı sorular sorulur. “Yavru ayı COVID-19 salgını süresince ne hissetmiştir ve ne düşünmüştür? (Peki, bizler de şu an salgın hastalık döneminden geçiyoruz sen neler hissettin neler düşündün? Sizce yavru ayı COVID-19 salgını nedeniyle korunmak için yuvalarında kaldıklarında neler yapmıştır? Peki, bu benzer süreçte sen neler yaptın?” sorularından sonra çocuklara “Evet çocuklar ayı ailesi de tıpkı bizler gibi salgın hastalık sürecinden geçiyor. Sorulara verdiğimiz yanıtlardan anladığımız gibi böyle zamanlarda hepimizin farklı şeyler düşünmesi, farklı duygular yaşaması normaldir. Siz bu süreci geçirirken evde neler yaptınız?” resimlerini diyerek resim çizmeleri istenir. Resmi çizen çocuklardan gönüllü olanlar arkadaşlarına anlatır.

ETKİNLİK 2 VİRÜS- SABUN DENEYİ

Amaçlar

1. Hastalık sürecinde virüslerden korunmak için ellerini yıkamanın önemini anlar.

Süreç

Öğretmen çocuklara bugün virüsler korunmak için bir deney yapacaklarını söyler ve malzemeleri gösterir. Karabiber, su, sabun ve geniz bir plastik tabak. Öğretmen plastik

tabağın dibine biraz su koyar, ardından az miktarda karabiber atar suya. Çocuklara bu sırada “bu temiz suyumuzun içine bakın küçük virüsler gelmiş” diyerek karabiberli suyu gösterir. Burada tüm çocukların bunu görmesi sağlanır. Sonra öğretmen “bu virüslerden korunmak için ne yapmalıyız? Tabi ki sabun kullanmalıyız” diyerek bir parmağına sabun alır ve o sabunlu parmağını karabiberli suyun içine sokar. Sabun etkisiyle karabiberler kenarlara doğru gittiği görülür ve çocuklara “bakın virüsler nasıl kaçtı? Hadi şimdi hepimiz yapalım.” Diyerek tüm çocuklara deney yapma fırsatı verilir. Tüm süreç bitince “siz de bu şekilde virüsleri vücudunuzdan, ellerinizden uzaklaştırabilirsiniz” diyerek deney bitirilir.

ETKİNLİK 3 BENİM GÜVENLİ YERİM

Amaçlar

1. COVID-19 salgını döneminde bilişsel ve duygusal olarak kendisinin rahatlama yollarını bilir.
2. Kendisi için güvenli, mutlu ve huzurlu oluşu yeri, ona böyle hissettiren kişileri bilir.

Süreç

“Sevgili çocuklar, şimdi sizlerle rahatlama ve dinlenme etkinliği yapacağız hepinizden gözlerinizi kapamanızı veya masaya ya sandalyeye kafanızı yaslamanızı istiyorum.” Diyerek etkinliğe başlanır. Çocukların hayal etmeye başlamaları için “şimdi size söyleyeceklerimi düşünün ve oraymış gibi hayaller kurun.” diyerek başlanır. “Yemyeşil, çiçeklerin olduğu, kuşların ve kelebeklerin uçtuğu çok güze bir yerdesiniz yanınızda sevdiğiniz yanında olmaktan mutluluk duyduğunuz kendinizi güvende hissettiğiniz kişiler var. Geziyorsunuz sincap görüyorsunuz, çiçek kokluyorsunuz vs. (burası uzatılıp, çoğaltılabilir) Sonra bir kapı çıkıyor karşınıza ve o kapıdan hep birlikte giriyorsunuz ve kendinizi en mutlu ve en güvende olduğunuz yerde buluyorsunuz. Şimdi gözlerinizi açabilirsiniz.” diyerek çocuklara tek tek söz hakkı verilip o kapıdan geçerek nereye gittikleri ve kimle gittikleri sorulur. En sonunda çocuklara “kendinizi yalnız, sıkılmış hissettiğiniz durumlarda mesela hastalıkta evde kaldığınız zamanlarda bunun gibi bu yerlerde bu kişilerle olduğunuzu hayal edebilirsiniz” deyip bu anların resimleri çizmeleri istenir ve etkinlik bitirilir.

ETKİNLİK 4 SU-SABUN-VİRÜS OYUNU

Amaçlar

1. Su sabun ve virüs ilişkisini oyunla kavrar. Hastalıktan korunmak için suyun ve sabunun önemini bilir.

Süreç

Öğretmen “Çocuklar hastalıktan ve virüsten korunmak için su ve sabunun önemini biliyoruz değil mi?” diyerek oyun oynayacaklarını söyler. “Sizlerle oynayacağımız oyun biraz hareketli bir oyun o yüzden koşarken dikkatli olmanızı istiyorum. Şimdi aranızdan bazı çocuklar su bazı çocuklar sabun ve bazı çocuklar da virüs olacak” diyerek çocukları seçer. “Oyunumuzda tabi ki virüs olan çocuklar sabun ve su olan çocuklardan kaçacak” diyerek bir yakalamaca oyunu başlatır. Oyun sürecinde çocukların hepsinin hem virüs hem sabun hem su olması sağlanır. Bu şekilde yapılan deney de pekişmiş olacaktır.

ETKİNLİK 5 SINIF MUTLULUK PAPATYASI

Amaçlar

1. COVID-19 salgını süresince yaşadıkları ile baş etme becerilerinin farkına varır.
2. COVID-19 salgını süresince yaşadıkları ile dönemlerinde destek alacağı kaynaklarının farkına varır.

Süreç

Öğretmen tahtaya çocuk sayısı kadar yaprağı olan bir papatya çizer ve “Çocuklar, hepimiz salgın döneminde bizleri mutlu eden bizleri huzurlu yapan şeyleri ya da yaptığımız şeyleri sırayla söyleyeceğiz ben de yapraklara yazacağım. Sonrasında sizlere bu papatyanın resmini kâğıtlara çizip içini doldurup vereceğim. Evlerinize asacaksınız ve yaptığımız olursa içinde ailenizle o yaptığınızı yazan yaprağı boyayacaksınız” diyerek etkinliğe başlar. Tüm çocuklar sırasıyla cevap verir ve bu cevaplar yapraklara yazılır. Gün sonunda öğretmen bunları kâğıt üzerinde çoğaltarak evlere gönderir. Sonrası için takibi yapılmaya devam eder. Çocuklara ara ara papatyalarını sorar.

ETKİNLİK 6 ELLERİMİ YIKIYORUM

Amaç

1. Virüs sürecinde çok önemli olan doğru olan el yıkamanın nasıl olduğunu öğrenir.

Süreç

Öğretmen “çocuklar her gün ellerimizi yıkıyoruz değil mi? Hangi aşamalarda ne zaman ellerimizi yıkıyoruz?” diye sorar. Çocuklardan cevapları alır. Eğer çocuklardan çok cevap gelmezse öğretmen kendisi örnek verebilir. Bu aşamada öğretmen “Peki elleri doğru yıkamayı biliyor muyuz?” diyerek çocukları sırasıyla lavaboların oraya yönlendirir. Öğretmen tüm çocuklarla birlikte sırasıyla el yıkar ve her aşamayı birlikte yaparlar. Öz bakım için çok önemli olan el yıkamanın aynı zamanda virüsten de korunma yöntemi olduğunu da belirtir.

ETKİNLİK 7 VİRÜSÜ ÖNLÜYORUZ

Amaçlar

1. COVID-19 salgını süresince yapılması gereken önlemleri bilir.
2. Alınan önlemlerin virüsü nasıl engellediğini açıklar.

Süreç

“Sevgili öğrenciler şimdi salgın hastalıktan korunmak için alacağımız önlemlere yönelik bir etkinlik yapalım,” denir. Bir tahtaya büyükçe virüs yazılır. Etkinlik için okul öncesi döneme uygun hastalığı önleyici kartlar hazırlanır ve çoğaltılır. “Sevgili çocuklar, salgın hastalıklara gözle görülemeyecek kadar küçük virüsler sebep olur. Virüsün bulaşmasını önleyecek tedbirler alarak hastalık riskini de azaltabiliriz. Şimdi bu önlemleri birlikte konuşalım sonrasında virüs yazısını üstünü birlikte kapatalım.” Diyerek bütün kartlar üzerinde çocuklarla konuşulur. Çocuğun isteği üzerinde çocuklar da kartları anlatıp virüs yazısının üzerine yapıştırır.

Etkinlik bitiminde çocuklara ‘çocuklar gördüğünüz gibi virüsten korunmak elimizde, siz de bu önlemleri alarak virüsten korunabiliriz’ diyerek etkinlik bitirilir.

ETKİNLİK 8 GÖREV TABLOM

Amaç

1. Hastalık döneminde evde ailesiyle ve kendi neler yapabileceği bilir ve uygular.

Süreç

Öğretmen çocuklara “ bütün bu virüs zamanı evde neler yapabileceğimizi öğrendik” sizlere bir tablo hazırlayacağım ve hep birlikte bu tabloda yaptıklarınızı ailenizle işaretleyeceksiniz.” Diyerek tabloyu gösterir. “Bu tabloda bazı aktiviteler var yaptıklarınız oldukça o kutucuğu boyayacaksınız ailenizle” diyerek çoğaltır. Her çocuğa verilir. Tablo ile ilgili aileler bilgilendirilir. Aşağıdaki tablo örnektir çoğaltılıp, farklılaştırılabilir.

Resim yaptım	Babamla / annemle yemek yaptım	Ablamla /abimle / kardeşimle oyun oynadım	Kurabiye yaptım	Çizgi film izledim
Odamı topladım	Kahvaltıya yardım ettim	Temizlik yaptım	Evcilik oynadım	Oyuncaklarımı yıkadım

EK-2: Etik Kurul Onay Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 16.03.2022-45176

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-88083623-020-45176
Konu : Etik Onayı hk.

16.03.2022

Sayın Fatma AKTAŞGİL

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 10.03.2022 tarihli ve 2022/04 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur. Bilgilerinize rica ederim.

Dr.Öğr.Üyesi Hüseyin KAZAN
Müdür Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : BSU4DBD752 Pin Kodu : 87032

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/istanbul-aydin-universitesi-ebys?>

Adres : Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38 Sefaköy , 34295 Küçükçekmece / İSTANBUL

Telefon : 444 1 428

Web : <http://www.aydin.edu.tr/>

Kep Adresi : iau.yazisleri@iau.hs03.kep.tr

Bilgi için : Hüseyin KAZAN

Unvanı : Müdür Yardımcısı

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyadı : Fatma AKTAŞGİL

ÖĞRENİM DURUMU

Yüksek Lisans – 2022, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Okul Öncesi Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı

Lisans – 2015, Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Programı

Lise – 2011, Bozüyük Anadolu Öğretmen Lisesi

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER

Millî Eğitim Bakanlığı - Okul Öncesi Öğretmeni

16.09.2015-

TEZDEN TÜRETİLEN YAYINLAR, SUNUMLAR VE PATENTLER:

Aktaşgil, F. & Kutluca, A. Y. (2022). Pandemiyle Başa Çıkma ve Hijyen Eğitiminin 60-72 Aylık Çocukların COVID-19 Algıları Üzerindeki Etkisinin Metaforlar Aracılığıyla İncelenmesi. *Ege 4. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi*, Şubat 12-13, 2022, Online sunum. (Sözel Bildiri)